T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ENFORMEL MİMARLIK ÇALIŞMALARINDA ÖĞRENCİ MOTİVASYONUNUN ARAŞTIRILMASI: BETONART MİMARLIK YAZ OKULU ÖRNEĞİ

NESLİHAN İMAMOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARİ TASARIM PROGRAMI

DANIŞMAN
DOÇ. DR. FERİDE PINAR ARABACIOĞLU

İSTANBUL, 2019

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ENFORMEL MİMARLIK ÇALIŞMALARINDA ÖĞRENCİ MOTİVASYONUNUN ARAŞTIRILMASI: BETONART MİMARLIK YAZ OKULU ÖRNEĞİ

Neslihan İMAMOĞLU tarafından hazırlanan tez çalışması 25.07.2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Feride Pınar ARABACIOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Feride Pınar ARABACIOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Prof. Dr. Ayşen CİRAVOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi _____

Prof. Dr. Deniz GÜNER

Dokuz Eylül Üniversitesi _____

ÖNSÖZ

Bir mimarlık öğrencisi olarak beni en çok heyecanlandıran ortamlardan biri 2011'de katıldığım UMÖB olmuştu; onu 2013'te MEDS takip etmişti. Ardından ulusal ve uluslararası enformel çalışmalara katılmaya devam ettim. Kendimi bu çalışmalarda yürütücü olarak ve hatta bu çalışmaların organizasyonunu yaparken buldum. Derken, bu konudaki heyecanım Betonart Mimarlık Yaz Okulu ile daha da arttı ve bir araştırmaya dönüştü. Bu nedenle teze başlarken öncelikle enformel çalışmalar sayesinde yolumun kesiştiği herkese teşekkür etmek istiyorum.

Uzun süren bu yüksek lisans ve tez sürecinde sabırla yanımda olan herkese teşekkürler. Başta tüm şikayetlerimin ilk dinleyicisi Betül olmak üzere benden maddi manevi desteğini esirgemeyen aileme; evin her tarafına yığdığım notlar ve defterlerle yaşamak zorunda kalan Sinem'e ve Yeşim'e; tezimin ilk okuru ve editörü Gökçe Özder'e ve kendi alanları olmadığı halde çalışmamın tüm detaylarına hakim olan Enstitü Çay Ocağı'nın diğer üyelerine; benimle aynı zamanda tez yazan ve süreç deneyimini paylaştığım tüm arkadaşlarıma teşekkür ediyorum.

Önce yüksek lisans eğitimine başlamam sonrasında da tezimi tamamlamam için beni motive eden başta Banu Binat ve Neslihan Şık olmak üzere Binat İletişim&Danışmanlık'ın tüm çalışanlarına minnettarım. Tez konumun seçiminden araştırma verilerinin elde edilmesine, tez için gerekli zamanın yaratılmasından araştırma için doğru kişilere ulaşılmasına kadar tüm aşamalarda yanımdaydılar.

Son olarak bu tezin yazılmasında büyük emeği olan danışmanım Doç. Dr. F. Pınar Arabacıoğlu'na, kendime olan inancımı ve motivasyonumu kaybettiğim zamanlarda dahi bana inanmaya devam ettiği ve yol gösterdiği için teşekkür ediyorum.

Temmuz, 2019

Neslihan İMAMOĞLU

İÇİNDEKİLER

Sayfa

KISALTMA LİSTESİ vi

ŞEKİL LİSTESİ vii

ÇİZELGE LİSTESİ viii

ÖZET ix

ABSTRACT xi

BÖLÜM 1

GİRİŞ 1

1.1 Literatür Özeti 1
1.2 Tezin Amacı ve Kapsamı 3
1.3 Hipotez 9
1.4 Yöntem 10

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE 16

2.1 Mimarlık Eğitimi: Güncel Paradigmalar ve Yönelimler 17
2.1.1 Amaç ve Organizasyon 19
2.1.2 İçerik 22
2.1.3 Süreç 23
2.1.3.1 Mekân 23
2.1.3.2 Aktörler 24
2.1.3.3 Zaman 27
2.1.3.4 Araç ve Yöntemler 27
2.1.4 Eğitim Çıktısı ve Değerlendirme 28
2.2 Mimarlık Eğitiminde Enformel Ortamlar 30
2.2.1 Başlıca Enformel Eğitim Ortamı Olarak Atölye Çalışmaları 34
2.2.1.1 Atölye Çalışmalarının Sınıflandırılması ve Çeşitli Atölye Çalışmalarından Örnekler 34
2.2.1.2 Atölye Çalışmalarının Özellikleri 66

BÖLÜM 3

ÖĞRENCİLERİN ENFORMEL ÇALIŞMALARA KATILIM MOTİVASYONUNUN BMYO ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ 79

3.1 BMYO 2012-2017 Başvuru Formlarının İncelenmesi 81
3.1.1 Başvuru Sayısı 2012-2017 81
3.1.2 Öğrencilerin daha önce katıldığı etkinlikler 85
3.1.3 Öğrencilerin Katılım Motivasyonunda Atölye Özelliklerinin Etkisinin Araştırılması 88

BÖLÜM 4

SONUÇ VE ÖNERİLER 101

KAYNAKLAR 107

EK-A

BMYO BAŞVURU FORMU 113

EK-B

ATÖLYE ÇALIŞMALARI KİŞİSEL GÖRÜŞMELER 114

B-1 Görüşülen Kişiler 114

B-2 Atölye Çalışmaları Kişisel Görüşmeler Bilgi Formu Örneği 116

EK-C

MİAK-NAAB DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ İLE BMYO ÇIKTILARI KARŞILAŞTIRMASI 117

ÖZGEÇMİŞ 121

KISALTMA LİSTESİ

AHEA	Avrupa Yükseköğretim Alanı
BMYO	Betonart Mimarlık Yaz Okulu
BTF	Bademlik Tasarım Festivali
EASA	Avrupa Mimarlık Öğrencileri Buluşması
ENHSA	Avrupa Mimarlık Okul Başkanlarıİletişim Ağı
EQF	European Union Qualifications Framework for Lifelong Learning
HİM	Herkes İçin Mimarlık
IAAB	Uluslararası Antalya Mimarlık Bienali
INCM	International National Contact Meeting
İKSV	İstanbul Kültür Sanat Tasarım Vakfı
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KTÜ	Karadeniz Teknik Üniversitesi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEDS	Meeting of Design Students
MiAK	Mimarlık Akreditasyon Kurulu
MSGSÜ	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
MOBBİG	Mimarlık Okulları Bölüm Başkanları İletişim Grubu
NAAB	The National Architectural Accrediting Board
NC	National Contact - Ülke Temsilcisi
RIBA	Royal Institute of British Architects
TAK	Tasarım Atölyesi Kadıköy
TÇMB	Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği
TMÖB	Türkiye Mimarlık Öğrencileri Buluşması
TYYÇ	Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi
UMÖB	Ulusal Mimarlık Öğrencileri Buluşması
YÖK	Yükseköğretim Kurulu
YTÜ	Yıldız Teknik Üniversitesi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2. 1 Google Books Ngram Viewer grafiği..... 31
Şekil 2. 2 Google Trends “informal education” - “formal education” karşılaştırması ... 32
Şekil 2. 3 BMYO’nun gerçekleştiği şehirler ve başvuru yapılan şehirler 2012-2017..... 60
Şekil 2. 4 BMYO Programı 2002-2017..... 63
Şekil 3. 1 BMYO 2012-2017 Başvuru İstatistikleri..... 84
Şekil 3. 2 BMYO 2012-2017 Öğrencilerin daha önce katıldığı enformel etkinlikler 87

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 2. 1 Enformel atölye çalışmalarının sınıflandırılması	36
Çizelge 2. 2 BMYO 2012-2017 şehir-çalışma ve uygulama mekânı çizelgesi	61
Çizelge 3.1 BMYO'ya özgü özelliklerin öğrenci motivasyonuna etkisi 2012-2017	89
Çizelge 3.2 BMYO başvuru formlarına göre öğrencilerin kazanım beklentisi	95

ÖZET

ENFORMEL MİMARLIK ÇALIŞMALARINDA ÖĞRENCİ MOTİVASYONUNUN ARAŞTIRILMASI: BETONART MİMARLIK YAZ OKULU ÖRNEĞİ

Neslihan İMAMOĞLU

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Feride Pınar ARABACIOĞLU

Teknolojik gelişmeler, ekonomik krizler, savaşlar, göçler, afetler, iklim değişikliği gibi nedenlerle dünya hızla değişmekte, bu değişim mimarlık meslek ve eğitim ortamını önemli ölçüde etkilemektedir. Öğrenciler değişimin daha uzun sürede gerçekleşebildiği formel eğitim ile sınırlı kalmayıp bu eğitimi daha öteye taşıyacak ve destekleyecek enformel ortamlara katılarak kendilerini kişisel ve mesleki olarak geliştirmektedir. Öğrencilerin bu çalışmalara katılım amaçları ve bu çalışmalardan beklentileri günümüz formel mimarlık eğitimini anlamak açısından önemli bir veri oluşturmaktadır.

Bu araştırmada mimarlık öğrencisinin üretim, paylaşım ve iletişim ortamı olan enformel eğitim çalışmalarına katılım motivasyonu, enformel ortamların büyük bir çoğunluğunu oluşturan atölye çalışmaları üzerinden incelenmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde formel mimarlık eğitimindeki güncel paradigmalar ve yönelimler "amaç ve organizasyon", "içerik", "süreç" ve "eğitim çıktısı" başlıkları üzerinden incelenmiş; ardından mimarlık eğitimindeki enformel eğitim ortamları atölye çalışmaları özelinde araştırılmıştır. Araştırma kapsamında farklı özelliklerdeki 21 atölye çalışması karşılaştırmalı olarak incelenmiş, bu çalışmaların ortak ve özgün özellikleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise atölye çalışmalarının özelliklerinin öğrencilerin motivasyonundaki etkisi, örnek vaka olarak seçilen Betonart Mimarlık Yaz Okulu'nun (BMYO) 2012 ve 2017 yılları arasındaki başvuru formları aracılığıyla araştırılmıştır.

Çalışma sonucunda, öğrencilerin özgür, özgün, deneyime açık ortamlar olarak nitelendirdiği enformel çalışmalara hem mesleki ve hem de kişisel gelişimlerine katkıda bulunmak amacıyla katıldığı ve bu çalışmaların “belirli bir mekâna bağlı olmama”, “farklı şehirlerden ve disiplinlerden aktörleri bir araya getirebilme”, “ilgi alanına yönelik olma” ve “öğrencilerin kendi tasarımlarını gerçekleştirebilmesine imkân tanıma” gibi özelliklerinin katılma motivasyonunda öncelikli olarak etkili olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: mimarlık eğitimi, enformel eğitim, atölye çalışması, Betonart Mimarlık Yaz Okulu (BMYO), mimarlık pedagojisi

ABSTRACT

RESEARCH ON STUDENT MOTIVATION IN INFORMAL ARCHITECTURAL STUDIES: BETONART ARCHITECTURAL SUMMER SCHOOL EXAMPLE

Neslihan İMAMOĞLU

Department of Architecture

MSc. Thesis

Adviser: Assoc. Prof. Dr. F. Pınar ARABACIOGLU

The world has facing rapid changes due to reasons such as technological progresses, economic crises, wars, migrations, disasters, climatic conditions; which are directly influencing the architectural profession and education. Students are not limited to formal education, where change can be approached for a longer period of time, and they can participate in environments that can take and support this education further. Students are planning for these activities and their expectations from these may create data to understand today's formal architectural education.

In this research, the motivation of architectural students to participate in informal education activities which is the platform of production, sharing and communication is examined through the workshops that build the majority of the informal environments. In the first part of the study, the current paradigms and trends in formal architectural education are examined under the headings of “aim and organization”, “content”, “process” and “educational output”. Then, informal educational environments in architecture education were investigated in the scope of workshops. 21 workshops were examined comparatively, and common and original features of these studies were tried to be understood.

In the second part of the study, the characteristics of the workshops and their effect on the student motivations were investigated through the application forms of Betonart Architecture Summer School (BASS) between 2012 and 2017.

In conclusion, students participate in informal studies which they defined as free, unique and open to experience in order to contribute to their professional and personal development. In student motivations for participation in informal activities, these features of informal activities such as “not being connected to a specific place”, “bringing actors from different cities and disciplines together”, “being interest-based” and “allowing students to realize their own designs”, have an important role.

Keywords: architecture education, informal education, workshops, Betonart Architectural Summer School (BASS), architecture pedagogy

BÖLÜM 1

GİRİŞ

"1'den 24'e kadarki alıştırmalarda anahtar sözcükle ve diğer şıklarla ilgisi olmayanı işaretleyiniz.

3. EĞİTMEK

-Öğretmek

-Göstermek

-İdman yaptırmak

-Evcilleştirmek

-Programlamak"

(Alejandro Zambra, *Soru Kitapçığı*, Notos Kitap, sf. 15)

1.1 Literatür Özeti

Eğitim felsefesine bakıldığında [1] tarih boyunca farklı yaklaşımlara sahip düşünürler ve eğitimcilerin eğitimin amacını ve yöntemini sorguladığı ve bu tartışmaların belirli konularda yoğunlaştığı görülmektedir. Eğitimin kişinin yaşamındaki önemi [2], [3] kime hangi amaçlarla verildiği ve eğitim için uygun ortamın nasıl olması gerektiği [4], [5], [6], [7], [8] eğitimci ve öğrenci arasındaki ilişki ve eğitimcinin özellikleri [9], [10] eğitimde deneyimin ve iletişimin önemi [2], [11] ve radikal eğitim arayışları [1], [12], [8], [6] gibi konular bunların başında gelmektedir. Söz konusu mimarlık eğitimi olduğunda da tartışmalar benzer başlıklarda ilerlemektedir. Mimarlık eğitiminin konu alındığı seminerlere [13], [14], toplantılara [15], [16], raporlara [17], [18] ve yayınlara [19], [20], [21], [22] bakıldığında bu tartışmaların öğreten öğrenen arasındaki iletişim, yetkinlik kazanımı (mimarlık okullarının amacı, kredilendirme, eş kredilendirme vb.) ve yöntem üzerine (eğitimin süresi, mimarlık eğitiminin diğer disiplinlerden farkı, eğitimde

teori ve uygulama ilişkisi, yeni bilgi üretimine yönelik mimarlık eğitimi) yoğunlaştığı görülmektedir.

Örgün[1] ve yaygın[2] eğitime yönelik çalışmalarda da [23], [24] mimarlık eğitimi özelinde de [25], [26], [27], [28], [29], [30] eğitimin yalnızca formel eğitim ile sınırlı kalmayacağı konusunda fikir birliği bulunmaktadır. Günümüzde mimarlık eğitimini okulun sınırları dışına çıkaran çok sayıda enformel[3] çalışma düzenlenmektedir. Mimarlık literatürüne bakıldığında bu çalışmaların farklı konular çerçevesinden (aktivizm, tasarım eğitimi, müştereklik, eğitimde uygulama vb.) ele alındığı, bu çalışmalara yönelik sistemli bir arşiv, envanter çalışması veya kabul edilmiş ortak bir terminolojinin[4] ise bulunmadığı görülmektedir. Bu çalışmalar ulusal ve uluslararası literatürde okul-dışı, okul-ötesi [28], radikal, aktivist, alternatif [31], müfredat-dışı gibi farklı isimler altında değerlendirilmektedir. Radical Pedagogies [32], [33] mimarlık ve tasarım eğitimindeki alternatif pratikleri derlemeye yönelik uluslararası bir girişim olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de ise İstanbul Kültür Sanat Vakfı (İKSV) İstanbul Tasarım Bienali kapsamında hazırlanan Sivil Örgütlenmeler [34] isimli çalışma Türkiye'den bu alandaki birkaç örneği bir araya getirmiştir.

Yücel, [28] okul-dışı çalışmaları daha genel anlamda ele alarak mimarlık ortamı ile ilişkisi üzerinden incelese de mimarlıktaki enformel ortamlar literatürde daha çok stüdyo dersi ile ilişkileri bağlamında ele alınmıştır. Yürekli ve Yürekli [27], mimari tasarım eğitiminde enformellikten nasıl yararlanılacağını; eğitimde enformelliğin bir

[1] Örgün eğitim, TDK'de "Kişilerin hayata atılmadan, iş ve meslek kollarında çalışmaya başlamadan önce okul veya okul niteliği taşıyan yerlerde, genel ve özel bilgiler bakımından yetişmelerini sağlamak amacıyla belli kanunlara göre düzenlenen eğitim, formel eğitim" olarak tanımlanmaktadır. "Düzenli, planlı, yöntemli biçimde verilen herhangi bir eğitim" de örgün eğitim olarak geçmektedir.

[2] Yaygın eğitim, TDK'ye göre "Örgün eğitim imkânlarından yararlanmamış olanlara, gittikleri okuldan erken ayrılanlara veya meslek dallarında daha yeterli duruma gelmek isteyenlere uygulanan eğitim" anlamına gelmektedir. Bu anlamda halk eğitim kursları yaygın eğitime örnek verilebilir.

[3] TDK'ye göre informel eğitim = sargın eğitim "Örgün ve yaygın eğitim dışında, bireyin hayat boyu süren bilgi, beceri ve yetkinlik kazanımı" anlamına gelmektedir. Türkçe literatürde bu kelime hem "enformel" hem de "informel" olarak yazılmaktadır. Tez boyunca TDK'de yer alan "informel" biçimindeki yazılış değil mimarlık literatüründe daha yaygın olarak kullanılan "enformel" yazımı tercih edilmiştir.

[4] Enformel çalışmalar okul-dışı çalışma, okul-ötesi çalışma olarak da adlandırılmaktadır.

yöntem olarak nasıl kullanılabileceğini sorgulamıştır. Yürekliler, workshopları[1], çok sayıda workshoptan oluşan enformel eğitim çalışmalarını, öğrencilerin düzenlediği çalışmaları ve formel eğitim içindeki kısa enformel çalışmaları farklı örnekler üzerinden irdelemiştir. Ciravoğlu [25] da workshop-stüdyo paralelliğini incelediği yüksek lisans tezinde bu çalışmaların formel eğitime katkısına odaklanmıştır. Formel eğitimde olmayan veya eksik kalan yönlerin workshoplar ile telafi edilmesinin mümkün olduğunu söylemiştir [25]. Masatlıoğlu [35] atölye çalışmalarına mimari tasarım eğitiminde stüdyo kültüründe öğrenen merkezli ortam konusu ile ilişkisi bağlamında değinmektedir. Demirtaş [31] da alternatif eğitim çalışmalarını formel eğitim ile kıyaslayarak ele almıştır; önceki çalışmalardan farklı olarak, alternatif karşılaşmaların stüdyo içinde bir pratiğe bağlı yapılmasının alternatif eğitim arayışından ziyade yeni bir formel eğitim arayışı olma tehlikesini eleştirmiştir. Kaya [36] enformel ortamları, enformel bilginin üretimi ile ilişkileri bağlamında incelemiştir. Duman [37] öğrencinin aktif olma alanı üzerinden, Gündoğdu [38] aktivizm bağlamında, Özokcu [39] ise alternatif bir deneme ve anti-hiyerarşik bir süreç olarak Herkes için Mimarlık atölyelerini ele almıştır. Şahin [40] tasarla-yap programlarını; mimarlık eğitimi müfredatı içinde, mimarlık eğitimi müfredatı dışında staj olarak, mimarlık eğitimi müfredatı dışında aktivizme dayalı, üniversiteye bağlı olmayan çalıştay ve üniversite mimarlık ofisi iş birliğine dayalı olmak üzere farklı kategoriler altında incelemiş ve Betonart Mimarlık Yaz Okulu'nu da tasarla-yap programı olarak değerlendirmiştir.

1.2 Tezin Amacı ve Kapsamı

Katılımın gönüllü olduğu ve sonucunda öğrencinin formel bir kazanımının olmadığı enformel çalışmalar mimarlık ve tasarım eğitiminde önemli bir yer kaplamakla birlikte

[1] "Workshop", Oxford Dictionary'de "ticari ürünlerin üretildiği veya tamir edildiği oda veya bina" veya "Bir grup insanın belirli bir konu veya proje üzerine yoğun tartışma veya etkinlik yaptığı toplantı" anlamına gelmektedir. Workshop, "studio" ve Fransızca "atelier" kelimeleri ile eşanlamlı olarak kullanılmaktadır. Türkçede atölye; "Zanaatçıların veya resim, heykel sanatlarıyla uğraşanların çalıştığı yer, işlik"(TDK), stüdyo ise "Sanat çalışmaları için düzenlendiği yer" anlamına gelmektedir. Mimarlık literatüründe ise proje dersinin işlendiği sınıf veya doğrudan proje dersinin kendisi atölye veya stüdyo olarak adlandırılmaktadır. Okuldaki stüdyo/atölye ile karışmaması için Ciravoğlu ve Yürekli enformel atölye çalışmaları için İngilizce "workshop" terimini kullanmıştır. Bu çalışmada ise workshop kelimesinin Türkçe karşılığı olarak "atölye çalışması" tercih edilmiştir.

bu konudaki literatür yeterli değildir. Bu tez enformel mimarlık çalışmalarına öğrencilerin katılma motivasyonunu araştırarak alana katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Bu araştırmaya başlarken öncelikle enformel eğitim ve formel eğitimin kapsamı belirlenmiştir. Beatriz Colomina, Radical Pedagogies adlı çalışmasını anlattığı bir sunumda bu iki kelimenin yan yana gelişinin oksimoron olarak algılanabileceğini söylemiştir. "Radikal" sistemin değiştirilmesini söylerken "pedagoji" bir sistem uygulamaktadır [32]. Bu anlamda enformel çalışmaları, formel eğitim kapsamında hazırlanan bir tez çalışması ile incelemek de benzer bir ikilem oluşturmaktadır. Bu çalışma enformel eğitimi formelleştirme tehlikesine yönelik bir kaygı taşımakta; ülkeler arası, diller arası daha özelde okullar, dersler arası sınırların belirsizleştiği dünyada eğitimi net çizgilerle formel ve enformel olmak üzere ikiye ayırmanın imkânsızlığının da farkında olarak formel bir sistem bir envanter oluşturma amacından ziyade enformel çalışmaların özelliklerini anlayabilme amacı taşımaktadır.

Enformel ve formel eğitim farklı ülkelerde, faklı disiplinlerde farklı anlamlara gelmektedir [23], [24]. Bu nedenle bu çalışmada enformel eğitim iki özellik üzerinden tanımlanmıştır: katılımın gönüllü olması ve not/kredi gibi formel bir çıktı beklentisinin olmaması. Formel mimarlık eğitimi almakta olan öğrencilerin gönüllü olarak, herhangi bir formel çıktı beklentisi olmaksızın katıldığı etkinlikler enformel etkinlikler olarak değerlendirilmiştir.

Enformel etkinlikler oldukça geniş bir alana yayılmaktadır. Yarışmalar, yayınlar, öğrenci buluşmaları, atölye çalışmaları, yaz okulları, öğrenci kulüpleri/birlikleri/dernekleri, dijital ortamlar, sergiler, teknik geziler bunlara örnek verilebilir. Bu çalışmaları etkinliğin formatına (buluşma, atölye çalışması, yarışma vb.); düzenleyici (kurum, yerel yönetim, dernek, öğrenci vb.), yürütücü ve katılımcılarına (disiplinler üstü-disiplinler arası, ulusal-uluslararası); etkinliğin süresine, ücretine, periyoduna, gerçekleştiği şehre ve mekâna göre sınıflandırmak da mümkündür.

Yarışmalar: Mimarlık öğrencilerine yönelik birçok yarışma düzenlenmektedir. Yarışmalara katılım kimi zaman formel eğitim tarafından da desteklenmektedir. Akademisyenler derslerinde belirli bir yarışmayı konu alabilmekte, final değerlendirmesine yarışma katılımını şart koşabilmektedir. Bazı durumlarda yarışmalar

atölye çalışması da düzenleyebilmektedir. Bu çalışmaya yarışmalar dahil edilmemiştir ama yarışma kapsamında düzenlenen atölye çalışmaları, araştırmaya dahil edilmiştir.

Basılı ve dijital yayınlar: Mimarlık yayınları mimarlık öğrencilerinin mimarlık ve tasarıma dair, müfredat dışında bilgi edindiği, mimarlık kültürüne katkıda bulunan mecralardır. Mimarlık öğrencileri yayınların yalnızca pasif alıcısı olmamakta kendileri de fanzin, dergi, blog gibi yayınlar hazırlamaktadırlar. Yayınlar birçok atölye çalışmasından oluşan buluşma, festival gibi etkinliklerde öğrencilerin bir üretimi olarak da ortaya çıkabilmektedir. Öğrencilerin takip ettiği ya da aktif rol alarak hazırladığı bu enformel öğrenme ortamları çalışmanın kapsamına alınmamıştır.

Sergiler, bienaller: Mimarlık sergileri hem formel hem de enformel mimarlık çalışmalarında önemli bir yer kaplamaktadır. Öğrenciler formel eğitim kapsamında ders sonu çalışmalarını sergileştirmektedir. Kimi zaman bir sergi hazırlığı doğrudan dersin konusu olabilmektedir[1]. Bir enformel ortam olarak sergiler çoğu zaman diğer türlerde çalışmalara da ev sahipliği yapmaktadır. Örneğin bir tasarım, mimarlık sergisi kapsamında yayınlar hazırlanmakta, yarışmalar düzenlenebilmekte ve atölye çalışmaları yapılmaktadır. Sergiler ve bienaller bu çalışmanın kapsamı dışındadır fakat bu etkinliklerde yapılan atölye çalışmaları, “atölye çalışmaları” başlığı altında değerlendirilmiştir.

Öğrenci buluşmaları: Farklı okullardan/şehirlerden/ülkelerden öğrencilerin tasarım ve mimarlık üzerine fikir ve ürün üretmek amacıyla bir araya geldiği buluşmalar enformel mimarlık çalışmalarında önemli bir yer tutmaktadır. Öğrenci buluşmaları yarışma, yayın, sergi, söyleşi, atölye çalışması gibi birçok alt etkinlikten ve genellikle birden çok atölye çalışmasından oluşmaktadır. Bu etkinlikler tasarım festivali, tasarım haftası gibi isimlerle de adlandırılmaktadır. Bu çalışma kapsamında bu tür etkinlikler “atölye çalışmaları” başlığı altında değerlendirilmiştir.

Öğrenci kulübü etkinlikleri: Öğrenci kulüpleri, toplulukları, inisiyatifleri okulla kurdukları ilişkiye göre farklılık göstermektedir. Öğrenci kulüpleri okul çatısı altında,

[1] Eindhoven Teknik Üniversitesi’nde 2016 yılında verilen bir seminer dersinde öğrenciler Eindhoven Eight” isimli bir sergi tasarlamış ve inşa etmişlerdir. Sponsorların bulunmasından duyurulara her aşamada öğrencilerin rol aldığı bu sergi formel eğitim kapsamında düzenlenmiş, daha sonra Dutch Design Week gibi çeşitli etkinliklerde de gösterilmiştir (103).

okulun resmi süreçlerinden ve onay mekanizmasından geçen etkinlikler düzenlenmektedirler. Kimi öğrenci toplulukları ise okuldan tamamen bağımsızdır. Bu etkinliklerde farklı okullardan öğrenciler bir araya gelerek tartışıp, üretebilmektedir. Öğrenci inisiyatiflerinin düzenlemiş oldukları atölye çalışmaları bu tezde "atölye çalışmaları" kapsamında değerlendirilmiştir.

Teknik geziler / alan çalışmaları: Teknik geziler, mimarlık eğitimi içinde önemli bir yere sahiptir. Formel eğitim kapsamında birçok gezi yapılabildiği gibi (özellikle proje derslerinde alan görme gezileri yapılabilmektedir.) enformel çalışmalar kapsamında da çeşitli geziler düzenlenmektedir. Teknik geziler bu çalışma kapsamına dahil edilmemiştir.

Panel, seminer, konferans: Mimarlık ve tasarım alanında bilgi paylaşım ortamları olan bu tür etkinlikler de enformel eğitim ortamları kapsamında değerlendirilebilir. Bu etkinliklerin bir kısmı formel kurumlarca düzenlense de eğer öğrenci ders-dışı zamanında, herhangi bir kredi beklentisi olmadan gönüllü olarak bu etkinliklere dahil oluyorsa enformel etkinlikler kapsamında değerlendirilebilir.

Yaz okulları / kış okulları: Bu etkinlikler formel ve enformel olabilmektedir. Formel eğitim kurumlarında öğrencilerin eksik kredilerini tamamlamak için katıldıkları çalışmalar "yaz okulu"[1] diye adlandırılırken yaz mevsiminde düzenlenen formel eğitim kapsamında olmayan programlara da yaz okulu denebilmektedir. Betonart Mimarlık Yaz Okulu bunun bir örneği olarak gösterilebilir. Bu etkinlikler sömestr tatilinde gerçekleştirildikleri zaman kış okulu olarak da adlandırılmaktadır. "Gazi Winter School" gibi üniversitelerin kışın düzenlediği, müfredat dışı etkinlikler de enformel mimarlık çalışmalarına örnek gösterilebilir.

Mesleki eğitim: Öğrencilerin okul dışında katıldıkları araştırma projeleri, mesleki eğitim çalışmaları (program kursları vb.) de enformel çalışmalar kapsamında değerlendirilebilir.

[1] "Yaz Okulu"nun TDK'de iki anlamı bulunmaktadır: 1. isim. Çocuk ve gençlerin belirli spor etkinliklerinde eğitilmelerinin ve iyi vakit geçirmelerinin sağlandığı yer. 2. isim. Yüksekokul veya üniversitelerde gerekli krediyi toplamak veya kalınan derslerin verilebilmesi amacıyla yaz mevsiminde açılan ders programı.

Öğrenci değişim programları: Erasmus ve Farabi gibi öğrenci değişim programları formel eğitim kapsamında olsa da öğrencilerin formel eğitimlerini tamamlamak için öğrenci değişim programına katılma zorunluluğu bulunmamaktadır; öğrenciler bu programlara gönüllü olarak katılmaktadır. Fakat bu programlarda formel müfredat uygulanmakta, devam zorunluluğu bulunmakta ve kredi sistemi kullanılmaktadır. Bu nedenle Easmus, Farabi gibi değişim programları enformel çalışmalar kapsamına alınmamıştır.

Atölye çalışmaları: En yaygın enformel mimarlık etkinlikleridir [25], [41]. Diğer etkinlikler kapsamında da düzenlenebildiği için çok sayıda atölye çalışması gerçekleşmektedir. Bu araştırmanın kapsamı yalnızca atölye çalışması içeren etkinlikler ile daraltmış ve bir veya birçok atölye çalışmasından oluşan etkinliklere odaklanılmıştır. Formel bir eğitim kapsamında gerçekleşmeyen yaz okulları, öğrenci buluşmaları, tasarım şenlikleri, tasarım festivalleri gibi çeşitli isimlerle adlandırılan ve bir veya birden çok atölye çalışmasından oluşan etkinlikler "atölye çalışmaları" kapsamında değerlendirilmiştir.

Bademlik Tasarım Festivali (BTF), Baykuşlar Toplanıyor, Betonart Mimarlık Yaz Okulu (BMYO), Bi'sürü, Herkes İçin Mimarlık (HİM) Derneği'nin Tasarım, Uygulama, Araştırma ve Diğer Atölyeleri, İKSV İstanbul Tasarım Bienali Akademi Günleri, Kayıtdışı, Kent Düşleri Atölyeleri, Köyünü Yaşat Projesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi (KTÜ) Atölyeleri, Nesin Sanat Köyü Mimarlık Programları, Şehrine Ses Ver Atölyeleri, Tasarım Atölyesi Kadıköy (TAK) Atölyeleri, Tasarım Köyü İzmir, Taşkışla Şenlik, Ulusal Mimarlık Öğrencileri Buluşması (TMÖB/UMÖB), Vernal Workshops, Yahşibey Tasarım Çalışmaları, Avrupa Mimarlık Öğrencileri Buluşması (EASA - Europen Architecture Students Assembly) ve Tasarım Öğrencileri Buluşması (MEDS - Meeting of Design Students) programlarından oluşan bir seçki üzerinden atölye çalışmaları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. En az iki kez gerçekleşmiş olan etkinlikler bu tabloya dahil edilmiş, süreklilik amacıyla yola çıksa da yalnızca bir kez gerçekleşmiş olan etkinlikler değerlendirilmemiştir. Atölye çalışmaları belirli özelliklerine göre çeşitlilik göstermeleri gözetilerek seçilmiştir:

- Ulusal (17) ve uluslararası (4) örnekler
- Devam eden (14) ve devam etmeyen (7) örnekler

- Etkinlik süresine göre farklılık gösteren örnekler: 1-7 gün (8), 7-15 gün (8), bir ay veya daha fazla (3)
- Farklı periyotlarda gerçekleşen örnekler: yılda 1 (14), yılda birden çok (3), 2 yılda 1 (1), belirli bir periyodu olmayan (2)
- Farklı dönemlerde gerçekleşen etkinlikler: okul dönemi dışında (12), okul dönemi içinde (6), belirli bir dönemi olmayan (3)
- Düzenleyen kişi/kuruma göre farklılık gösteren örnekler: öğrenci kulübü (3), öğrenci topluluğu (7), üniversite (2), sanayi birliği (1), STK (2), Vakıf (3), meslek odası (2), iş birliği ile (1)
- Katılım veya başvuru ücretine göre farklılık gösteren örnekler: ücretsiz (12), ücretli (4), değişken (5)
- Katılımcıların disiplinine göre: sadece mimarlık (7), sadece tasarım (3), disiplinlerarası (11)
- Katılımcı seçimine göre: başvuru formu ve motivasyon ile değerlendirme (10), etkinliğe özel üretim ile değerlendirme (6), portfolyo-mülakat vb. ile değerlendirme (2)
- Barındırdığı atölye sayısına göre: tek atölye (6), birden çok atölye (15)
- Uygulamanın olup olmamasına göre: uygulama olan (2), uygulama olmayan (15), değişken (4)
- Gerçekleştiği şehre göre: her yıl başka ülkede (2), her yıl farklı şehirde (2), belirli bir şehirde (14), çeşitli şehirlerde (3)
- Gerçekleştiği mekâna göre: belirli bir mekânda (11) , farklı mekânlarda (10)

Her yıl farklı şehirde, farklı bir tema ile gerçekleşen ve uygulama yapılması ile diğer atölyelerden farklılaşan BMYO örnek vaka olarak incelenmiştir. İKSV İstanbul Tasarım Bienali, Uluslararası Antalya Mimarlık Bienali (IAAB) gibi etkinliklerin düzenlenmeye başladığı ve bu etkinliklerle birlikte enformel çalışmaların sayısında artış gözlemlenen 2012 yılı BMYO örneği incelenirken başlangıç tarihi olarak belirlenmiştir. Farklı şehirler, farklı moderatör grupları, farklı bölgelerin etkisini görebilmek amacıyla 6 farklı BMYO

çalışması seçilmiştir. BMYO düzenleyen kurumun veya atölye yürütücülerinin değil öğrencilerin tutumu üzerinden incelenmiştir. Öğrencinin perspektifinden bakabilmek için bu çalışma başvuru formalarındaki motivasyon sorusunun değerlendirilmesine odaklanmıştır. BMYO'nun 2012-2017 yılları arasındaki toplam 963 başvuru formu örneklem olarak alınmıştır.

1.3 Hipotez

Eğitimde ve mimarlık eğitimindeki tartışmalar bugün eğitimde farklı yönelimlerin ve yaklaşımların olduğunu göstermektedir. Son yıllarda dünya; teknolojik gelişmeler, ekonomik krizler, savaşlar, göçler, afetler, iklim değişikliği gibi nedenlerle hızla değişmekte, bu değişim tüm dünyada mimarlık meslek ve eğitim ortamını önemli ölçüde etkilemektedir [19]. Mimarlık eğitimi, ders programları ve krediler gibi uzun zamandır gündeminde olan konuların yanı sıra alternatif eğitim yöntemleri, eğitimin amacı, eğitimcinin eğitimi, yaşam boyu eğitim gibi konuları da kapsamına alarak daha büyük ölçekte ve daha geniş kitlelerce tartışılmakta, çeşitli girişimler ile geliştirilmekte ve değiştirilmektedir. Değişen bu ortamda mimarlar alternatif mimarlık pratiklerine; öğrenciler de okul dışı mimarlık ve tasarım eğitimine yönelmektedir.

Öğrencilere yönelik enformel eğitim ortamlarının düzenlenme nedenleri ile öğrencilerin bu çalışmalara dahil olma nedenleri farklılık göstermektedir. Etkinlikler ticari, ekonomik, sosyal birçok farklı neden ile belirli amaçlar doğrultusunda düzenlenirken öğrencilerin de bu etkinliklere katılımında farklı amaçlar bulunmaktadır. Öğrenciler; formel mimarlık eğitiminin, hızla değişmekte olan dünyaya ve mimarlık pratiğine ayak uyduramadığını, okulların diğer okullarla ve kurumlarla bilgi, deneyim paylaşımı konusunda eksik kaldığını düşünmekte ve eksikliği giderme aracı olarak okul dışı çalışmaları görmektedir. Düzenlenme amacı değişse de enformel eğitim ortamları formel mimarlık eğitimini destekleyici önemli bir unsur olarak var olmaktadır. Öğrenciler eğitim ortamlarının ve değişen dünyanın bilincinde olarak bu eğitim ortamlarına katılmaktadır. Enformel ortamlar içinde en yaygın olan atölye çalışmaları düzenleyene, düzenlenme amacına, içeriğine, gerçekleştiği şehre, çalışma mekânına, aktör çeşitliliğine, gerçekleştiği zamana, kullanılan araç ve yöntemlere, elde edilen

sonuca vb. birçok farklı kritere göre çeşitlilik göstermekte ve bu özellikler öğrencilerin katılım motivasyonunda etkin rol oynamaktadır.

Öğrenciler, enformel eğitim çalışmalarını "öğretici, özgün, yaratıcı, faydalı, özgür, heyecan verici, eğlenceli" olarak tanımlamakta; formel eğitim dışındaki zamanlarında formel eğitimlerinin ötesine geçebilmek amacıyla, kişisel ve mesleki gelişimlerine katkıda bulunmanın farkındalığıyla enformel ortamlara katılmaktadır.

Enformel çalışmalar, öğrenciler ve farklı aktörler için iletişim, paylaşım ve üretim için bir platform olmakta; farklı şehirlerde ve mekânlarda farklı disiplin ve şehirlerden insanların bir araya gelerek bilgi, kültür ve deneyim paylaştığı uygun ortamı oluşturmakta; gönüllülük esasına dayalı, çıkar kaygısı gütmeyen bir katılımcılık ile deneysel, eleştirel bir fikir ve üretim ortamı sağlamakta ve kimi zaman tasarım aşamasından uygulamaya mimari tasarım sürecinin simülasyonu olarak da önem taşımaktadır.

Bu çalışma, enformel eğitim ortamlarının formel eğitimi desteklediğini ve mimarlık öğrencilerinin bu desteğin farkındalığıyla bu ortamlara dahil olduğunu; etkinliğin bir mekâna bağlı olup olmamasının, etkinliği gerçekleştiren kişi ve kurumların, etkinliğin gerçekleştiği zamanın, etkinlikte uygulama imkânının olup olmamasının, etkinliğin gerçekleştiği şehrin öğrencinin bu etkinliklere katılma motivasyonunda etkili olduğunu savunmaktadır.

1.4 Yöntem

Bu çalışmada öncelikle formel ve enformel mimarlık eğitimi Necdet Teymur'un [42] mimarlık eğitimini araştırmak üzere önerdiği dörtlü strüktürden yola çıkılarak oluşturulan bir sınıflandırma üzerinden incelenmeye çalışılmıştır. "Amaç ve Organizasyon", "İçerik", "Süreç (Mekân, Aktörler, Zaman, Araç ve Yöntemler)", "Eğitim Çıktısı ve Değerlendirme" olmak üzere bu dörtlü sistem üzerinden formel eğitimdeki güncel paradigmalar incelenmiş ardından aynı sistem ile enformel eğitim ve BMYO örneği değerlendirilmeye çalışılmıştır. Fakat her biri birbirinden farklı olan ve kategoriler arasındaki ilişkilerin daha esnek ve geçirgen olduğu enformel çalışmaları incelerken ve BMYO örneğinde kavram kodlaması yaparken bu sınıflandırmanın yetersiz olduğu görülmüştür. Enformel çalışmaları formel eğitimin özellikleri üzerinden

inceleyen strüktür yerine enformel eğitim çalışmaları, kendine özgün özelliklerine göre incelenmiştir.

Enformel çalışmalar, atölye çalışmaları özelinde incelenmiş ve BMYO'nun yanı sıra BMYO'ya başvuran öğrencilerin daha önce katılmış olduğu çalışmalar arasından farklı özellikler gösteren 20 enformel çalışma incelenmek üzere seçilmiştir. Enformel çalışmalar araştırılırken bu çalışmalara ait arşiv eksikliği nedeni ile araştırma enformel çalışmalardan aktif olarak yer almış olan veya hala bu alanda çalışmakta olan isimlerle yapılan görüşmelerle desteklenmiştir. Etkinliklerde kurucu üye, düzenleyici, aktif üye gibi rollerde görev alan isimlerden etkinliğin özellikleri ile ilgili form aracılığıyla bilgi toplanmıştır (EK B). Daha sonra bu bilgiler bir tablo aracılığıyla karşılaştırılmıştır ve atölye çalışmalarının genel özellikleri literatür ve bu karşılaştırmanın yardımıyla belirlenmiştir.

Örnek vaka olarak seçilen BMYO'nun tüm arşivleri taranmıştır. Web sitesi, BMYO kitapçıkları gibi herkese açık verilerin yanı sıra başvuru formları, BMYO organizasyon sürecine dair dokümanlar gibi kapalı veriler de bu araştırma kapsamında özel izin ile incelenmiştir[1]. Farklı yıllarda, farklı şehirler, farklı moderatör grupları, farklı bölgelerin etkisini görebilmek amacıyla BMYO'nun arşivlerindeki 2012 ve 2017 yılları arasındaki toplam 963 başvuru formu[2] örneklem olarak alınmıştır. Bu formlar aracılığıyla BMYO'nun hangi özelliğinin motivasyonu ne kadar etkilediği araştırılmıştır.

BMYO başvuru formunda; olgusal/kapalı uçlu/yoruma kapalı verilere dair sorular (kimlik bilgileri, öğrenci bilgileri, iletişim bilgileri) ile yargısal/açık uçlu/yoruma açık sorular (Hobileriniz, Daha önce katılınan atölye/yaz okulu vb. faaliyetler, Neden Betonart Mimarlık Yaz Okulu'na katılmak istiyorsunuz?) yer almaktadır (EK A). Öncelikle bu kapalı ve açık uçlu sorular belirlenmiştir. Kapalı uçlu sorular istatistiki bilgilerin elde edilmesini sağlarken açık uçlu sorular literatür çalışmasının da yönlendirmesi ile kodlama yöntemiyle analiz edilmiştir. BMYO'da öğrenci seçim sürecinde kadın-erkek

[1] BMYO arşivlerine Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği (TÇMB) ve Binat İletişim&Danışmanlık'ın izniyle ulaşılmıştır.

[2] Bu çalışma kapsamında BMYO'ya internete yüklenen başvuru formu aracılığıyla toplanan veri esas alınmıştır. Teknik hatalar nedeni ile internet üzerinden başvurulamayan durumlar olmuş, bu durumlarda organizasyon ekibi öğrencilerle iletişime geçerek formu mail aracılığıyla iletmiştir.

öğrenci dengesi gözetilmeye çalışılsa da bu çalışmada veriler cinsiyet ve yaşa göre değerlendirilmemiştir; nüfus ve iletişim ile ilgili veriler çalışma kapsamının dışında bırakılmıştır. “Hobileriniz” sorusu da öğrenci seçim sürecinde değerlendirilen kriterlerden biri olsa da öğrencinin etkinliğe katılma motivasyonunu inceleyen bu çalışma kapsamının dışında bırakılmıştır. “Daha önce katılınan atölye/yaz okulu vb. faaliyetler?” sorusu enformel ortamların öğrenciler tarafından nasıl algılandığına dair veri sağlamak amacı ile incelenmiştir. Öğrencilerin daha önce bir etkinliğe katılıp katılmadığı, daha önce kaç etkinliğe katıldığı ve katıldığı benzer etkinliklerin türleri gibi bilgilere ulaşılmıştır. “Neden Betonart Mimarlık Yaz Okulu'na katılmak istiyorsunuz?” sorusu ise öğrencinin başvuru motivasyonunu anlamak amacıyla incelenmiştir.

Çalışmanın ilk aşamasında formlardaki veri Excel tablosu üzerinde temizlenmiştir:

- Hatalı başvurular, deneme başvuruları ana veri dosyasından çıkarılmıştır.
- Dosyalardaki her bir öğrenciye bir numara atanmıştır. Analizler öğrencinin ismi üzerinden değil atanan bu numara üzerinden yapılmıştır.
- Kullanılmayacak veriler (iletişim bilgileri) filtrelenerek çalışma dosyasına dahil edilmemiştir.
- Farklı yazılan okul isimleri aynı formata getirilmiş, adı değişen okullarda güncel isimler (2019 itibarıyla) esas alınmıştır. (Örneğin: YTÜ, Yıldız Teknik yerine Yıldız Teknik Üniversitesi yazılmıştır.)
- İstisnai durumlar tespit edilmiştir. (İki kez başvuran öğrenciler, ÇAP yapan öğrenciler vb.)

İkinci aşamada temizlenen veri, nitel veri inceleme programı Nvivo’ya ve tablo oluşturma programı Tableau’ya yüklenmiştir. Tableau programında, yıla göre nicel veriler görselleştirilmiştir: Başvuru ve katılım sayıları, başvuru gelen şehirler, okul/bölüm/sınıf sayıları, daha önce etkinlik katılımı olup olmadığı, hangi ekinliklere kaç katılım olduğu gibi nicel bilgilere ulaşılmıştır. Nvivo programı aracılığıyla ise nitel veri analizi kodlama yöntemiyle yapılmıştır.

Kodlama Süreci: Kodlama yapılırken önce BMYO’ya özgü cevaplar ve genel olarak enformel çalışmalara özgü cevaplar gibi bir ayrım yapılabileceği görülmüştür. Örneğin

okul-dışı bir etkinliğe katılmak istiyorum diyen bir öğrenci başka bir enformel ortama da katılmayı aynı derecede isteyebilirken, beton ile birebir çalışmak istiyorum diyen bir öğrenci özellikle BMYO'dan bahsetmektedir.

Daha sonra cevaplar "sosyal, enformatik ve mekânsal" kategorilerine göre değerlendirilmiştir. Fakat burada da öğrencinin bu ortama dahil olma nedenine iki açıdan yaklaştıkları görülmüştür. Öğrenciler ya sürecin özelliklerini belirtmiş ya da bu atölye sonucundaki beklentilerinden bahsetmiştir. Süreç ya da sonuç odaklı motivasyonun incelenebileceği görülmüştür.

Öğrencinin beklentisi "mesleki katkı – kişisel katkı" olmak üzere sınıflandırılmaya çalışılmış ama çalışma sırasında böyle bir sınıflandırmanın bu iki katkı birbirini beslediği için yapılamayacağına karar verilmiştir. Öğrencinin kazanım beklentisi formel eğitimdeki program çıktısı ölçeği ile değerlendirilmiştir. Bilgi, beceri, yetkinlik beklentisi ile bunun dışında kalan enformel eğitim ortamı deneyimi beklentisi kodlanmıştır.

Son olarak kodlama enformel çalışmaların özellikleri üzerinden yapılmıştır. Özellikler belirli anahtar kelimeler ve kavram kodlaması aracılığıyla sorgulanmıştır. Bu yöntem etkinliğin sürdürülebilirlik, periyodik olma, kısa süreli olma, sanayi birliği tarafından düzenlenme, sponsorlarla gerçekleşme, ücretsiz olma, katılımcı çeşitliliği olması, yürütücü çeşitliliği olması, tematiklik ve bir küratörle düzenlenme, belirli bir yapı malzemesine yönelik olma, tasarımın uygulamasının yapılması, her yıl farklı bir şehirde gerçekleşmesi gibi özelliklerinin her birine referans verebilecek olan kavramlar başvuru formlarında aranmıştır. Örneğin etkinliğin faaliyet yılının etkili olup olmadığını anlamak için cevaplarda ilgili anahtar kelimeler "sürdürülebilirlik" kategorisi altında kodlanmıştır. Başvuru formunda yer alan "uzun süredir devam eden bu etkinlik…", "yıllardır takip etmekte olduğum…", "deneyimli bir atölye çalışması" gibi ifadeler etkinliğin sürdürülebilir olmasının öğrencinin başvuru motivasyonunda etkili olduğunu göstermektedir. Benzer bir şekilde etkinliğin tematik olmasının öğrencinin motivasyonunda etkisinin araştırılması için cevaplar içinde temaya yönelik olanlar "tematiklik" ana başlığı altında kodlanmıştır.

Bir cevap etkinliğin birkaç özelliğine referans verebilirken başka bir yanıt etkinliğin yalnızca bir özelliğini birden çok yönü ile vurgulayabilmektedir. Bu durumda başvuru formları bir referans havuzu olarak düşünülmüştür. Kavramların kaç öğrenci tarafından

referans verildiği değil bir kavramın referans sıklığı istatistiksel olarak değerlendirilmiştir. Etkinliğin özelliğinin yıla göre değişimini görmek amacıyla tüm çalışma yıl üzerinden de karşılaştırılmıştır.

Hem Tableau hem de Nvivo ile çalışırken analizler sırasında bazı kararlar alınmıştır:

- Birçok atölyenin yapıldığı buluşma, tasarım, festival gibi organizasyonlarda ana atölye dikkate alınmıştır. Örneğin öğrenci, BTF kapsamında HİM atölyesine katıldıysa, BTF katılımı esas alınmıştır.
- Yurtdışı stajlar-erasmus veya yurt dışı değişim programları –Farabi- "değişim programı" başlığı altında sınıflandırılmıştır.
- Şantiye stajı, ofis stajı cevabı veren öğrenciler daha önce katıldınız mı sorusuna "Hayır" yanıtı vermiş olarak kabul edilmiştir.
- Etkinlik türleri alan çalışması; araştırma projesi; atölye çalışması (buluşma/ yaz okulu); değişim programı; panel, seminer, sunum; kurultay & çalıştay; mesleki eğitim; yarışma ve diğer olarak sınıflandırılmıştır.
- Öğrencilerin etkinliklerde aldığı idari; akademik; ziyaretçi / katılımcı; organizasyon / düzenleyen; yürütücü; editoryal; profesyonel (mimar, iç mimar vb.); stajyer; yarışmacı; üye / aktif üye rolleri "katılımcı", "yürütücü", "organizasyon" ve "diğer" olarak dört kategoride gruplandırılmıştır.
- Etkinlikler organizasyonuna göre Bakanlık / Belediye (Yerel Yönetim) –Devlet Kurumu; Dernek-Vakıf-Platform (STK); Meslek Odası; Öğrenci İnisiyatifi (Topluluk, kulüp); Üniversite ve diğer kategorilerinde derlenmiştir.
- Üniversite isimlerinde güncel isimler baz alınmıştır.

Uzun bir sürece yayılan bu çalışmada gözlemlerden de yararlanılmıştır. Ulusal ve uluslararası atölyelerde katılımcı öğrenci (MEDS Lizbon, UMÖB Eskişehir, Kayıtdışı '11, bi'sürü, İKSV 1. Tasarım Bienali, IAAB I), ulusal atölyelerde yürütücü (TAG Platform Tasarım Avı 1-3, MEF Fada 1-2) ve organizasyonda görevli olarak (BMYO Afyon ve Bursa, Betonart dergisi ve Yaşar Üniversitesi işbirliğinde Stuffed Cast atölyesi, Mimarlığa Merhaba kapsamında HEY! Hayal Edilebilir Tasarım Kılavuzu atölyeleri) hem

öğrencinin hem moderatör ve yürütücülerin hem de organizasyon ekibinin bakış açısından yapılan bu gözlemler tezin de çıkış noktasını oluşturmuştur.

BÖLÜM 2

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Enformel mimarlık çalışmalarında öğrencilerin motivasyonunu araştıran bu çalışma kapsamında öncelikle formel mimarlık eğitimindeki güncel paradigmalar ve yönelimler incelenmiştir.

Bazı kavramların tanımları, ulusal ve uluslararası literatürde ve hatta farklı disiplinlere göre farklı anlamlara gelebildiği gibi zamanla da değişebilmektedir. Formel (formal), formel olmayan (non-formal) ve enformel (informal) eğitim ve öğretimde farklı ülkelerde, farklı eğitim çalışmalarını kapsayacak şekilde kullanılmaktadır [24]. Bu ifadeler öğrenme hedefleri, öğrenmeye niyet ve öğrenimin sertifikalanması olmak üzere üç karakteristik özelliğe göre ayrışmaktadır. Öğrenim hedefleri olan, kasti öğrenme "formal"; gündelik hayattaki deneyimlerin bir sonucu olan, belirli hedef ve amaç olmadan her yerde, her zaman ve insanlar fark etmeden gerçekleşen öğrenme ise enformel olarak tanımlanmaktadır. "Non-formal" öğrenmenin tanımı üzerine daha az görüş birliği olsa da bu öğrenim ile genelde formel eğitimde olduğu gibi kasıtlı olan ve öğrenim çıktıları bulunan ama bu hedefler doğrultusunda biçimlendirilmeyen bir öğrenim ifade edilmektedir. Literatürde çoğu zaman aynı anlama gelecek şekilde kullanılsa da eğitimin belirli kurallar çerçevesinde yapılandırılmış olma özelliği nedeni ile "formel olmayan (non-formal) eğitim" yerine "formel olmayan öğrenme" ifadesi tercih edilmektedir [23][1].

[1] Aynı durum enformel eğitim kavramı için de geçerli olmakla birlikte bu çalışmada böyle bir ayrıma gidilmemiştir.

Türkçede formel (örgün) eğitim; “kişilerin hayata atılmadan, iş ve meslek kollarında çalışmaya başlamadan önce okul veya okul niteliği taşıyan yerlerde, genel ve özel bilgiler bakımından yetişmelerini sağlamak amacıyla belli kanunlara göre düzenlenen eğitim” ve ikincil anlamıyla “düzenli, planlı, yöntemli biçimde verilen herhangi bir eğitim” olarak tanımlanmaktadır. Türkçeye Fransızcadan geçen enformel kelimesi ise “biçimsel olmayan” ve “resmî olmayan” anlamlarına gelmektedir. Bu kelimeden türeyen enformel eğitim “örgün ve yaygın eğitim dışında, bireyin hayat boyu süren bilgi, beceri ve yetkinlik kazanımı” olarak tanımlanmaktadır. Yaygın Eğitim ise “örgün eğitim imkânlarından yararlanmamış olanlara, gittikleri okuldan erken ayrılanlara veya meslek dallarında daha yeterli duruma gelmek isteyenlere uygulanan eğitim” olarak tanımlanmaktadır ve *non-formal* eğitimin karşılığı olarak geçmektedir [43].

Tüm dünyada ve neredeyse tüm disiplinlerde bireylerin formel eğitim ve öğretim sisteminin dışında da bilgi, beceri ve yetkinlik kazandığı konusunda bir fikir birliğinin olduğu söylenebilmektedir. Fakat bu kazanımların tanınması söz konusu olduğunda terimlerin tanımları, sonuçların kim tarafından hangi kriterlere göre değerlendirilebileceği ve standartların nasıl belirlenebileceği gibi birçok konuda farklı görüşler ortaya çıkmaktadır [24].

Formel eğitim; paydaşlar, girdi ve çıktı verileri/değerleri ile standartlar açısından enformel eğitim ile farklılık göstermektedir. Formel eğitimde kayıt zorunluluğu; vatandaş olma, belirli bir yerde ikamet etme gibi bazı koşullar; belirli bir formel aşamayı tamamlamayanların diğer aşamalara geçememesi gibi bazı sınırlar vardır.

2.1 Mimarlık Eğitimi: Güncel Paradigmalar ve Yönelimler

Dünyanın birçok yerinde mimarlık eğitimi konusu tartışılagelmektedir. Avrupa’da Avrupa Eğitim Alanı çalışmaları kapsamında hazırlanan çeşitli Avrupa Birliği eğitim raporları [17], [18], eğitime yönelik sempozyumların konularına ; İKSV İstanbul Tasarım Bienali [44], Uluslararası Venedik Mimarlık Bienali Mimarlık Sergisi Türkiye Pavyonu [45] gibi ulusal ve uluslararası mimarlık sergilerinin içeriklerine; Mimarlık Eğitim Kurultayları, Ulusal (Mimarlık Okulları Bölüm Başkanları İletişim - MOBBİG) [15] ve Uluslararası (ENHSA - Avrupa Mimarlık Okul Başkanları İletişim Ağı) mimarlık bölüm başkanları buluşmalarına bakıldığında bugün mimarlık eğitimine dair tartışmaların

eğitimin derecelendirilmesi, hayat boyu eğitim, eğitimde değişen roller, değerlendirme kriterleri, teori ve pratik ikiliği, katılımcılık, sürdürülebilirlik gibi konular etrafında şekillendiği görülmektedir. Bu konular eğitim ile ilgili formel ortamlarda akademisyenler, mimarlar, eğitimciler ve öğrenciler tarafından tartışılırken EASA (Avrupa Mimarlık Öğrencileri Buluşması), UMÖB gibi enformel ortamlarda da çoğunlukla öğrenciler tarafından tartışılmaktadır [46].

Necdet Teymur [42] birçok farklı konuyu kapsayan mimarlık eğitiminin; "hedefleri/bağlamları", "nesneleri/yöntemleri", "ortamları" ve "yönetimi/özneleri" olmak üzere dörtlü bir strüktürde tartışılmasını önermiştir. Bu kurguda "Neden?" ve "Nerede?" soruları eğitimin bağlam ve hedeflerine; "Ne?" sorusu içerik ve müfredatına; "Nasıl?" sorusu yöntem ve ortamına; "Kim?" ise özelde mimarlık eğitiminin, genel olarak da diğer eğitimlerin, yönetim ve yapılanmasının tartışılması veya incelenmesine denk gelmektedir.

Teymur'un mimarlık eğitimini tartışmak üzere önerdiği bu strüktür, bu tez çalışması kapsamında bir eğitim programı geliştirirken gözetilen [42] "hedef, içerik, süreç (öğrenme ve öğretme yöntemleri, ders araç gereçleri, ilkeler, öğrenme ortamı) ve değerlendirme" kriterleri üzerinden yeniden ele alınmıştır ve "Yönetim ve Yapılanma" ile "Eğitimin Amaçları"; "Organizasyon" kategorisinde birleştirilerek; eğitimin çıktısı ise ayrı bir kategori olarak değerlendirilerek yeni bir kurgu önerilmiştir. Formel mimarlık eğitimindeki güncel paradigmalar ve yönelimler bu başlıklar altında araştırılmıştır.

- Amaç ve Organizasyon: Eğitimin kim tarafından neden verildiği formel-enformel ikiliğini de oluşturan ve diğer bileşenleri de etkileyen temel soru. Kim, neden eğitim veriyor; bir başka deyişle: amaç ve organizasyon
- İçerik ve Kapsam: Kimin hangi amaçlarla neyi öğretip, neyi öğretmediği; hangi konuların eğitim programına dahil edildiği hangi konuların ise dışarıda bırakıldığı, bir başka deyişle müfredat
- Süreç: Herhangi bir eğitim programını bir süreç olarak ele alırsak bu eğitimin nasıl olduğu; eğitimin aktör (Kim öğreniyor ve kim öğretiyor?), zaman (Eğitim ne zaman ve ne kadar sürede gerçekleşiyor?), mekân (Eğitim nerede, nasıl bir

mekânda gerçekleşiyor?), araç (Ne ile, hangi araçlar yardımıyla gerçekleşiyor?), yöntem (Eğitim nasıl gerçekleşiyor?) gibi bileşenleri

- Sonuç / Eğitimin Çıktısı: Eğitimin amacı doğrultusunda bilgi, beceri, yetenek ve deneyim kazanımı ile ortaya koyulan sonuç ürün

2.1.1 Amaç ve Organizasyon

Bu sorulardan ilki ve diğer bileşenlerin de özelliklerini belirleyecek olanı eğitimin hangi amaçlarla ve kim/kimler tarafından gerçekleştirildiğidir. İster okul öncesi eğitim ister yükseköğrenim ya da hayat boyu eğitim söz konusu olsun eğitimi şekillendiren en önemli öğesinin o eğitimin verilme amacı olduğu söylenebilir. Eğitimi gerçekleştiren kurum ya da kurumsal olmayan –söz konusu enformel eğitim ise- herhangi bir yapının güttüğü amaç eğitimin diğer bileşenlerini de şekillendirecektir.

Standish [4], eğitim amaçlarını özsel (içten gelen) ve araçsal (ikincil-dıştan gelen) amaçlar olarak ikiye ayırmaktadır. Kişinin kendisi için istediği özerklik, eleştirel düşünme ve ahlak eğitimi gibi amaçlar ilksel amaçlar iken, kültürel geleneklerin devamlılığının sağlanması, iyi yurttaşlar veya endüstriye nitelikli elemanlar yetiştirmek gibi amaçlar ikincil amaçlar olmaktadır.

Formel eğitim ikincil amaçları nedeniyle eleştirilmektedir. Ivan Illich [5], [6] *Okulsuz Toplum* isimli kitabında kurumsallaşmanın toplumsal yıkıma yol açtığını iddia etmekte ve okulsuzlaştırmayı savunmaktadır. Okulu, ekonomik ve toplumsal gerçeklikler içinde değerlendiren Illich, yeni beceriler ve içgörü edinmek anlamına gelen "öğrenmenin" sınıf geçmeye indirgenmesini; iş, politika, kent ve aile yaşamının kendi başlarına eğitim aracı olarak tanımlanması yerine eğitimin okula bağımlı hale getirilmesini eleştirmektedir.

Söz konusu yükseköğrenim ve mimarlık eğitimi olduğu zaman meslek eğitiminin nasıl olması gerektiği ve üniversitelerin amacı ile ilgili birçok tartışma gerçekleşmektedir. Özellikle mimarlık eğitimi diğer disiplinlerden birçok yönüyle ayrışmaktadır [20], [21], [47]. Schön, çağdaş mimarlık eğitimi ve pratiğindeki ikiliğe, bu farkın nedenlerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Mimarlığı aykırı (*anomalous*) bir meslek olarak tanımlayan Schön, mimarın hem sanat dünyası hem de fonksiyonel teknik performansın

dünyasında var olduğunu belirtmekte; mimarlık eğitiminin sanatçı ya da uzman yetiştirmek üzerine kutuplaşmasını sorgulamaktadır [20].

Tanyeli [47], tıp fakültelerinde öğrenilen bilgilerin doktorluk kariyerinde öğrenilenlere ters düşmediğini, mimarlıkta ise neredeyse hiçbir okul pratiğinin okul dışı yaşamda kullanılmadığını ve bu nedenle okulların neden var olduğunun sorgulandığı bir meslek olarak mimarlığın diğer mesleklerden radikal anlamda farklılaştığını belirtmektedir.

Salama da [22] mimarlık eğitiminin yaratıcılık gerektirdiğini ve bu nedenle diğer branşlardan farklılaştığını belirterek eğitimdeki sorunları iki temel başlıkta derlemektedir: Biri mimarlığın yalnızca sanat olarak görülmesi, diğeri ise bilgi eksikliği ve kullanıcının ihtiyaçlarını anlamada yetersizlik. Salama, mimarlık eğitiminin mesleğin güncel ve henüz öngörülemeyen gelecekteki problemlerine çözüm bulmaya ne kadar hazır olduğunu ve müfredat, yöntem, süreç gibi bileşenlerin; çağdaş toplumun kültürel ihtiyaçları ve toplumsal davranış biçimleri ile ne kadar ilişkili olduğunu sorgulamaktadır. Salama'ya göre son yıllarda araştırmacı ve eğitimcilerin eleştirileri; çağdaş toplumda mimarlığın ve mimarlık eğitiminin, toplumun sosyal ihtiyaçlarına cevap verme konusunda yetersiz kaldığı görüşünde toplanmaktadır. Çağdaş toplumun yaşamakta olduğu "bilgi patlaması"nın mimarlık eğitimindeki yansımasını toplumların sosyo ekonomik özellikleri üzerinden değerlendiren Salama [22], mimarlığın bilgisinin hem etik hem de bilimsel yönleri ile ele alınması gerektiğini savunmaktadır.

Hülya Yürekli ve Ferhan Yürekli [48] ile Semra Aydınlı [49] da mimarlık eğitimini bilginin üretim ve aktarım yöntemlerinin değişimi üzerinden sorgulamaktadır. Yürekli ve Yürekli [48] hâlâ okulların görevinin statik ve kabul edilmiş bilgiyi aktarmak olarak algılanmasını eleştirmekte; Aydınlı [48] ise bu değişim içinde mimar adaylarına mesleki formasyon kazandırmanın zorluğuna değinmekte; mimarın öncelikle bu değişime ve farklılığa cevap verebilecek düşünce yollarını bilmesi; koşullar ne olursa olsun bilgiye ulaşabilme ve o bilgiyi dönüştürebilme bilincini edinebilmesi gerektiğini vurgulamakta ve eğitimde "esnek düşünebilen, sorgulayan, bilgiyi 'yeni' olana dönüştürebilen, karmaşıklık ve çelişki içeren sorunlara karşı toleranslı olabilen" bir mimar yetiştirmenin eğitimde öncelik kazanması gerektiğini belirtmektedir.

Mimarlık kuramında veya tasarımında yıllar boyunca değişik yaklaşımlar olmuştur. Tanyeli [47], mimarlık ortamında tarih boyunca birçok kırılma noktasının

göründüğünden bahsetmekte; geçmişe bakıldığında bu önemli değişim eşiklerinin fark edilebileceği; yeni pratiklerin belirdiği, yeni mimari düşünce yaklaşımlarının doğduğu, mesleğin yeni icra ediliş biçimlerinin ortaya çıktığı zaman aralıklarının teşhis edilebileceğini iddia etmektedir [47].

Salama [21] da 17. yüzyıldan bu yana mimarın; akademik mimar, zanaatkar mimar, inşa eden mimar-mühendis ve toplum bilimci mimar olmak üzere 4 temel rolünden ve bu rollere bağlı olarak akademik, zanaate dayalı, teknolojik ve sosyolojik yönleri öne çıkan dört farklı eğitimden bahsetmektedir.

Mimarlık eğitimi tarihine bakıldığında da bu yaklaşımların izleri görülmektedir. Mimarlık meslek eğitiminin örgün eğitim haline gelmesi, Académie des Beaux-Arts'ın kuruluşu ve onun kurgulanmasıyla başlamış [50], usta-çırak ilişkisi içinde öğretilen mimarlık eğitimi 17. yüzyıldan itibaren okullarda verilen bir disipline dönüşmüştür. Devlete ait ve özel okullarda çeşitli fakülteler altında verilen eğitim o ülkenin gerekliliklerine, mesleki yeterlilik koşullarına göre veya okulların eğitim anlayışlarına göre farklılık göstermektedir. Bu farklılık özellikle stüdyo derslerine yansımaktadır.

Formel eğitim; genç insanlara yönelik olma eğilimi, evrensel ve zorunlu olması, tam zamanlı olması, yaşamdan ayrı düşünülmesi, yazılı materyallere dayanması, tüm öğrenciler için tek tür bir eğitim önermesi, önceden hazırlanmış bir müfredata uyması, hiyerarşik yapısı, bireysel rekabete dayanması, önceden belirlenmiş ve ulaşılması gereken hedeflerinin varlığı, konformist olması, bugüne değil geleceğe odaklanması, her kademede eleyici olması, belirli bir sürede tamamlanması, kendini değerlendiren bir sistem olması ve toplum değil eğitimciler tarafından yönlendirilmesi gibi özellikleri nedeniyle eleştirilmektedir [23]. Genel bir değerlendirme yapıldığında bu eleştirilerin amaç, aktörler arasındaki ilişkiler ve çevre ile kurulan bağ olmak üzere üç ana konuda toplanabileceği söylenmektedir.

Bugün Türkiye'de mimarlık eğitimini veren kurumlarla ilgili tartışmalar; kurumların nitelikleri, teknolojik yeterlilikleri, akademik kadroları, mekânsal yeterlilikleri gibi konulara odaklanmaktadır.

2.1.2 İçerik

Eğitimin içeriğinin özellikle yetişkin eğitimi ve üniversiteler söz konusu olduğunda günümüzde hâlâ çok tartışılan konulardan biri olduğu söylenebilir. Eğitimin kim tarafından düzenlendiği ve amacı ile içerik doğrudan ilişkilidir.

Klasik eğitim felsefesindeki kültürel yaklaşım, eğitimi insanlığın dil, edebiyat, felsefe, bilim gibi değerlerle gelişen manevi formasyonu olarak ele almaktadır. Sadece mesleği için gerekli olan şeyleri öğrenirse, o öğrencinin formasyonundan veya kişiliğinin bütünlüklü gelişiminden söz edilemeyeceğini düşünülmektedir [1]. Bu noktada eğitimde müfredat tartışmaları devreye girmektedir. Müfredatın bir başka deyişle eğitimin içeriğinin tasarım, onay ve değerlendirme süreçleri tartışılmaktadır. Formel eğitim kurumlarında özellikle zorunlu ilköğretimdeki eğitimin içeriği, kapitalizme hizmet etme amacı taşımaları nedeni ile eleştirilmektedir. Illich okulların müfredatının "tüketim toplumu üyeliğine alınma töreni" işlevi gördüğünü iddia etmektedir [5].

İlköğretimin yanı sıra akademinin/üniversitenin müfredatı ile ilgili de birçok tartışma yapılagelmektedir. Akademinin ne olması gerektiğine dair farklı yaklaşımlar müfredatın şekillendirilmesinde rol oynamaktadır. Deleuze'e göre [51] üniversite/akademi "araştırma alanı" olmalı, teknik bilgiyi öğretmek ise teknik okulların işi olmalıdır. Deleuze [51] üniversitelerin araştırma sahaları olarak kalmalarını, teknik bilgilerin açılan çok sayıdaki teknik okullarda öğretilebileceğini ve akademi ile teknik okullar arasında bir anlaşmanın kurulabilmesinin de mümkün olduğunu düşünmektedir. Üniversitede araştırmanın kaybolmasını, araştırmaya yönelik veya yaratıcı olmayan disiplinlerin üniversitelere girişinin üniversitelerin iş pazarına uyarlanmaya çalışılması ile ilgili olduğunu belirtmektedir.

Yürekli [48] ve Tanyeli [29] de mimarlık eğitimi özelinde bu konuda benzer bir yaklaşımı paylaşmaktadır. Tanyeli [29] okulların tasarım, kuram ve tarih üçlüsüne ağırlık vermeleri gerektiğini çünkü bunların okulda öğretilebileceğini; mimari pratiğin ise yalnızca o pratiği uygularken, gerekli araçları kullanarak öğrenilebileceğini savunmaktadır. Yürekli ve Yürekli ise [5] ise okulun geleceğe yönelik olma zorunluluğunu vurgulamakta; okulların artık, uygulama alanında geliştirilmiş mimarlık bilgisinin, uygulamadan gelen mimarlar tarafından, mimar olacaklara öğretildiği yerler

olmadığını, okullarda önemli olanın öğrenciyi “yeni” bilgi üretecek yaratıcılığa ulaştırmak olduğunu belirtmektedir.

Bugün mimarlık eğitiminin merkezinde proje dersleri yer almaktadır. Bu derslerin yanı sıra mimarlık tarihi, yapı malzemeleri, strüktür gibi proje dersini destekleyici dersler bulunmaktadır. Mimarlık eğitimi üzerine yapılan birçok çalışma mimarlık eğitiminin odağına stüdyoları almakta ve mimarlık eğitimindeki sorunlara stüdyo bağlamında değinmektedir [20], [21], [52], [25], [42], [27]. Mimarlık eğitiminin içeriği de ağırlıklı olarak stüdyo konuları üzerinden tartışılmaktadır. Profesyonel alanda meydana gelen değişikliklere bağlı olarak günümüzde bir mimarın yetişmesi için tasarım stüdyolarının yeniden formüle edilmesi gerektiği düşünülmektedir [53].

2.1.3 Süreç

Fiziksel, çevresel, psikolojik, sosyal, pedagojik koşullar eğitim sürecini şekillenmektedir. Süreç amacı, kapsamı ve içeriğinden bağımsız olarak düşünülemeyeceği gibi bu bileşenlerin net ayrımlarla sınıflandırılması zordur. Süreci şekillendiren bileşenler başlıklar altında incelenecek olursa:

2.1.3.1 Mekân

Eğitimin geçtiği mekân oldukça önemlidir. Forumlardan akademiye, evden sokaklara eğitim neredeyse her ortamda ve her zaman gerçekleşebilmektedir. Eğitim tartışmalarında mekân konusu farklı ölçeklerde ele alınmaktadır. İlki eğitimin gerçekleştiği çevre ile ilgili daha genel bir bakıştır. Bunu eğitimin gerçekleştiği kıta, bölge, ülke, şehir, mahalle, sokak vb. ölçeklerde bakılabilir. Çevrenin sosyo-ekonomik özellikleri, fiziksel koşulları eğitimi etkilemektedir.

İkinci ölçek ise eğitimin gerçekleştiği mekân olarak düşünülebilir: fakülte, sınıf, masa vb. Günümüzde formel mimarlık eğitimi üniversitelerde gerçekleşmektedir ve mimarlık eğitimi mekânını da büyük ölçekte stüdyo ortamı şekillendirmektedir.

Günümüzde eğitim mekânlara üçüncü bir düzeyin eklendiği de söylenebilir. Bugün mimarlık eğitiminin artık çevrimiçi dahi verilebilmesi, gezici okullar vb. bilgisayar olan her ortamda ders yapılabilmesi stüdyoya/okula bağlı eğitimi neredeyse ortadan kaldırmıştır. Öğrencinin eğitiminin yavaş yavaş dijital ortamlara taşınmakta olduğu

gözlemlenmektedir. Buradaki mekânsal değişim “3 boyuttan 2 boyuta” olarak algılanabileceği gibi, bilgisayarın olduğu her yerde çalışabilmenin mümkün olduğu bir mekânsal dolanım özgürlüğü olarak da tanımlanabilmektedir. Bu dijital eğitimlerin gerçekleştiği çevrimiçi ortamların ara yüzleri de bir mekân tanımlamaktadır.

2.1.3.2 Aktörler

Günümüzde neredeyse tüm sektörlerde değişen durumlara ve anlayışlara paralel olarak roller de değişmektedir. Cinsiyet rolleri, mesleki roller ya da eğitimdeki rollerin ve bu roller arasındaki ilişkilerin değişmesi bu mesleklerin hem pratiğini hem de eğitimini etkilemektedir. Eğitimi gerçekleştiren öğrenen ve öğreten aktörlerden önce mimarlıktaki rollerden bahsetmek gerekmektedir. Burada bu anlamda iki rolden söz edilebilir. İlki mimarın rolü: Bugün mimarın birçok rolünden söz etmek mümkündür. Tanyeli [47], tasarımcı, iş insanı, emekçi, akademisyen, yıldız/şöhret, bürokrat/teknokrat, kanaat önderi/aktivist, yazar/kuramcı olarak mimar gibi farklı rollerin olduğunu ve tüm bu rollerin öğrenilebileceğini ama hiçbirinin akademik anlamda öğretilemeyeceğini ve öğrenildiği biçimiyle oynanamayacağını iddia etmektedir. Belirli bir roldeki bir mimarın nasıl olacağının dünyadaki hiçbir mimarlık okulunda öğretilmediğini ve dolayısıyla yaşamadan öğrenilecek bir rolün olmadığını söylemektedir [47]. Salama [21] ise literatürdeki mimar rollerini beş ana kategoride toplamaktadır: sosyal değerlere yüzeysel tepki veren, öznel duyulara dayalı formlar geliştiren, ataerkil yaklaşıma sahip “egoist mimar”; sosyal değerleri olduğu gibi ele alan ve bu değerlere dayalı manipülatif formlar tasarlayan “pragmatist mimar”; sosyal değerlere kişisel olarak yaklaşan, problem çözmek yerine problemin çözümüne yönelik süreç tasarlayan “kolaylaştırıcı mimar”; fiziksel ihtiyaçlara yönelik çözümler sunan ama sosyal ve kültürel değerleri göz önünde bulundurmayan “teknik mimar” ve topluma siyasi çıkarlar doğrultusunda hizmet veren “savunucu mimar”. Günümüz mimarı Rönesans mimarı gibi her alanda bilgi usta mimar olmadığı gibi yakın geçmişteki gibi her başarının ardındaki “star mimar” da değildir. Mimarın bu rolünün değişmesinde teknolojinin hızlı değişimi, uzmanlaşmanın yanı sıra müelliflik vb. meseleler de etkili olmaktadır. Yalnızca mimar değil mimar ile etkileşimde işverenin ve diğer disiplinlerdeki uzmanların rolü de önemli olmaktadır. Rönesans’taki gibi banilerin yerini projeyi birlikte geliştiren işverenler almıştır. Geleneksel işveren/mimar/müteahhit rolü

radikal bir biçimde değişmiştir bugün. Müşteri artık mimarın rehberliğine güvenmemekte, geçmiştekinden daha talepkar davranmakta ve karar verme sürecine daha çok dâhil olmayı istemektedir [19]. Hem kamusal hem de özel projelerde işverenlerin daha aktif olması, diğer disiplinlerle olan sınırların sürekli değişmesi mimarın rolünü net olarak tanımlamayı zorlaştırmaktadır. Uzmanlaşma, disiplinlerarası ve disiplinler ötesi çalışma da günümüzde mimarın rolünü etkileyen faktörlerdir.

İkincisi ise mimarlık öğrencisinin rolü: Mimarlık öğrencisinin rolü hem günümüz mimarının rolünün değişiminden hem de eğitimdeki en basit tanımı ile öğrenen-öğreten arasındaki rol değişiminden etkilenmektedir. Eğitimcinin rolü felsefeciler tarafından tartışılagelmekte zaman içinde sürekli değişmektedir. Eğitim veren kurumla eğiticilerin ilişkisi, öğretmen ile öğrencinin ilişkisi ya da bu kişi ve kurumların diğerleri ile ilişkileri eğitim ortamını şekillendirebildiği gibi bu ilişkiler ortamın özelliklerine göre dönüşebilirler de. Bu dönüşümde bilginin iktidarının kimde olduğu ve nasıl yönlendirildiği ve eğitim anlayışı belirleyici bir rol oynamaktadır.

Öğrenci ya da eğitilen kişi ile öğretmen ya da eğiticinin tanımı ve kapsamı zaman içinde değişmiş; bugün ikisi arasındaki sınırlar muğlaklaşmıştır. Eğitim tarihinin erken evrelerinde sadece çocukların ve gençlerin öğrenci olabileceği kabul edilmekteyken eğitimin kapsamının bebeklikten ölüme kadar devam eden bir sürece yayılarak genişlemesi ile birlikte öğrenci kategorisi içine yetişkinler de girmeye başlamıştır [2], [1]. Öğretmenin kim olduğu ve ne anlama geldiği de tartışılmakta ve üç farklı öğretmen modelinden bahsedilmektedir. Bunlar öğrenciye bilgi aktaran öğretmen, öğrenci ile birlikte öğrenen rehber öğretmen ve öğrenme koşullarını sağlayan kolaylaştırıcı öğretmen olarak sınıflandırılabilir [23]. Ranciere [9] ise öğrenciyi özgürleştiren ve onu zekâsını kullanmaya iten, bildiğini aktaran değil bilmediğini öğretebilen “cahil hoca”dan bahsetmektedir.

Klasik eğitim felsefesi incelendiğinde öğretmen odaklı yaklaşımları öğrenci odaklı yaklaşımların takip ettiği görülmüştür. 20. yüzyılda Buber, öğretmen ya da konu merkezli eğitim anlayışını olduğu kadar, öğrenci merkezli eğitim anlayışını da eleştirmiştir. Buber, gerçek eğitimin kaynağına “ben-sen” ilişkisini koyup eğitimin yaratma içgüdüsü yerine birlik ve cemaat oluşturma, bir araya gelme içgüdüsünden

türediğini iddia etmiştir. Buber olması gereken öğretmen rolünü “bahçıvan” geleneksel konu veya öğretmen merkezli yaklaşımı ise “heykeltıraş” metaforu ile tanımlamıştır [1].

Freire [7], öğretmenin öğrettiği, öğrencilerin pasif olarak ders aldığı; öğretmenin her şeyi bildiği, öğrencinin hiçbir şey bilmediği; öğretmenin düşündüğü, öğrencilerin hakkında düşünüldüğü; öğretmenin konuştuğu, öğrencilerin dinlediği; öğretmenin disipline ettiği öğrencilerin disipline sokulduğu; öğretmenin seçtiği, öğrencinin seçime uyduğu; öğretmenin yaptığı, öğrencinin yapma yanılsamasında olduğu; öğretmenin öğrenme sürecinin öznesi, öğrencinin ise nesnesi olduğu bankacı eğitimi eleştirmektedir. Freire [8], öğretenin bildiği ve bilmediği şeyler olabileceğini savunmakta ve öğrencinin bilgisine saygı duyulması gerektiğini belirtmektedir. Freire’ye göre [7] eğitim çalışması, öğretmen öğrenci çelişkisini çözümlemekle işe başlamalıdır; çelişkinin kutuplarını her iki taraf da aynı anda öğrenci ve öğretmen olabileceği biçimde uzlaştırmalıdır. Bunun da bilginin iktidarının değişmesi ile mümkün olabildiği söylenebilir. Dewey [11], 60’larda artık imtiyazlı bir bilgin sınıfının olmadığını, Sanayi Devrimi’nin ardından iletişimin hızlanması ve hareket özgürlüğü ile bilginin iktidarının sona erdiğini, bilginin artık hareket edemez katı bir madde olmayıp toplumun bütün olayları içinde hareket halinde olduğunu iddia etmektedir. Bugün büyük veri, makine öğrenimi gibi kavramlarla bir başka yönüyle bilginin iktidarına dair tartışmalar sürmektedir.

Eğitim yaklaşımına göre aktörler; öğrenci-öğretmen, eğitici-eğitilen, öğretmen/hoca-öğrenci, öğreten-öğrenen, yürütücü/kolaylaştırıcı/yön gösterici-katılımcı, mentor/usta-çırak gibi roller üzerinden ilişki kurmaktadır. Öğrenci merkezli yaklaşımlarda öğreten daha çok yürütücü/kolaylaştırıcı/yön gösterici olarak görülmektedir.

Mimarlık eğitimi özelinde de öğrenci merkezli eğitim uzun zamandır tartışılmaktadır. Yürekli ve Yürekli [54] mimarlık stüdyosunun her şeyi bilen üstat mimarların, bildiklerini çizerek öğrettikleri yer olmaktan çoktan çıktığını, öğrencilerin de artık pasif alıcı taraf olmadığını söylemektedir. Yapılan işin ortağı olduğunu fark eden öğrencilerin giderek arttığını belirtmektedir. Öğrenme “yeni bilgi üretme” olduğu için, mimarlık stüdyosunda, stüdyoyu yöneten de öğrenci ile birlikte öğrenmektedir.

Avrupa Yükseköğrenim Öğrenim Alanı (EHEA) çalışmaları kapsamında da bir süredir öğrenci merkezli öğrenme yüksek öğretim kurumlarının gündemine dahil edilmeye

çalışılmaktadır. 2015 [17] ve 2018 [18] gibi çeşitli yıllarda hazırlanan Mimarlık Eğitimi Trend Raporları'nda bu konuya değinilmekte; "yalnızca veya öncelikle bilginin aktarımına değil, daha derin anlayış ve eleştirel düşünceye odaklanan" öğrenci odaklı pedagojiden, bu anlayışta "öğrenmenin sorumluluğunu öğrenciyle paylaşan" eğitimin "kolaylaştırıcı"sı olması gereken öğretmenden bahsedilmektedir [17], [18].

Öğrenen odaklı eğitim mimarlık okullarında "küçük gruplara öğretme", "probleme dayalı öğrenme", akrandan öğrenme, sosyal hizmet projeleri aracılığıyla öğrenme, tersyüz edilmiş sınıf gibi uygulamalarla hayata geçirilmektedir. 2018 Trend Raporu [18] için hazırlanan ve Türkiye'nin de katılımcılar arasında yer aldığı ankete göre okullarda; küçük gruplara öğretmenin %91, probleme dayalı öğrenmenin %87, akrandan öğrenmenin %75, sosyal hizmet projeleri aracılığıyla öğrenmenin %72 ve tersyüz edilmiş sınıf uygulamasının ise %54 oranında yararlı bulunduğu belirtilmiştir. Bazı kurumlar ankette yer alan maddelerin yanında oyun, işe yerleştirme, stajyerlik gibi eğitim yaklaşımlarını da öğrenci odaklı eğitim anlamında önemli bulduğunu belirtmektedir.

2.1.3.3 Zaman

Formel eğitim belirli bir süre ile tanımlanmaktadır. Formel eğitimin başlangıç-bitiş yaşı, kaç düzeyden oluştuğu ve hangi düzeyin kaç yıl sürdüğü gibi özellikler ülkeden ülkeye değişiklik göstermektedir.

Eğitimin zamanı ile ilgili en büyük paradigmalardan birinin yaşam boyu eğitim kavramı olduğu söylenebilir. Günümüzde eğitimin teknolojinin sağladığı imkânlarla her zaman gerçekleşebiliyor olması da bir başka zamansal paradigma olarak okunabilmektedir.

Mimarlık eğitimi söz konusu olduğunda ise eğitimin zamanı ve süresi ile ilgili çeşitli tartışmalar gerçekleşmektedir. Türkiye'de bu tartışmalar mimarlık eğitiminin 4 yıldan 5 yıla çıkartılması, staj sürelerinin artırılıp-azaltılması gibi konular üzerinden ele alınmaktadır.

2.1.3.4 Araç ve Yöntemler

Eğitimde araç ve yöntemler zaman içinde sürekli değişmektedir. Bugün teknoloji ile birlikte değişen ve gelişen araçlar eğitim yöntemlerini de etkilemektedir. Salama [21],

deneysel model, analojik model, katılımcı model, saklı müfredat modeli, çift katmanlı model, etkileşimli model gibi mimari tasarım literatüründe geçen birçok öğrenme modelini derlemiştir.

Eğitimin sonuç değil süreç odaklı olması, daha kolektif olması, problem çözümünden ziyade problem üretimine odaklanması gibi sürece dair farklı yöntemler tartışılagelmektedir. Tanyeli [47], günümüzde öngörülen sonuç ürüne ulaşmayı merkeze alan "biçimin ideolojileri"nin yerini, o sonuç ürüne giden süreçte olup bitenin tartışılmasını amaçlayan "sürecin ideolojileri"nin almakta olduğunu ve bunun mimarlıkta yaşanmakta olan önemli değişimlerden, kırılma noktalarından biri olduğunu iddia etmektedir. Mimarlık eyleminin nasıl yürütüleceği, nerede ve nasıl gerçekleşeceği üzerine düşünmenin mimari üründen daha fazla önem kazandığını; mimari eylemi, mimari pratikleri ve mimarın varlık alanını merkeze alan bir düşünce biçiminin gündeme geldiğini belirtmektedir. Mimarlık eğitiminde de sonuç üründen çok sürecin, problemin çözümünden çok çözüm yönteminin önemli olduğu bu ideoloji kendini göstermektedir.

2.1.4 Eğitim Çıktısı ve Değerlendirme

Eğitimin çıktıları, kazanımları ve nasıl değerlendirileceği, eğitim ile ilgili tartışmalarda önemli bir yer tutmaktadır. Bir müfredatın pedagojik hedefleri genel olarak, bir akademik programdan mezun olanların eğitim yaşamları boyunca elde etmeleri beklenen bilgi, beceri ve yeterlilikler ile tanımlanmaktadır [55]. Bu hedefleri tamamlayan öğrenci bir belge veya lisans ile derecelendirilmektedir.

Illich [5], [6] eğitim sonunda alınan öğrenim belgesine yüklenen aşırı anlamın o alanda yetkin öğretmen sayısındaki yetersizliği tetiklediğinden bahsetmekte öğrenim belgesine yüklenen anlamı eleştirmektedir. Illich'e göre belgeler piyasa güdümündedir.

Eğitimin demokratikliği üzerine yapılan eleştirilerde ortak noktalardan birinin eğitimin değerlendirilmesi ile ilgili olduğu görülmektedir [5], [6], [7], [9]. Okulun yoksullara umut aşılaması, okul aracılığı ile vaat edilen başarıyı elde edemeyen yoksulların ya da Freire'nin [8] ifadesi ile "ezilenlerin" kendilerine duydukları sevgiyi yitirmelerine yol açmaktadır [6], [7].

Okullarda eğitimin değerinin ölçülebileceği ve belgelenebileceği öğretilmektedir. Okulla aşılanan bu kurumsallaşmış değerler, sayılarla ifade edilmektedir. Ancak bireysel gelişimin ölçülebilir olmadığını söyleyen Illich [5], [6] bu değerlendirme sistemlerine karşı çıkmaktadır.

Mimarlık eğitiminde de değerlendirme konusu tartışılmakta; stüdyo veya dersler bazında sonuç ürün-süreç değerlendirmesine yönelik yaklaşımların yanı sıra akreditasyon (eş kredilendirme) ile değerlendirme yöntem ve kriterleri de mimarlık eğitimi gündeminde yer almaktadır.

Formel eğitimde öğrencinin formasyonunu tamamlayabilmesi için gerekli şartları sağlaması gerekmektedir. Bir kalite güvence sistemi, eşdeğerlik, denklik kontrol mekânizması olan akreditasyon sistemleri de bu noktada devreye girmektedir.

Bologna sürecinin ilk aşamalarında öğrencilerin nasıl öğrendiği veya nasıl eğitim gördüğü konusu ile ilgilenilmezken bu durumun 2003 Berlin Komünü'nde "öğrenim çıktıları"nın ortaya çıkışı ile değişmeye başladığı görülmüştür. Burada amaç öğrenme ve öğretmeyi değiştirmek değil, mesleki dolaşımı kolaylaştırmak için kıyaslanabilir dereceler (lisanlar) elde etmektir. 2007'de Londra'da ise "öğrenim çıktıları" kavramı, ilk defa öğrenci-merkezli öğrenme ile birlikte "kıyaslanabilir dereceler" dışında bir amaçla kullanılmıştır. Aynı dönemde geliştirilen Avrupa Birliği Yaşamboyu Eğitim Kalite Çerçevesi (EQF 2007- 2008) de öğretim çıktıları konusunu pekiştirmiştir [18].

Öğrenim çıktıları Avrupa'nın gündemine girmesinin ardından kısa sürede Avrupa eğitim reformu süreçlerine eklenmiştir. Birçok kurumda pedagojik değişim ve yeniliklere yönelik dikkat artmıştır. 2005'ten itibaren ise kurumların kalite güvencesinde kalite çerçeveleri, tanınma, öğrenim çıktılarının kullanımının teşvik edilmesi gibi diğer Bologna aktivitelerinde ilerlemeler görülmüştür. Tüm bunlar yüksek öğrenimde öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme yönünde de bir kırılmaya neden olmuştur [18].

Trends 2018 [18] raporunda ankete katılan kurumların %76'sının her ders için öğrenim çıktısı geliştirdiği görülmektedir. Yapılan ankette; öğrenim çıktılarının sonucu olarak ders içeriklerinin gözden geçirilmesi (%42), öğrencilerin öğrenme hedeflerindeki farkındalığının artışı (%36), değerlendirme ve sınavların gözden geçirilmesi, ders tekrarlarında azalma, diğer kurumlardaki derece veya kredilerin tanınmasının

kolaylaşması, öğretimde kalitenin artması, akademik personel arasında işbirliğinin gelişmesi, önceki eğitimin tanınmasının kolaylaşması, öğretme metotlarının değişmesi, öğrencilerin geçiş notlarının artması, ders bırakmaların azalması gibi etkilerin farklı oranlarda etkili olduğu tespit edilmiştir.

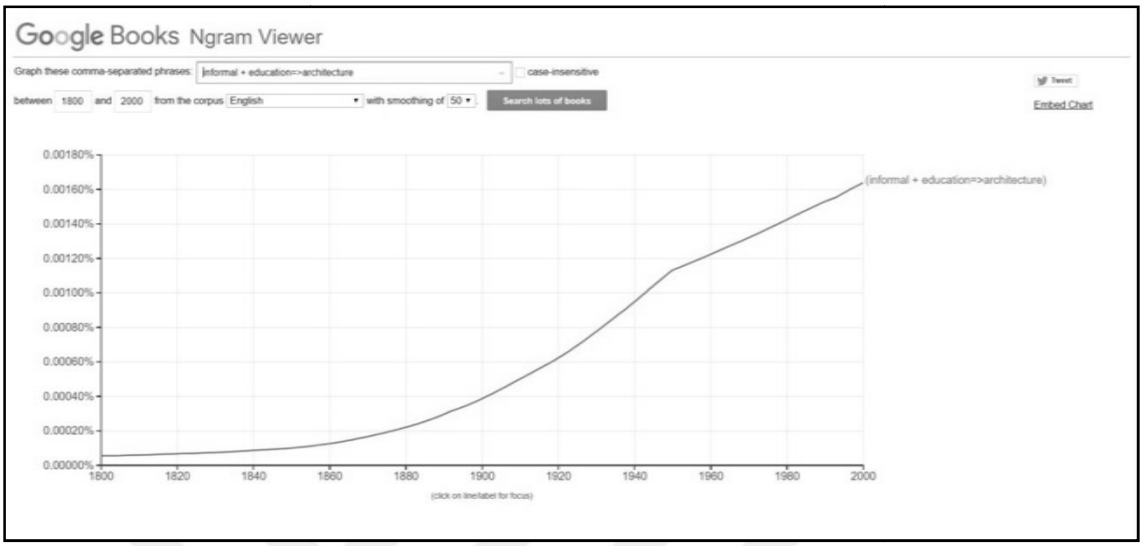
Türkiye'de mimarlık okullarının akreditasyonundan sorumlu olan Mimarlık Akreditasyon Kurulu MiAK; MOBBİG ve TMMOB Mimarlar Odası'nın temsilcileri ile Mimarlar Odası Yönetmeliği doğrultusunda mimarlık eğitimini değerlendirmek ve yetkinlik çalışmaları aracılığı ile geliştirmek üzere kurulmuştur [56]. MiAK, akredite edilmesi istenen bir mimarlık programından, MiAK Akreditasyon Koşulları'nı [57] sağlayan bir eğitim yaklaşımı geliştirmesini ve "Mezunların Kazanması Gereken Bilgi, Beceri ve Yetkinlikleri" sağlayacak şekilde eğitim vermesini beklemektedir.

Türkiye 2001 yılında dahil olduğu Bologna süreci doğrultusunda ulusal yeterlilikler çerçevesi "Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi (TYYÇ)"ni geliştirmiştir. Yeterlilik, yükseköğretim alanında herhangi bir yükseköğretim derecesini başarı ile tamamlayan bir kişinin neleri bilebileceği, neleri yapabileceği ve nelere yetkin olacağını ifade ederken, Ulusal Yeterlilikler Çerçevesi, ulusal düzeyde bir eğitim sistemindeki yeterlilikleri ve bunların birbirleriyle ilişkilerini açıklamaktadır. Yeterliliklerin kazanılma derecesi, her ders/modül esnasında ve sonunda uygun ve nesnel yöntemlerle "öğrenme çıktıları" olarak ölçülmektedir [58].

2.2 Mimarlık Eğitiminde Enformel Ortamlar

Son yıllarda dünyada ve Türkiye'de enformel eğitim çalışmalarında bir artış gözlendiğinden söz etmek mümkündür. Uzun zamandır devam etmekte olan UMÖB, BMYO gibi etkinliklere ek olarak ilki 2011 yılında düzenlenen Antalya Uluslararası Mimarlık Bienali (IABA) [59] ve 2012 yılında düzenlenen İKSV 1. İstanbul Tasarım Bienali [44] gibi kapsamlı mimarlık ve tasarım etkinlikleri ile onlara eşlik eden atölye programları atölye çalışmalarının niteliğini ve niceliğini artırmıştır.

Google Ngram Viewer[1] [60] üzerinden İngilizce yayınlarda bir soruşturma yapıldığında 1800-2000 yılları arasında yayımlanan kitaplarda enformel eğitimin mimarlık ile ilişkili olarak kullanım sayısının arttığı grafikte görülmektedir.

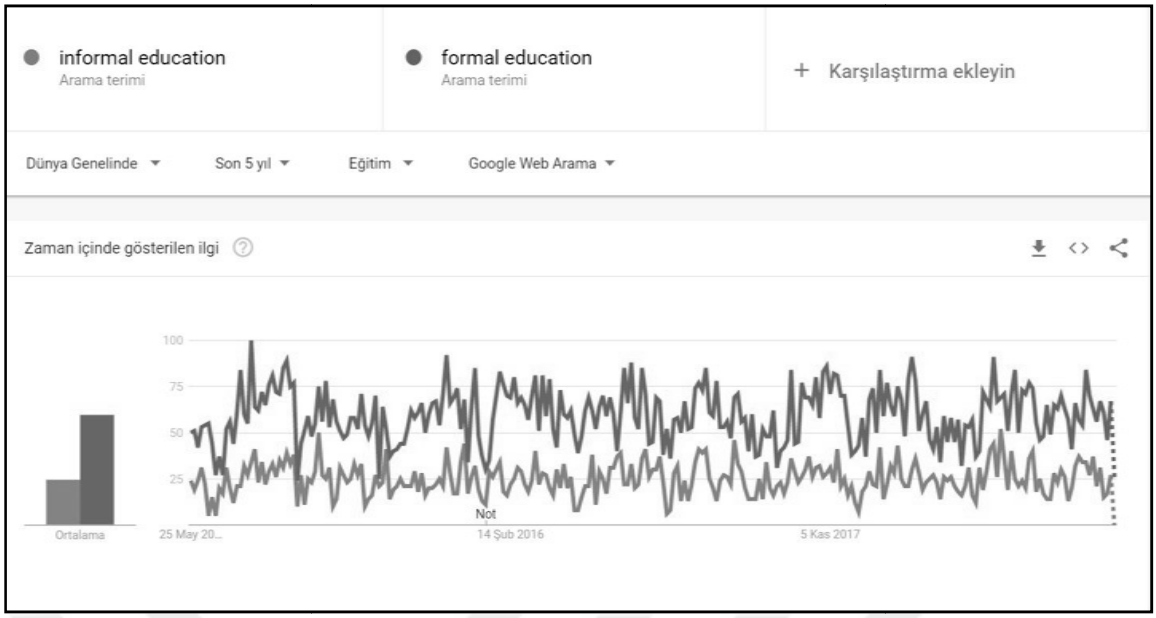

Şekil 2. 1 Google Books Ngram Viewer grafiği.

Google Trends [61] verileri incelendiğinde[2] ise son 5 yıl içinde enformel eğitim ve formel eğitim terimlerinin Google aramalarındaki görünürlüğünün birbiri ile paralel artış ve azalma gösterdiği izlenebilmektedir.

[1] Veriler 21.03.2019 tarihinde alınmıştır. Veri Kaynağı: Google Books Ngram Viewer (https://books.google.com/ngrams). Arama (informal + education => architecture) formülü ile yapılmıştır.

[2] Veriler 22.05.2019 tarihinde alınmıştır. Veri kaynağı: Google Trendler (https://www.google.com/trends). Sorgulamada "informal education" ve "formal education" terimleri son 5 yılda Eğitim kategorisi kapsamında karşılaştırılmıştır.

Şekil 2. 2 Google Trends “informal education” - “formal education” karşılaştırması.

Enformel eğitim mimarlık özelinde düşünüldüğünde eğitim–öğretim programı dışında mimarlık eğitimi yapılabileceği ve bu eğitimin, eğitim-öğretim programı kapsamındaki mevcut eğitime önemli katkılarının olabileceği düşüncesi, ülkemizde ve dünyada gittikçe artmaktadır [25]. Hatta enformel sistemler yetişkinlerin eğitime bakışı ve işleyiş esnekliği açısından “hayat boyu eğitim” için formel eğitimden daha uygun görülmektedir [27].

Enformel eğitim ortamları iletişim, bilgi ve deneyim paylaşımı, kültür ve fikir etkileşimi ortamı ve tartışma platformu olarak görülmektedir. Ortak kaygıları, ilgileri olan öğrenciler-katılımcılar kendi istekleri ile burada bulunmakta ve dışsal motivasyondan çok içsel bir motivasyon ile bu ortamlara katılmaktadırlar.

Mimarlıktaki enformel eğitim ortamlarını Atilla Yücel [28], “okul-ötesi” kavramı ile tanımlamaktadır:

> “Bu programları bilgi ve becerinin farklı ortamlarda bireysel olarak sağlandığı – ya da geliştirildiği- diğer programlardan ayıran belli başlı özelliği ise bu programların toplu niteliğidir. Yani bir ya da birkaç okuldan programa katılan birden çok öğrencinin bu programı, okullarının ‘standart curriculum’ları dışında ve –genellikle de olağan mekânları dışında- izlemeleridir. Bu mekân kimi zaman farklı ülke, kültür ve coğrafyalarda yer alabilmektedir. Farklı kültürel iklimlerin ve değişik coğrafyaların sunduğu özgül ve özgün mimari dersler, programların

bir bölümünün temel felsefesini belirlerken, eğitim amaç ve sistemlerini bu eksen ve felsefenin dışında, daha kuramsal ve 'curriculum-içi' çerçevelerde geliştiren program yaklaşımlarının da varlığı bilinmektedir. Birinci gruptan programlarda karşılaşılan 'yerellik' boyutu, bunları başka meslek/sanat alanlarının –örneğin arkeoloji ya da yer bilimlerinin- kimi uygulama programlarına yaklaştırırken, ikincilerde güncel ve pratik örgütlenme kolaylıkları, ekonomi –hatta promosyon- kaygıları ön plana geçebilmektedir".

Yücel [28], bu "okul ötesi" programlarla ilgili sistematik bir analizden ziyade bir analiz taslağı olarak nitelediği bir sınıflama yapmaktadır:

- Meslek/bilgi çerçevesi açısından: salt mimarlık bilgisiyle sınırlı, karma formasyon temeline dayalı, formel meslek eğitimi bütününe oturan, seçilmiş - sınırlı/tezli- eğitsel amaçlara yönelik
- Eğitim düzeyi açısından: lisans, lisansüstü, meslek iç eğitim bağlamında, karma düzeyli
- Katılan/düzenleyen okulların formel "curriculum"ları ile ilişkiler açısından: benzer, farklı, sürekli, değişken, kalıcı "programüssü", "istasyon" tipi, mali kaynak/finansman modeli farklılıkları
- Organizasyon kategorisi açısından: gezi-inceleme araştırma programı, yurt dışı/içi yarıyıl programı, staj/atölye workshop modelleri, yaz okulu, uluslararası okul/merkez
- Katılan okul ve grupların ilişkileri açısından: tek yönlü/karşılıklı veya farklı coğrafyada-gezen okul/grup
- İçerik (curriculum) organizasyonu özellikleri açısından: ders, atölye olup olmamasına göre, tanımaya yönelik -gözlem/tespit/+proje…- ve karşılaşmaya yönelik -workshop/seminer/…

Ciravoğlu [25] ise bu ortamları; katılımcı (öğrenciler), yürütücü (öğrenci, öğretim üyesi, serbest mimar, farklı disiplinler), organizasyonu yapan (öğrenci, öğretim üyesi, resmi kurumlar, sivil kuruluşlar, konu), yöntem (senaryolu / senaryosuz vb.), süre ve gerçekleştirilen stüdyo sayısına göre sınıflandırılabileceğini belirtmiştir.

2.2.1 Başlıca Enformel Eğitim Ortamı Olarak Atölye Çalışmaları

Mimarlık eğitiminde karşılaşılan enformel ortamların en önemli bölümünü *workshoplar* oluşturmaktadır [25], [27]. *Workshop* terimi atölye, işlik anlamının yanı sıra belirli bir konuda çalışmak veya tartışmak için bir grup insanın bir araya geldiği buluşmalar için de kullanılmaktadır. Mimarlık eğitiminde mimari proje derslerinin yürütüldüğü mekânlar da stüdyo, atölye veya *workshop* olarak geçmektedir. Kısa süreli, yoğun ve kişinin kendi isteğine bağlı olarak katıldığı eğitim çalışmaları anlamına gelen ve her alanda sıkça kullanılan *workshop*lar; farklı yapıda, farklı mesleklerden, farklı okullardan, işlerden, ülkelerden insanların bir arada çalışabilmelerine olanak sağlamaktadır [25], [27]. Yaz okulları da enformel anlamda ele alınıyorsa, bir başka deyişle sonunda zorunlu bir görev (staj) ya da not kaygısı taşımıyorsa *workshop*/atölye çalışması[1] kapsamına girmektedir [25]. Birçok atölye çalışmasından oluşan öğrenci buluşmaları da yine atölye çalışmaları altında değerlendirilebilir.

Bu etkinliklere tasarım ve uygulama çalışmalarının yanı sıra teknik geziler (şehir gezisi, fabrika gezisi, mimari gezi), fikir alışverişi ortamları (jüri, sunum, seminer, söyleşi, forum, toplantı), arşivleme çalışmaları (fotoğraf, video, yazı) ve sosyal aktiviteler (parti, yemek organizasyonu, kokteyl vb.) dahil olabilmektedir. Bir buluşma, yaz okulu veya atölye çalışması bu alt etkinliklerden birini veya birçoğunu içerebilmektedir.

2.2.1.1 Atölye Çalışmalarının Sınıflandırılması ve Çeşitli Atölye Çalışmalarından Örnekler

Atölye çalışmaları düzenleyen kişi ya da kuruma, düzenlenme amacına, faaliyet alanına, faaliyet yılına, sponsorunun olup olmamasına, öğrencinin katılım ücreti ödeyip ödememesine, barındırdığı atölye sayısına, konusuna, gerçekleştiği şehre, aktörler arasında kurulan ilişkiye, gerçekleştiği zamana (dönem-periyod), programına, uygulama olup olmamasına ve sonuç ürüne göre farklılaşmaktadır.

Bu bölümde yer almakta olan atölye çalışmaları belirlenirken iki kriter öne çıkmaktadır.

[1] Bu çalışmada *workshop* kelimesinin Türkçe karşılığı olarak “atölye çalışması” ve “atölye” tercih edilmiştir.

1. BMYO başvurularında öğrencilerin daha önce katıldıkları atölyeler arasında belirtilmiş olmaları
2. Farklı isim/yer/konu çeşitliliği olması (Düzenleyen kurum, mekân, içerik vb.)

BMYO'nun 2012-2017 yıllarına ait başvuru formları değerlendirildiği için bu formlarda bahsedilen enformel ortamların çoğu bugün devam etmemektedir. Atölyeler hakkında bilgi edinilirken etkinliklerin web sitesi, kitapçıkların yanı sıra o atölyenin organizasyon ekibi veya katılımcıları ile yapılan kişisel görüşmelerden ve bu görüşmeler doğrultusunda doldurulan formlardan faydalanılmıştır (EK-B)

Çizelge 2. 1 Enformel atölye çalışmalarının sınıflandırılması

Atölye Çalışmaları (1993-2017)	Faaliyet Alanı	Faaliyet Yılı	Atölye Zamanı			Arşiv çalışması var mı?	Düzenleyen Kişi/Kurum	Sponsorluk var mı?	Öğrenci ücret ödüyor mu?	Katılımcı					Yürütücü					Atölye konusu	Tematik mi?	Program		Yöntem				Mekan	
			Süre	Periyod	Dönem					Katılımcı Disiplin	Katılımcı Sayısı	Katılımcı eğitim düzeyi	Katılımcı okul / şehir	katılımcı seçimine göre	Yürütücü sayısı	Yürütücünün disiplini	Yürütücü şehir / Okul	Yürütücünün eğitim düzeyi (öğrenci yürütücü olabiliyor mu?)	yürütücü seçimine göre			etkinlik çeşitliliği (atölye dışı etkinlikler) Program yan etkinliklerle destekleniyor mu?	bir atölye mi var birden çok atölye bir arada mı?	grup çalışması var mı?	Katılımcı bir yaklaşım var mı? (tasarım-uygulama sürecine farklı paydaşlar dahil oluyor mu?	Fiziksel çıktı var mı?	inşai faaliyet var mı? (tasarla-yap)	Şehir	Mekan
Bademlik Tasarım Festivali (BTF)	Ulusal	2013-...	3 gün	Yılda 1	Bahar	festival kitapçığı, sosyal medya	Öğrenci Kulübü	var	H	disiplinlerarası	Değişken	lisans	Farklı okullardan	Açık çağrı / üretim ile başvuru / oylama ile seçim	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor / evet	organizasyon ekibi daveti ile	Tasarım	Evet	evet	birden çok	var	değişiyor	Sergi, festival portfolyosu	değişiyor	Belirli bir şehirde (Eskişehir)	Belirli bir ana etkinlik mekanı var (Üniversite Kampüsü)
Baykuşlar Toplanıyor	Ulusal	2009-2012	5-7 gün	Yılda 1	Yaz	kitapçık, web sitesi	Meslek Odası	var	değişiyor	mimarlık	50-120	lisans, lisansüstü, yeni mezun	Farklı okullardan	başvuru önceliği (ilk yıl) - başvuru sorusu değerlendirme	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor / evet	davetli (2009-2010) başvuru ile (2011-12)	Tasarım	Evet	evet	birden çok	var	değişiyor	değişiyor	değişiyor	Belirli bir şehirde (İzmir)	Farklı mekanda/mekanlarda gerçekleşiyor
BMYO	Ulusal	2002-...	10-15 gün	Yılda 1	Yaz	kitapçık, web sitesi, blog	Sanayi Birliği	var	H	mimarlık	20	lisans (3. sınıf üstü)	Farklı okullardan	başvuru formu değerlendirme	birden çok	değişiyor	değişiyor	lisans ve üstü / hayır	davetli	Beton	Evet	evet	tek atölye	var	var	1-1 üretim, sergi, staj	var	Her yıl farklı şehirde	Farklı mekanda/mekanlarda gerçekleşiyor
Bi'sürü	Ulusal	2010-2014	2-7 gün	Yılda 1	Kış	yok	Öğrenci Topluluğu	var	H	disiplinlerarası	100	lisans	Farklı okullardan	başvuru formu (kontenjana göre başvuru sırası)	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor/evet	davet / başvuru	Değişiyor	Evet	evet	birden çok	var	değişiyor		yok	belirli bir şehirde (İstanbul)	Belirli bir ana etkinlik mekanı var (Üniversite Kampüsü)
Herkes İçin Mimarlık (HİM) Derneği'nin Tasarım, Uygulama, Araştırma ve Diğer Atölyeleri	Ulusal	2011-...	1 ay - 2yıl	Yok	Yaz (genellikle)	web sitesi	STK	var	H	disiplinlerarası	8-30	lisans, lisansüstü, yeni mezun	Farklı okullardan	başvuru formu	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor / hayır	dernek üyeleri arasından / davetle	Sosyal Sorumluluk	değişiyor	değişiyor	tek atölye	var	var	1-1 üretim, sergi, staj	var	Çeşitli şehirlerde	Farklı mekanda/mekanlarda gerçekleşiyor
İKSV Akademi Günleri Atölyeleri	Uluslararası	2012-...	6 hafta	2 yılda 1	Güz	web sitesi, kitap, sergi	Vakıf	var	H	disiplinlerarası	Değişiyor	lisans, lisansüstü, yeni mezun	Farklı okullardan	başvuru formu	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor / hayır	dernek üyeleri arasından / davetle	Tasarım	Evet	evet	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor	yok	belirli bir şehirde (İstanbul)	Farklı mekanda/mekanlarda gerçekleşiyor
Kayıtdışı	Ulusal	2007-2011	7 gün	Yılda 1	Kış	yok	Öğrenci Topluluğu	var	H	disiplinlerarası	100	lisans	Farklı okullardan	başvuru formu (tercih sırası)	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor / hayır	dernek üyeleri arasından / davetle	Değişiyor	Evet	evet	birden çok	var	değişiyor	değişiyor	yok	belirli bir şehirde (İstanbul)	Belirli bir ana etkinlik mekanı var (Üniversite Kampüsü)
Kent Düşleri Atölyesi	Ulusal	2005-...	30 gün	Yılda 1	Yaz	kitapçık, web sitesi	Meslek Odası	var	H	mimarlık	150	1. sınıfı bitirmiş olmak (odaya üye olma şartı)	Farklı okullardan	başvuru formu	değişiyor	mimarlık	değişiyor	değişiyor / hayır	?	Değişiyor	Evet	evet	tek atölye	var	değişiyor	sunum	yok	belirli bir şehirde (İstanbul)	Belirli bir ana etkinlik mekanı var (Mimarlar Odası)
Köyünü Yaşat	Ulusal	2015-2018	3 - 14 gün	Yılda 4	Belirli bir dönemi yok	yok	Üniversite	var	H	disiplinlerarası	500	lisans öğrencisi	Farklı okullardan	başvuru formu ile	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor / hayır	dernek üyeleri arasından / davetle	Kırsal alanlar	Hayır	evet	tek atölye	var	var	1-1 uygulama	var	Çeşitli şehirlerde	Farklı mekanda/mekanlarda gerçekleşiyor
KTÜ Eskiz Kulübü Atölyeleri	Ulusal	?	2 gün	yok	Bahar, Güz	yok	Öğrenci Kulübü	var	H	mimarlık	Değişiyor	lisans öğrencisi	Farklı okullardan	üretim ile başvuru	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor / hayır	dernek üyeleri arasından / davetle	Değişiyor	Evet	evet	tek atölye	?	değişiyor	değişiyor	yok	belirli bir şehirde (Trabzon)	Belirli bir ana etkinlik mekanı var (Üniversite Kampüsü)
KTÜ Fikir Sanat Tasarım Topluluğu - Tasarım Haftası	Ulusal	2015-...	5 gün	Yılda 1	Bahar (Nisan)	yok	Öğrenci Topluluğu	var	H	mimarlık	50-100	lisans öğrencisi	Farklı okullardan	başvuru formu ile	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor / hayır	dernek üyeleri arasından / davetle	Değişiyor	Evet	değişiyor	birden çok	var	değişiyor	değişiyor	yok	belirli bir şehirde (Trabzon)	Belirli bir ana etkinlik mekanı var (Üniversite Kampüsü)
Nesin Sanat Köyü Mimarlık Programları	Ulusal	2017-...	7-14 gün	Yılda 1	Yaz	web sitesi	Vakıf	var	E	disiplinlerarası	30	17 yaş üstü herkes	Farklı okullardan	başvuru formu ve motivasyon mektubu	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor / hayır	dernek üyeleri arasından / davetle	Değişiyor	Hayır	evet	birden çok	var	değişiyor		olabiliyor	Belirli bir şehirde (İzmir)	Belirli bir ana etkinlik mekanı var (Nesin Köyü)
Şehrine Ses Ver Atölyeleri	Ulusal	2005-2017	değişiyor	Yılda 2-3 kez	Belirli bir dönemi yok	web sitesi	STK	var	H	disiplinlerarası	12-15	3. sınıf veya 4. sınıf lisans öğrencileri / mezuniyetlerinin üzerinden en çok 5 yıl geçmiş mezunlar	Farklı okullardan	başvuru formu	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor / hayır	değişiyor!	Değişiyor	Hayır	değişiyor	tek atölye	var	var	değişiyor	yok	Çeşitli şehirlerde	Farklı mekanda/mekanlarda gerçekleşiyor
Tasarım Atölyesi Kadıköy (TAK)	Ulusal	2013-...	değişiyor	belirli bir periyodu yok	Belirli bir dönemi yok		Belediye + Vakıf + Özel Kurum	var		disiplinlerarası	Değişken	değişiyor	Farklı okullardan	açık çağrı (kontenjan sınırı)	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor / hayır	dernek üyeleri arasından / davetle	Kadıköy'ün problemleri	Hayır	değişiyor	birden çok		evet			belirli bir şehirde (İstanbul)	Belirli bir ana etkinlik mekanı var (Üniversite Kampüsü)
Tasarım Köyü İzmir	Ulusal	2015-2018	9-10 gün	Yılda 1	Yaz	erişime açık değil	Öğrenci Topluluğu	var	E	disiplinlerarası	60-120	öğrenci olma şartı yok	Farklı okullardan	başvuru formu ve üretim	birden çok	değişiyor	değişiyor	değişiyor / evet	açık çağrı + davet	Değişiyor	değişiyor	evet	birden çok	var	evet	1-1 üretim, sergi	değişiyor	Belirli bir şehirde (İzmir)	Farklı mekanda/mekanlarda gerçekleşiyor
Taşkışla Şenlik	Ulusal	1994-...	3-5 gün	Yılda 1	Bahar	hayır	Öğrenci Kulübü	var	değişiyor	mimarlık	Değişken	lisans	İTÜ, kulüp üyesi öğrenciler	başvuru formu ile	değişiyor	değişiyor	değişiyor	evet	organizasyon ekibi daveti ile	Değişiyor	Evet	evet	birden çok	var	değişiyor	değişiyor	yok	belirli bir şehirde (İstanbul)	Belirli bir ana etkinlik mekanı var (Üniversite Kampüsü)
Ulusal Mimarlık Öğrencileri Buluşması (TMÖB/UMÖB)	Ulusal	1993-...	10-15 gün	Yılda 2	Yaz, Kış	yok	Öğrenci Topluluğu	var	E	mimarlık	100	lisans, yüksek lisans	Farklı okullardan	başvuru formu (motivasyon + üretim)	değişiyor	değişiyor	değişiyor	değişiyor / evet	açık çağrı + davet	Değişiyor	Evet	evet	birden çok	var	değişiyor	değişiyor	değişiyor	Her yıl farklı şehirde	Farklı mekanda/mekanlarda gerçekleşiyor
Vernal Workshops	Uluslararası	2012-2014	1 hafta	Yılda 1	Bahar	erişime kapalı belgeleme çalışması	Üniversite	var	hayır	disiplinlerarası	100-120	lisans	Farklı okullardan	başvuru formu (atölye tercihi, portfolyo)	2-4	değişiyor	farklı ülkelerden	akademisyen, tasarımcı / hayır	organizasyon ekibi tarafından belirlenmektedir	Değişiyor	Evet	evet	birden çok	var	değişiyor	değişiyor	yok	belirli bir şehirde (İstanbul)	Belirli bir ana etkinlik mekanı var (Bilgi Üniversitesi Kampüsü)
Yahşibey Tasarım Çalışmaları	Ulusal	2006-...	15 gün	Yılda 1	Yaz	web sitesi, kitap, sergi	Vakıf	yok	H	tasarım	10	lisans	Farklı okullardan	başvuru + portfolyo + mülakat	değişiyor	değişiyor	değişiyor	değişiyor / hayır	davet	Değişiyor	değişiyor	evet	birden çok	var	değişiyor	değişiyor	değişiyor	belirli bir şehirde (İstanbul)	Belirli bir ana etkinlik mekanı var (Yahşibey Evi)
MEDS (Meeting of Europen Design Students)	uluslararası	2010-...	15 gün	Yılda 1	Yaz	web sitesi	Öğrenci Topluluğu	var	E	tasarım	250	lisans ve yüksek lisans	Farklı okullardan	başvuru formu + üretim + yarışma	değişiyor	değişiyor	değişiyor	değişiyor / evet	açık çağrı	Değişiyor	Evet	evet	birden çok	var	değişiyor	değişiyor	değişiyor	Her yıl başka ülkede	Farklı mekanda/mekanlarda gerçekleşiyor
EASA	uluslararası	1981-...	15 gün	Yılda 1	Yaz	web sitesi	Öğrenci Topluluğu	var	E	tasarım	500	lisans ve yüksek lisans	Farklı okullardan	açık çağrı + üretim	değişiyor	değişiyor	değişiyor	değişiyor / evet	açık çağrı	Değişiyor	Evet	evet	birden çok	var	değişiyor	değişiyor	değişiyor	Her yıl başka ülkede	Farklı mekanda/mekanlarda gerçekleşiyor

Bademlik Tasarım Festivali (BTF): BTF [62], farklı üniversitelerden ve disiplinlerden öğrenci, akademisyen ve profesyonelleri belirli bir tema etrafında bir araya getirerek çok sesli bir tartışma ve üretme ortamı sağlamayı amaçlayan bir çalışmadır. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Mimarlık Bölümünde okuyan öğrencilerin kurduğu Kayıt-sız mimarlık ve tasarım kulübü tarafından organize edilmektedir.

3 günlük festival, 2013 yılından itibaren her yıl Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nin Sanat ve Tasarım Fakültesi ve Mimarlık Bölümü'ne ev sahipliği yapan Bademlik Yerleşkesinde düzenlenmektedir. Atölye çalışmaları çoğunlukla bu kampüste gerçekleşmekle birlikte atölyelerin içeriği ve işleyişine göre tüm kent mekânına yayılabilmektedir.

Etkinlik sponsorlar aracılığıyla finanse edilmekte ve katılımcı öğrencilerden ve yürütücülerden herhangi bir katılım ve konaklama bedeli talep edilmemektedir.

BTF'ye 2013 yılından itibaren 1700'e yakın öğrenci başvurmuş, 20 farklı şehir, 34 üniversiteden, farklı disiplinlerde 700'e yakın öğrenci ise etkinliğe katılmıştır. Etkinlik kapsamında bugüne kadar 70'ten fazla atölye yürütücüsü ile 45 farklı atölye gerçekleştirilmiştir.

BTF için her yıl organizasyon ekibi tarafından bir tema belirlenmektedir. Festivalin gerçekleşeceği tarihe 1,5 ay kala tema ve atölyeler duyurulmakta, 3 hafta kala ise başvurular için açık çağrı yapılmaktadır. Başvuruda öğrencilerden tema ile ilgili bir üretim (video, metin, performans) iletmeleri beklenmektedir. Gelen başvurular ekip üyeleri tarafından oylama ile değerlendirilmektedir ve değerlendirilirken başvuru esnasında paylaşılan üretimin niteliğinden çok öğrencinin enformel eğitim ortamına ve seçilen temaya yaklaşımı esas alınmaktadır.

Yürütücüler ise ekip üyelerinin önerileri doğrultusunda belirlenmektedir. Ekip üyeleri daha önce katıldıkları veya takip ettikleri etkinlikler aracılığıyla tanıdıkları kişi ve grupları veya işlerini beğenerek takip ettikleri akademiden ve mimarlık pratiğinden isimleri atölye gerçekleştirmeleri üzere davet etmektedir. 2017'den itibaren festivalin kapsamının genişlemesiyle, atölyeye gelen yürütücü başvuruları da değerlendirilmektedir.

BTF, 2020 senesinde sekizinci etkinliğini gerçekleştirmek üzere çalışmalarına devam etmektedir. Her yıl kendini geliştirerek devam etmeyi amaçlayan organizasyon tema, atölyelerin kapsamı ve içeriği, sürecin kurgusu gibi bileşenler üzerinden farklı denemeler yapmaktadır. Kayıt-sız kulübü, her yıl bir üst dönemin alt döneme bilgi ve birikimlerini aktardığı işleyişi ile etkinliklerin sürekliliğini sağlamaktadır. Etkinliğin kaydı her yıl festivalin bir ürün olarak hazırlanan festival portfolyosu üzerinden tutulmakta ve sosyal medya hesapları üzerinden paylaşılmaktadır. Herkese açık bir festival ve sergi süreci arşivi bulunmamaktadır.[1]

Baykuşlar Toplanıyor: Baykuşlar Toplanıyor'un etkinlik masrafları ilk iki yıl Mimarlar Odası İzmir Şubesi ödeneklerinin yanı sıra İzmir'de faaliyet gösteren yapı firmaları ve mimarlık ofislerinin sponsorlukları ve katkıları ile karşılanmıştır. 2012 yılında ise Oda yalnızca mekân ve iletişim desteği sağlayabilmiştir. Baykuşlar Toplanıyor'da etkinliğe katılacak olan öğrenci sayısı ve öğrencilerden alınacak olan kayıt ücreti de o yılın bütçesi doğrultusunda belirlenmiştir.

Etkinliğe 2010 yılında 120 kişi katılırken 2012 yılında katılımcı sayısı 50'ye inmiştir. Baykuşlar Toplanıyor, tüm sınıflardan mimarlık öğrencileri ve yeni mezun mimarların katılımına açık olarak düzenlenmiştir.

Baykuşlar Toplanıyor'da farklı yıllarda farklı başvuru ve seçim süreçleri izlenmiştir. İlk yıl Mimarlar Odası çağrı yapmış ve öğrenci üyelerden gelen başvurular arasından etkinliğe katılacak olanlar ve yedekler başvuru önceliğine göre belirlenmiştir. 2011 yılından itibaren ise organizasyon ekibinin katılımcıları belirlediği "soru sor, anla, puanla" sistemine geçilmiştir. Organizasyon ekibinin belirli konular ve ilgili sorular belirleyerek katılımcı adayların bu sorulara verdikleri cevapları değerlendirdiği sistemde verilen cevapların "vurucu, provoke edici ve mizahi yönü yüksek" olmaları dikkate alınmıştır.

Baykuşlar Toplanıyor atölyelerinde yürütücüler bir süre öğrencilerin başarılı bulduğu sanat/tasarım dallarından kişiler arasından öğrencilerin bu isimleri davet etmesi ile belirlenmiş; 2011 yılından itibaren ise öğrencilerin de yürütücü olarak başvurmalarına

[1] Bu veriler 06.05.2019 tarihinde BTF organizasyon ekibinden Can Demirtaş ile yapılan görüşme sonucu elde edilmiştir.

imkân veren yürütücü başvuruları açılmıştır. Atölye çalışmalarının yanı sıra söyleşi ve tartışmalar da gerçekleştirilmiştir.

Baykuşlar Toplanıyor, 2012 yılında organizasyonu devralan mimarlık öğrencilerinin bulunamayışı ve Mimarlar Odası İzmir Şubesi'nin öğrenci üye komisyonları arasında bir "Yaz Okulu Komisyonu" açmak istememesi gibi sebeplerle sona ermiştir. Etkinliğin arşivine etkinlikle ilgili kitapçıklardan ulaşılabilmektedir.[1]

Bi'sürü: Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi merkezli bi'sürü; "yüzeysel ve alternatifsiz" gördükleri mimarlık eğitimini karşısında şikâyetin ve sadece sözlü söylemlerin ötesine geçip, çözüm üretmek isteyen bir öğrenci oluşumudur. Bi'sürü, tasarım haftası etkinlikleriyle atölye çalışmaları yapmaktadır [34], [63].

Etkinliklerin giderleri sponsorlar tarafından karşılanmakta, katılımcılardan katılım ücreti alınmamaktadır.

Etkinlik yürütücüleri atölyenin temasına göre farklı disiplinlerden özel sektörde çalışan profesyoneller, akademisyenler veya öğrenciler arasından seçilebilmektedir. Gelen talepler ve organizasyon ekibinin kararları doğrultusunda yürütücülere karar verilmektedir. Diğer disiplinlerin katılımına açık olan etkinliğe mimarlığın yanı sıra fotoğraf, müzik, dans, resim, edebiyat gibi disiplinlerden de katılım sağlanmıştır. Başvurular internetteki başvuru formu üzerinden alınmakta ve kontenjan dolana kadar kayıt yaptıranlar katılabilmektedir.

Bi'sürü, ekipteki öğrencilerin mezun olmasının ardından sona ermiştir.[2]

Herkes İçin Mimarlık (HİM) Derneği'nin Tasarım, Uygulama, Araştırma ve Diğer Atölyeleri: 2011 yılında kurulan Herkes İçin Mimarlık Derneği; farklı disiplinlerden gönüllü öğrenci ve profesyonellerin bir araya gelerek ülke ve dünya genelindeki sosyal sorunlar hakkında farkındalığı artırmak ve bu sorunlara mimarlık ve tasarım alanlarından çözüm yolları üretmek üzere harekete geçtikleri bir platformdur [64].

[1] Bu veriler 23.01.2019 tarihinde Baykuşlar Toplanıyor'un organizasyon ekibinden Okay Gönülol ile yapılan kişisel görüşme sonucu elde edilmiştir.

[2] Bu veriler 22.03.2019 tarihinde bi'sürü kurucu ekibinden Çağlar Biber ile yapılan kişisel görüşme sonucu elde edilmiştir.

HiM, ihtiyaca yönelik üretimler, bilgilenme ve söylem üretme amaçlı araştırmalar, toplumun farklı kesimleriyle mimarlık alanı arasında ilişki kurmak amacıyla gelen talepler ya da çalışmak istediği konular hakkında yapı işleri, araştırmalar ve mimarlıkla ilişkilenen süreli atölyeler yapmaktadır. Yapı işlerinde açık çağrı ve davetlerle tasarım ve uygulama atölyeleri yapılırken, araştırma işlerinde de açık çağrı ve davetlerle atölyeler gerçekleşebilmektedir.

HiM atölyeleri bahar ve yaz ayları çoğunlukta olmak üzere her dönem düzenlenmektedir. Uygulama işleri bahar ve yaz dönemlerinde ağırlıkta olmakla yılın her döneminde olabilmektedir. Araştırma ve atölyelerin ise belli bir periyodu yoktur. Yapı işleri 2 aydan başlayıp 2 yıla uzanabilen süreler içinde gerçekleşirken atölyeler 2 saat ile 1 haftaya yayılabilen sürelerde olmaktadır. Araştırma çalışmalarında ise belirli bir süre limiti bulunmamaktadır.

HiM çalışmaları çeşitli kurumların iş birliğiyle gerçekleşmektedir. Ulusal ve yerel STK'ler, üniversiteler, belediyeler ile ortak çalışılmaktadır. Çalışmaların bütçeleri şirket ve bireylerden maddi ve ayni bağışlar ile ve/veya ortaklık yapılan kurumların kendi, sponsorlu ya da fon almış bütçeleri ile oluşturulmaktadır. Katılımcılardan belirli bir katılım ücreti alınmamakta; yemek ve konaklama masrafları karşılanmaktadır. Bütçe imkânına göre yol giderleri de karşılanabilmektedir.

Bugüne kadar çeşitli şehirlerde (Türkiye'de İstanbul, İzmir, Muğla, Manisa, Ordu, Tokat, Şanlıurfa, Adana, Kayseri, Edirne, Uşak, Ankara, Diyarbakır, Mardin, Samsun'da ve Venedik Tasarım Bienali kapsamında Venedik'te) gerçekleştirilen atölyelerde yürütücüler dernek üyeleri arasından olmaktadır. Bazı durumlarda davetli yürütücüler de katılabilmektedir.

Her atölyede iş yükü ve konaklama kapasitesine göre kontenjan belirlenmektedir. Yapı işlerinin tasarım ve uygulama atölyelerinde 8-30, kısa süreli atölyelerde ortalama 20 katılımcı olmaktadır. Katılımlar her disipline açık olmakla birlikte ağırlıkla mimarlık öğrencileri, yeni mezunlar ve mimarlık ve tasarımla ilişkili diğer disiplinlerden kişiler başvurmaktadır. Katılımcılar HiM sosyal medya hesaplarında duyurulan başvuru formları aracılığıyla dernekten o atölye için sorumluluk alan kişiler tarafından belirlenmektedir. Kontenjan doğrultusunda sınıf, okul, bölüm çeşitliliğine göre seçim yapılmaktadır.

Mimarlık alanının sosyal konularda daha fazla inisiyatif almasını teşkil etmek, toplulukları desteklerken mimarlığın yapma biçimlerini sorgulamak ve dönüştürmeyi hedefleyen HiM'in yapı işleri, araştırmaları ve diğer atölyeleri devam etmektedir. Çalışmaların arşivine web sitesi üzerinden ulaşılabilmektedir.[1]

İKSV İstanbul Tasarım Bienali Akademi Günleri Atölyeleri: İKSV tarafından iki yılda bir gerçekleştirilen İstanbul Tasarım Bienali kapsamında Akademi Günleri (Akademi Programı) alt başlığında akademi ile iş birliği içinde birçok atölye çalışması düzenlenmektedir [65].

13 Ekim 2012 - 12 Aralık 2012 tarihleri arasında "Kusurluluk" (*Imperfection*) teması ile gerçekleştirilen 1. İstanbul tasarım Bienali'nin Akademi Programı'na İstanbul, Ankara, İzmir, Eskişehir ve Kıbrıs'ta bulunan 26 üniversitenin 76 bölümü dahil olmuştur. Bienalin ön etkinlikleri kapsamında, 22-27 Mart 2012 tarihlerinde 12 ayrı atölye çalışması gerçekleştirilmiş, 250'ye yakın öğrenci ve 30 uluslararası tasarımcı tarafından tasarlanan ürün, proje, eskiz vb. farklı mekânlarda sergilenmiştir [44].

1 Kasım - 14 Aralık 2014 tarihleri arasında Zoë Ryan küratörlüğünde "Gelecek Artık Eskisi Gibi Değil" başlığıyla düzenlenen 2. İstanbul Tasarım Bienali'nin Türkiye'den ve yurt dışından 33 akademik kurumun 72 proje ile dahil olduğu Akademi Programı; atölye çalışması, panel, söyleşi, seminer, yarışma ve sergilerden oluşmaktadır [65].

22 Ekim - 20 Kasım 2016 tarihleri arasında "Biz İnsan Mıyız? : Türümüzün Tasarımı: 2 saniye, 2 gün, 2 yıl, 200 yıl, 200.000 yıl" başlığıyla, Beatriz Colomina ve Mark Wigley küratörlüğünde gerçekleştirilen 3. İstanbul Tasarım Bienali kapsamında da Türkiye ve yurt dışından üniversitelerin katıldığı ve bienal teması kapsamında üniversitelerde yıl boyunca bienal temasına yeni açılımlar kazandırmak amacıyla yapılan çalışmaların sergilendiği Akademi Programı düzenlenmiştir. Ayrıca İstanbul genelinde farklı bölgelere yayılan Yaratıcı Mahalleler projesi kapsamında da çeşitli atölye çalışmaları gerçekleştirilmiştir [66].

[1] Bu veriler Herkes İçin Mimarlık Derneği'nin tasarım, uygulama, araştırma ve diğer atölyelerinin yürütücü ve koordinatörlerinden İbrahim Emre Gündoğdu ile yapılan 20.03.2019 tarihli kişisel görüşmeden elde edilmiştir.

22 Eylül-4 Kasım tarihleri arasında 4. İstanbul Tasarım Bienali, Jan Boelen küratörlüğünde, Okullar Okulu teması altında düzenlenmiştir. Bienal süresince devam eden Okullar Okulu: Akademi Günleri etkinlikleri aracılığıyla Türkiye çapında 20'den fazla üniversite, bienal teması etrafında gerçekleştirilen 40'a yakın projeyi bienal mekânlarında katılımcılarla paylaşılmıştır. 25 üniversiteden 37 bölüm katılmış, toplam 97 katılımcı sunum yapmıştır.

İstanbul Tasarım Bienali, vakıf, sponsorlar ve kültür merkezlerinin desteği ile gerçekleşmektedir. Katılımcılardan herhangi bir ücret talep edilmemektedir. İKSV, Akademi Programı etkinliklerin devam etmesi planlanmaktadır. Bienalin web sitesi Bienal zamanı gerçekleştirilen etkinlikler için bir arşiv olarak da değerlendirilmektedir.[1]

Kayıtdışı: Kayıtdışı; tasarımı eğitimin düzenli yapısından koparak kişiler üzerinde farkındalık yaratmak ve onları aynı platformda buluşturmak amacıyla Yıldız Teknik Üniversitesi (YTÜ) Mimarlık Fakültesi öğretim üyeleri ve öğrencilerinin oluşturduğu bir inisiyatiftir. 2007-2011 yılları arasında aktif her sene bir haftalık "Tasarım Haftası" etkinliği düzenlemiştir. Mimarlık eğitiminde bir nefes noktası olma amacıyla doğan Kayıtdışı'nın yapısı 2011'den sonra değişmiş, Kayıtdışı kapsamında yaratıcı sokak eylemleri de gerçekleştirilmiştir [34].

Kayıtdışı'nda tema ve atölye yürütücüleri uzun süren tartışmalar sonucunda belirlenmektedir; farklı disiplinlerden yürütücülerin davet edilmesiyle etkinliğin mimarlık eğitiminin dışında çeşitlilik göstermesi hedeflenmektedir. Etkinliğe atölye tercihini belirterek başvuran öğrenciler başvuru sıralarına göre atölyelere yerleştirilmektedir. Katılımın ücretsiz olduğu etkinliğe, organizasyon ekibinin bireysel çabalarıyla bulunan sponsorluklar aracılığıyla bütçe sağlanmaktadır.

Etkinlik, Kayıtdışı üyelerinin neredeyse hepsinin mezun olması, ilgili öğretim görevlilerinin bir kısmının başka fakültelere geçmesi ile sonlanmıştır. Etkinliğin şu an erişime açık bir arşivi veya web sitesi bulunmamaktadır.[2]

[1] İKSV İstanbul Tasarım Bienali Editoryal Koordinatörü Can Kocak ile 10.05.2019 tarihinde yapılan kişisel görüşmeden faydalanılmıştır.

[2] 03.05.2019 tarihinde Kayıtdışı kurucularından ve organizasyon ekibinden Yelta Köm ile yapılan kişisel görüşmeden faydalanılmıştır.

Kent Düşleri Atölyeleri: Kent Düşleri Atölyeleri, Mimarlar Odası Büyükkent Şubesi tarafından 2005 yılından bu yana mimarlığın kamusal ve toplumsal sorunlarına yönelik farkındalık yaratmak amacıyla düzenlenen mimarlık öğrencilerine yönelik bir atölye çalışmasıdır. Bu çalışmaya her yıl farklı akademik düzeylerden birçok öğrenci, düzenleme kurulunun yanı sıra çok sayıda akademisyen ve serbest çalışan mimar katılmaktadır. Kent düşlerine katılmak için mimarlık öğrencilerinde Mimarlar Odası öğrenci üyesi olma ve 1. sınıfı bitirmiş olma şartı aranmaktadır.

Her yıl kente dair farklı bir konunun ele alındığı Kent Düşleri'nde, mimarların yürütücülüğünde ortalama beş veya altı çalışma grubu oluşturulmaktadır. Atölyelerin yanı sıra farklı disiplinlerden uzmanların katılımıyla ana tema çerçevesinde seminer ve atölye çalışmaları da yapılmaktadır [67], [68].

Kent Düşleri'ne katılım ücretsizdir. 120 kişi ile sınırlı olan kontenjanda disiplin (100 mimarlık, 20 diğer disiplin), okul ve akademik düzey gözetilmektedir.

Atölyeler boyunca öğrencilerin çalışılan alanda tema eşliğinde gözlem, analiz yoluyla bilgi ve deneyim edinmesi ve bu doğrultuda fikir üretmesi; çalışma sonunda ise öğrencilerin kendi belirledikleri bir formatta sunum yapmaları beklenmektedir [69]. Bazı üniversiteler Kent Düşleri'ni staj kapsamında değerlendirebilmektedir.

Köyünü Yaşat Projesi: Köyünü Yaşat projesi, 2015-2018 yılları arasında mevcut kırsal alanların sadece mimari veya sadece tarımsal çözümlerle değil bütünleşik bir yaklaşımla ele alınarak yeniden değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir [70].

Köyünü Yaşat Çalışmaları, 8 üniversitede öğrenciler ve akademisyenlerle yapılan hazırlık ve atölye çalışmaları; öğrenciler ve sanatçılar tarafından gerçekleştirilen uygulama ve staj çalışmaları; tanınmış sanatçılar tarafından uygulanan sanat çalışmaları; öğrencilerin düşüncel üretimlerini ortaya koydukları gece atölyeleri; öğrenci yarışmaları, mimarlık sempozyumları ve sergileri; sanat sempozyumları; akademik çalışmalar ve konferanslar; yayın çalışmaları ile görsel kayıt ve arşiv çalışmalarından oluşmaktadır.

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi (MSGSÜ) yürütücülüğünde gerçekleşen projeye 8 farklı üniversiteden, sektörden, yerel yönetimlerden destek ve katılım olmuştur. Etkinliğin bütçesi üniversitelerin araştırma fonları ve sektörün maddi

destekleri ile oluşturulmuştur. Projeye katılanlardan herhangi bir katılım ücreti alınmamıştır.

Etkinliğin uygulama atölyelerine 300 öğrenci, 30 sanatçı ve 40 akademisyen; atölye çalışmalarına ise 500 öğrenci katılmıştır.

Köyünü Yaşat atölyelerine internette açılan bir form üzerinden başvuru yapılmaktadır. Başvurular iki aşamada değerlendirilmektedir. İlk aşamada başvurular daha önce projeye katılan kıdemli öğrenciler tarafından değerlendirilmekte ve kategorilere ayrılarak puanlandırılmaktadır. İkinci aşamada ise atölye yürütücüleri yüksek puan almış öğrenciler arasından projeye katılacak kişileri belirlemektedir.

Proje 2019 yılında MSGSÜ'nün projeye desteğini çekmesi ve projenin yeterli bütçeyi sağlayamaması nedeniyle sona erdirilmiştir.

Etkinlik için herkesin erişimine açık bir ortamda paylaşılmamakla birlikte talep edilmesi halinde ilgililere açılabilecek olan kapsamlı bir arşiv çalışması yapılmıştır.[1]

KTÜ Atölyeleri: Üniversiteler bünyesinde düzenlenen enformel atölyelere Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin (KTÜ) öğrenci kulübü Eskiz Kulübü ve öğrenci topluluğu olan Fikir Sanat Topluluğu'nun (FST) atölyeleri üzerinden örnek verilebilir.[2]

KTÜ Eskiz Kulübü, KTÜ Mimarlık Fakültesi öğrencileri tarafından kurulan, derslerde alınan eğitime alternatif katkılarda bulunmayı amaçlayan bir öğrenci kulübüdür. Kulübün İz Atölyesi (2014), Forms of Effect Atölyesi (2015) gibi atölyeler tek defaya özgü veya Mimar Sinan Haftası gibi tekrarlayan etkinlikler gerçekleştirmektedir. Öğrenci kulübünün düzenlediği bu etkinliklerde atölye öncesinde ve sürecindeki ortak giderler için cüzi bir ücret alınmaktadır. Etkinliklere çoğu zaman okul ayni yardımda bulunmakta veya Mimarlar Odası Trabzon Şubesi mekân ve yiyecek konusunda destek olmaktadır. Yapılan etkinliğin kapsamına göre öğrenci sayısı değişmektedir. Tek bir yürütücünün olduğu atölyelerde 10-20 arası öğrenci katılabilirken yürütücünün olmadığı atölye çalışmalarında katılımcı sayısı artmaktadır. Kişi sayısının sınırlandığı

[1] 10.05.2019 tarihinde Köyünü Yaşat Projesi yürütücüsü Doç.Dr. Ümit Arpacıoğlu yapılan kişisel görüşmeden faydalanılmıştır.

[2] 4.05 2019 tarihinde KTÜ Eskiz Kulübü Atölyeleri organizatörlerinden Yasin Bal ve 17.05.2019 tarihinde KTÜ FST Topluluğu organizatörlerinden Betül Sezgin ile yapılan kişisel görüşmelerden faydalanılmıştır.

atölyelerde öğrencilerden bir ürün iletmeleri beklenmekte ve bu ürüne göre değerlendirme yapılmaktadır. Atölye yürütücüsü olan etkinliklerde yürütücü, kulüp üyelerinin ortak kararı ile belirlenmektedir. Kulübün etkinlikleri bir arşiv altında tutulmamış, arşiv kişisel girişimlerle sınırlı kalmıştır.

KTÜ'de enformel eğitim ortamları düzenleyen bir başka organizasyon da Fikir Sanat Tasarım Öğrenci Topluluğu'dur. Bu topluluk her yıl Geleneksel Tasarım Haftası etkinliklerini düzenlemektedir. Çeşitli atölye çalışmalarının olduğu bu etkinlik, başta okulun kendi öğrencileri olmak üzere mimarlık öğrencilerine farklı perspektif katabilmeyi, öğrencilerin hızlı karar verebilme, takım çalışması gibi yeteneklerini geliştirebilmesi için ortam sağlamayı amaçlamaktadır. Etkinlik her yıl nisan ayının son haftasında gerçekleşmektedir. Bazen topluluğun imkânları doğrultusunda ara etkinlikler de organize edilmektedir. 5 gün süren çalışmalarda KTÜ derslikleri ve Mimarlar Odası Trabzon Şubesi'nin sağladığı mekânlar atölye çalışması için stüdyo olarak kullanılmaktadır. Fikir Sanat Tasarım topluluğu KTÜ Eskiz Kulübünün aksine resmi bir öğrenci kulübü olmadığı için okuldan maddi anlamda destek alamamaktadır. Bütçe sponsorlar aracılığıyla sağlanmaktadır. Üniversite ve belediye ise etkinliklere ulaşım, mekân gibi konularda destek vermektedir. Bu destekler atölye giderlerini karşılayamadığı zaman öğrencilerden bir katılım ücreti istenebilmektedir. Öğrenci sayısı da imkânlar doğrultusunda belirlenmektedir. 50-100 mimarlık öğrencisi bu etkinliğe dahil olabilmektedir. Öğrenciler internet üzerinden açılan form üzerinden değerlendirilmektedir. Bu formlara verilen cevaplar üzerinden seçim, katılımcının katılma motivasyonu değerlendiren ekip üyeleri tarafından puanlama sistemi ile yapılmaktadır. Atölyelerde yürütücü genellikle KTÜ bünyesindeki akademisyenler arasından olmakta ya da atölyeler yürütücüsüz düzenlenmektedir. Tasarım Haftası her yıl yeni bir ana tema ve yeni katılımcılarla düzenlenmeye devam etmektedir. Etkinlik, daha bilinçli, çevresi daha geniş mimarlık öğrencilerinin sayısının artması ve okulun eksik kaldığı konularda her bireyin bu açığı kendi kendine kapatabileceği bilincini mimarlık öğrencilerine kazandırmayı hedeflemektedir. Etkinliğin internet ortamında erişilebilir bir arşivi mevcut değildir. Topluluğun düzenli olarak çıkardığı Barkod isimli yayın her etkinliğin ardından o etkinliği detaylı bir biçimde ele almaktadır.

Nesin Sanat Köyü Mimarlık Programları: İzmir'de Şirince Köyü'nün 1 km uzağına kurulmuş olan Nesin Matematik Köyü'nün bünyesinde 2014 yılında Nesin Sanat Köyü kurulmuştur [71]. Yaz okulu olarak başlayıp sonrasında ise büyüyerek öğrencilere ve genç sanatçılara hizmet veren bir sanat üretim alanına dönüşmüştür. Mevcut eğitim sistemine bir alternatif sunmayı ve öğrencilere sanatı öğrenmek, anlamak ve üretim için alan açmayı hedefleyen Nesin Sanat Köyü'nde 2017 yılından itibaren Mimarlık Programları da eklenmiştir [72].

Mimarlık Programları iki haftalık etkinlikler biçiminde gerçekleşmektedir. Köy içerisinde eş zamanlı gerçekleştirilen diğer programlarla etkileşim halinde olan Mimarlık Programları disiplinlerarası düşünme ve sorgulama ortamı kurmayı, ortak bir eğitim ve tartışma platformu oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu program kapsamında farklı disiplinlere ait "mekânsal söylemler" tartışmaya açılmakta; disiplinler arasındaki ilişkiyi tesis etmek, farklı şehir ve okullarda mimarlık eğitimine dahil olan bireylerin kendi aralarındaki etkileşimini ve iletişimi güçlendirmek, eğitim pratiklerindeki kentsel mekân odaklı çalışmalar yerine, kırsal mekânlar ve gereksinimlerini de incelemeyi amaçlayan çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Programlar, Nesin Vakfı'na Nesin Sanat Köyü adına yapılan bağışlar, Nesin Vakfı, kişisel veya kurumsal sponsorluklar/destekler ve katılımcılardan alınan ücretler aracılığıyla finanse edilmektedir. Programın ve Köy'ün genel giderleri göz önünde bulundurularak, konaklama tercihine göre (çadır ve koğuş olmak üzere) ücret belirlenmekte ve program belirlenen bu ücretlerle duyurulmaktadır. Program ücretlerini karşılayamayacak ya da bir kısmını karşılayabilecek öğrenciler Köy tarafından, imkânlar ölçüsünde desteklenebilmektedir.

Düzenleyici ekip tarafından yapılan araştırmalar sonucu ve Köy'e iletilen başvurularla oluşturulan havuzdan programın kurgusuna göre belirlenen yürütücüler; mimarlığın farklı alanlarında üreten/çalışan mimarlar, mimar-akademisyenler, akademisyenler, mimarlık disiplini haricinde mekân konusuyla ilgili çalışan sanatçılar, sosyal bilimciler ve ilgili konularda çalışan uzmanlar olabilmektedir.

17 yaş üzeri herkesin katılımına açık olan programda katılımcılar; Nesin Köyü tarafından oluşturulan, adaylara ait genel bilgilerin istendiği formun yanı sıra

programdan programa değişiklik göstermekle birlikte, motivasyon mektubu aracılığıyla da belirlenmektedir.

Devam etmekte olan program mevcut disiplinlerarası öğrenme/paylaşma ortamının sürdürülebilirliğini sağlamayı ve erişilebilirliğini artırmayı hedeflemektedir.[1]

Şehrine Ses Ver Atölyeleri: Kenti tanımak, tanımlamak, arşivlemek ve kent için ihtiyaç odaklı tasarımlar gerçekleştirebilmek amacıyla kentin farklı bölgelerinde Şehrine Ses Ver platformu atölyeler gerçekleştirmektedir.

Atölye çalışmaları İstanbul ve Balıkesir'de gerçekleştirilmiştir. Etkinliklerde katılımcılardan belirli bir katılım ücreti alınmamakta, etkinliğin yemek ve ulaşım giderleri veya katılımcıların çalışmaları için ihtiyaçları sponsorlar veya ev sahipleri tarafından karşılanmaktadır.

Atölye katılımcıları herhangi bir disiplinden olabilmekle birlikte genelde mimarlık, iç mimarlık, endüstriyel tasarım, grafik tasarım, görsel iletişim tasarımı gibi daha çok tasarım alanlarından katılımcı ilgi göstermektedir. Atölyeler genellikle 12-15 kişiden oluşmaktadır. Kişi sayısına göre ekip sayısı çoğaltılmaktadır. 3. ve 4. Sınıf öğrencileri veya mezuniyetlerinin üzerinden en az 5 yıl geçmiş mezunlar katılmaktadır. Katılımcılar internette açılan başvuru formu üzerinden motivasyonları değerlendirilerek atölye çalışmasına dahil olabilmektedir.

Yürütücüler ise yapılan atölyenin konusuna göre mimarlık, tarih, sosyoloji, antropoloji, grafik tasarım, veri görselleştirme gibi farklı alanlardan gelmektedir.

2005 yılında başlayan atölye çalışmaları 2017 yılından itibaren zaman ve bütçe kısıtları nedeni ile yapılamamaktadır. Tüm etkinliklerin süreci ve sonucu web sitesi [73] üzerinden paylaşılmaktadır.[2]

Tasarım Atölyesi Kadıköy (TAK) Atölyeleri: Tasarım Atölyesi Kadıköy; kamu, özel ve sivil sektörlerin (Kadıköy Belediyesi, ÇEKÜL Vakfı ve Kentsel Strateji) iş birliği ile kurulmuştur [74]. Tasarım, Araştırma ve Katılım başlıkları altında Kadıköy'ün

[1] 31.03.2019 tarihinde Nesin Sanat Köyü Mimarlık Programları koordinatörü Cemil Çalkıcı ile yapılan kişisel görüşmeden faydalanılmıştır.

[2] 05.05.2019 tarihinde Şehrine Ses Ver atölyeleri düzenleyici lideri Merve Akdağ Öner ile yapılan görüşmeden faydalanılmıştır.

problemlerine projeler, çalıştaylar ve etkinlikler aracılığıyla çözüm üretmeyi amaçlayan TAK, farklı fikirlerin paylaşılabileceği ortamlar yaratarak ve sosyal program ve projeler geliştirerek tasarımcı, kentli ve belediye arasında bir köprü oluşturmaktadır.

Projeye göre etkinlikler, Kadıköy'ün sokaklarında ve parklarında, belediyenin ilgili birimlerinde gerçekleşebilmektedir.

Etkinliklere ve proje çalışmalarına katılımın ücreti alınmamaktadır. Tüm masraflar Kadıköy Belediyesi tarafından karşılanmaktadır.

Projelerde çok aktörlü bir yapı kurulmasına dikkat edilmektedir. Projenin tipine ve amacına göre değişiklik göstermekle birlikte yaratıcı sektörlerdeki öğrenciler, genç profesyoneller ve uzmanlar; sanat, tasarım ofisleri, girişimciler vb; üniversiteler (yurt içi, yurt dışı, öğrenci kulüpleri vb.), yerel yönetimler (ilgili müdürlükler ve birimler) bu atölyelerde birlikte çalışmaktadır.

Atölyeler hedef kitleye açık çağrı ile duyurulmaktadır. Bazı projeler herkesin katılımına açıkken kimi projelerde kontenjan sınırı ve çeşitli başvuru kriterleri belirlenebilmektedir.

Tasarımcı, kentli ve belediyenin bir araya geldiği ortamların artması ve tarafların kentteki söz hakkını üretimle ortaya koyabileceği nitelikli projelerin artırılmasını hedefleyen TAK etkinlikleri devam etmektedir.[1]

Tasarım Köyü İzmir: İlk kez 2015 yılında 32. Ulusal Mimarlık Öğrencileri Buluşması (UMÖB) kapsamında düzenlenen Tasarım Köyü İzmir 2016 yılında kapsamı genişletilerek bağımsız bir organizasyon şeklini almıştır [75]. Farklı disiplinlerden öğrenci ve profesyonelleri kırsal ortamda bir araya getirerek, yerel verileri kullanarak, yerel halk ile birlikte tasarım ve üretimi desteklemeyi amaçlayan Tasarım Köyü; 2015, 2016 ve 2018 yıllarında düzenlenmiş; toplamda 320 öğrenci ve profesyonelin katılımıyla 35 farklı atölye yürütülmüş, 17 söyleşi gerçekleştirilmiştir.

[1] 27.05.2019 tarihinde TAK ekibinden endüstriyel tasarımcı Özlem Serdar ile yapılan görüşmeden faydalanılmıştır.

Tasarım ile ilgilenen herkes, öğrenci olmak şartı aranmaksızın bu atölyelere katılabilmektedir. Tasarım Köyü çok aktörlü üretim ve öğrenme süreçlerinin bir parçası olarak kentten uzak, kırsal bir alanda, yerel halkla iş birliği içinde gerçekleşmektedir.

Tasarım Köyü İzmir, disiplinler arası çalışmanın çok boyutlu düşünmeyi ve üretimi tetikleyip geliştireceğini düşünmekte; farklı eğitim ve sosyal altyapıya sahip kişilerin etkileşime geçerek fikirler üzerinde ortak çalışabilme potansiyellerini geliştirmeyi hedeflemektedir.

Her yıl Seferihisar'ın farklı köylerinde gerçekleşen etkinlikte mekân önemli bir rol oynamaktadır. Köydeki okul, kahvehane, bahçe ve tarlalar, köy sakinlerinin evleri gibi sosyal mekânların yanı sıra; o köyde bulunan medrese, antik hamam gibi tarihi mekânlar da atölyeler esnasında kullanılmaktadır.

Herhangi bir kuruma bağlı olmayan etkinliğin gönüllülük esasıyla çalışan organizasyon ekibi yıllara göre değişmekte; genişleyip küçülebilmektedir. Atölye, konaklama, yemek, söyleşi konuklarının ulaşımı vb. kalemlerden oluşan etkinlik bütçenin büyük bir kısmı çeşitli yapı firmaları, dernek ve oda gibi kurumların sağladığı bağış ve sponsorluklarla karşılanmakta, sponsor desteği yetmediği zaman o yılın bütçesine göre öğrencilerden hesaplanan bir katılım bedeli alınmaktadır.

Mimarlık, iç mimarlık, peyzaj mimarlığı, şehir ve bölge planlama, grafik tasarım, görsel iletişim tasarımı, fotoğraf, sanat tarihi gibi tasarım ve sanat ağırlıklı bölümler başta olmak üzere tıp, kimya, müzik, felsefe, psikoloji gibi alanlardan da katılımcıların kabul edildiği etkinliğe farklı yıllarda farklı sayılarda katılımcı dahil olmuştur.

Katılımcı olmak isteyenler organizasyon ekibinin hazırladığı formu doldurarak ve belirlenen tema ile ilgili bir iş üreterek (çizim, yazı, kolaj, video, multimedya vb.) başvuruda bulunmaktadır. Başvurular organizasyon ekibi tarafından puanlama sistemi ile değerlendirilmekte asil ve yedek liste oluşturulmaktadır. Her okuldan başvuran kişi sayısına oranla bir kontenjan belirlenmekte bölüm ve şehir çeşitliliğinin fazla olmasına dikkat edilmektedir. Birçok atölyeden oluşan bu etkinlikte katılımcıların başvuru sırasında yaptığı atölye sıralaması da göz önünde bulundurulmaktadır.

Atölye yürütücüleri açık çağrıya gelen başvurular aracılığıyla ve organizasyon ekibinin daveti ile belirlenmektedir. Yürütücülerden başvuru sırasında atölye kurgusu, katılımcı sayısı, ihtiyaç listesi gibi bilgileri belirtmeleri beklenmektedir.

Etkinlik çekirdek ekip üyelerin gerekli zamanı ayıramaması, öğrencilik dönemi bittikten sonra üyelerin dağılması gibi sebeplerle şu an aktif değildir. Yıllara ve atölyelere göre kategorize edilmiş bir arşiv çalışması bulunmakta fakat bu arşivin tamamına çevrimiçi erişilememektedir.[1]

Taşkışla Şenlik: Taşkışla Şenlik İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) öğrencileri tarafından yılda bir kez düzenlenen bir öğrenci festivalidir. Atölye çalışması veya buluşmalardan farklı olarak müzik ve eğlenceye ağırlık vermektedir. Öğrencilerin eğlenebilecekleri ve bir arada olabilecekleri bir ortam oluşturmayı hedefleyen ve öğrencilere etkinlik tasarlama fırsatı sunan Taşkışla Şenlik, 1994 yılından bu yana düzenlenmektedir. Bahar döneminin son haftasında İTÜ'nün Taşkışla Kampüsü'nde gerçekleşen ve 2-5 gün süren etkinlik, konser ağırlıklı olmakla birlikte çeşitli aktivite ve oyunların yanı sıra atölye çalışmalarına da yer vermektedir. Etkinliğin bütçesi yıllar içinde sponsorluklar, şenlik öncesinde düzenlenen partiler, bilet gelirleri, gönüllülerin bağışları gibi farklı yöntemlerle oluşturulmuştur.

Etkinlik kapsamında düzenlenen atölyeler için yürütücüler, organizasyon ekibinin uzun süren çalışmaları doğrultusunda belirlenmektedir. Atölyelerin kontenjanlarının çok olmasına dikkat edilmektedir. Atölyelerin maliyeti ve okul mekânı sınırlarında yapılabilirliği de tercih kriterleri arasında yer almaktadır. Konser gibi etkinlikler için katılım sınırı belirtilmezken atölye çalışmalarında bir eleme yapılmaktadır.

Etkinlik günümüzde İTÜ Mimarlık Fakültesi bünyesindeki öğrenci kulüpleri (İTÜ Mimarlık Kulübü, Taşkışla Sahnesi, İTÜ A Capella, İTÜ Kent ve Kentlileşme Kulübü, İTÜ Peyzaj Mimarlığı Kulübü) tarafından düzenlenmektedir. Daha önce tüm öğrencilere açık olan organizasyon bugün kulüp çatısı altında çalışan öğrencilerle sınırlandırılmıştır. Katılım da daha önce başka okullardan öğrencilere açıkken mevcut durumda yalnızca İTÜ öğrencilerine hizmet etmektedir.

[1] 27.03.2019 tarihinde Tasarım Köyü İzmir Organizasyon Sorumlusu Deniz Yıldırım ile yapılan kişisel görüşmeden faydalanılmıştır.

Etkinliğin aktif bir web sitesi bulunmamaktadır.[1]

Ulusal Mimarlık Öğrencileri Buluşması (TMÖB/UMÖB): 1993 yılında Gökçeada'da başlayan Türkiye Mimarlık Öğrencileri Buluşması (TMÖB), günümüzde Ulusal Mimarlık Öğrencileri Buluşması (UMÖB) adı altında devam etmekte ve yılda iki kez düzenlenmektedir. Mimarlık öğrencilerinin; Mimarlık Sorunları (1997), Mesleki Ahlak (1999), Mimarlık Ürünleri Nedir? (2000), Sanallık ve Gerçeklik (2001), Yeni (2004), Cinnet (2005), Kesişim (2007), Sınır (2012), Geçit (2015), Göç (2018) gibi çeşitli temalarda fikir üretmek ve paylaşmak üzere bir araya geldiği UMÖB her yıl farklı bir şehirde gerçekleşmektedir. Başlangıçta mimarlık öğrencilerinin katıldığı etkinliğe zamanla tasarıma ilgi duyan diğer disiplinlerden öğrenciler de dahil olmaya başlamıştır.

UMÖB, Türkiye genelinde mimarlık eğitimi gören öğrencilerin bir haftalık süreçte bulundukları yer ile iletişim kurarak mimarlık eğitimi ve pratiği üzerine tartışma ortamı oluşturabilmelerini ve paylaşımda bulunmalarını amaçlanmaktadır. [2]

Etkinliği düzenleyen ekip o yıl, etkinliğin düzenleneceği şehirde okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Farklı okullardan olabilen yaklaşık 10 kişilik bir ekip organizasyondan sorumlu olmaktadır. Bir sonraki UMÖB'ün hangi şehirde yapılacağı ise tüm katılımcıların oylaması ile belirlenmektedir.

Her yıl organizasyon ekibi tarafından bir tema belirlenmektedir. Bu tema seçimler sırasında öğrencilere sunulmakta olup, etkinliğin gerçekleşeceği zamana kadar organizasyon ekibi tarafından şekillendirilmektedir. Bu tema kapsamında her yıl UMÖB'ün süreci ve programı değişebilmektedir. UMÖB'te atölyeler, sunumlar, oyunlar, söyleşiler, spor aktiviteleri, teknik geziler vb. birçok alt etkinlik gerçekleşmektedir. Örneğin UMÖB 2016'da atölyeler İstanbul'un farklı yerlerindeki rotalar şeklinde kurgulanmıştır. Bazı UMÖB'ler bir araya gelip mimarlık üzerine

[1] Farklı dönemlerde Taşkışla Şenlik organizasyonunda sorumlu, konser organizatörü, şenlik başkanı ve prodüksiyon görevlisi gibi çeşitli roller üstlenen Şevval Betül Adlığ (21.05.2019), Yağmur Kutlar (18.05.2019), Yasin Kutay Yüncüler (26.05.2019), Zafer Nuriev (27.05.2019) ile yapılan görüşmelerden faydalanılmıştır.

[2] 04.05.2019 tarihinde UMÖB 16 düzenleyici ekip başı Tolga Kılıçkap, 02.06.2019 UMÖB 16.5 organizasyon sorumlusu Sinem Görücü, 05.05.2019 tarihinde UMÖB 14.5 organizatörlerinden Furkan Koçooğulları ile yapılan kişisel görüşmelerden faydalanılmıştır.

konuşmayı, tartışmayı ön plana çıkarırken (94 Gökçeada, UMÖB 11 Karakayalar gibi) bazı UMÖB'ler yoğun üretim süreci olan atölyelerden oluşmaktadır.

Etkinlik mekânı her yıl değişmektedir. Bazı yıllarda şehir dışında kamp kurulmakta (UMÖB 11 Karakayalar, UMÖB 15 İzmir Tasarım Köyü), bazı yıllarda bir üniversite kampüsü veya ilkokul/lise binası (UMÖB 17,5 Adana), ya da kent içinde bir özel veya kamusal alan/yapıda (UMÖB Ankara'da Mimarlar Derneği 1927 ana mekân iken ODTÜ Mimarlık Fakültesi, bir mimarlık ofisi ve bir fotoğraf atölyesi de etkinliklere ev sahipliği yapmıştır) etkinlikler gerçekleşebilmektedir.

Katılımcıların başvuru süreci, her yıl organizasyon ekibinin kararlarına göre değişiklik göstermekle birlikte çoğu zaman katılımcılar bir başvuru formu doldurmakta; bazen de forma ek olarak tema veya etkinlik ile ilgili bir çalışma iletmektedirler. Bu formlar organizasyon ekibi tarafından değerlendirilmektedir.

Katılımcı sayısı her etkinlikte, etkinliğin formatına ve bütçesine göre değişebilmektedir. Ortalama 100 kişinin katıldığı etkinliğe 1995 yılında (TMÖB Kantara) 250 kişi katılmıştır (76). Katılımcılar genellikle mimarlık lisans öğrencilerinden az sayıda da olsa yüksek lisans öğrencileri ve yeni mezun mimarlar arasından veya diğer tasarım disiplinlerinden olabilmektedir. Daha önce UMÖB'e katılan öğrenciler ile katılmayan öğrenciler arasında bir denge gözetilmeye çalışılmaktadır. Daha önce katılan öğrencilerin yeniden katılması etkinliğin deneyim aktarımı ve sürekliliği açısından önem taşımaktadır. Yeni katılımcılar da buluşmanın dinamikliğini sağlamaktadır.

Yürütücüler ise öğretim görevlileri, öğrenciler veya mimarlık pratiğinden kişiler olabilmektedir. Genellikle yürütücüler açılan bir açık çağrının ardından organizasyon ekibinin seçimiyle belirlenmektedir; temaya bağlı olarak organizasyon ekibi o tema ile ilişkili isimlere davet de iletebilmektedir. Yürütücüler sadece mimarlardan oluşmamaktadır. Yönetmenler, performans sanatçıları, grafik tasarımcılar, müzisyenler de yürütücü olabilmektedir.

Organizasyon ekibi yaklaşık yarım sene boyunca etkinliğin masraflarını karşılayabilmek için sponsor aramaktadır. Genellikle belediyeler lojistik ve gıda desteği, yapı malzemesi firmaları ise maddi destekte bulunmaktadır. Bazen üniversiteler de buluşmaya katkı sağlamakta; yeme-içme, ulaşım, mekân sağlama gibi kalemlerde öğrencileri

desteklemektedir. UMÖB Ankara için kitle fonlama aracılığıyla gönüllülerden de maddi destek sağlanmıştır. Bulunan sponsorluk bütçesine göre öğrencilerden alınacak olan katılım ücreti ve katılabilecek öğrenci sayısı belirlenmektedir. Ücreti veremeyecek olan ama yine de gelmek isteyen katılımcılar için istisnalar yapılabilmektedir. Örneğin Ankara'da katılım ücreti konaklamaya göre çeşitlendirilmiştir; hostelde 2-3 veya 6-8 kişilik odalarda konaklamanın yanı sıra konaklamasız katılım, evinde katılımcı misafir etmek gibi seçenekler eklenmiştir.

Etkinlik, her yıl farklı bir ekibin organizasyonu ile devam etmektedir. Her bir etkinliğin çalışmalarını derlediği kendi web sayfası, sosyal medya hesabı bulunmakla birlikte bu hesapların çoğu etkinlik boyunca aktif kalıp daha sonra kapanmaktadır. Herkese açık ve düzenli bir arşivi bulunmamaktadır. TMÖB/UMÖB isimli bir video kayıt projesi başlatılmışsa da bu tüm TMÖB-UMÖB çalışmalarını kapsamamaktadır [77].

Vernal Workshops: Vernal Workshops (Bahar Atölyeleri) Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi bünyesindeki bölümlerin (Mimarlık, İç Mimarlık, Endüstri Ürünleri Tasarımı) tam zamanlı akademisyenler ile yurt dışında çalışan veya yaşayan sanatçı ve tasarımcılardan oluşan yürütücü kadrosu ve Türkiye'deki öğrencilerin katılımıyla gerçekleşen disiplinötesi yaklaşım, kısa süreli odaklanma, uluslararasılık gibi hedeflerle düzenlenen bir atölyeler serisidir [78]. Bir hafta süren etkinlikte 4-5 farklı atölye çalışması yer almaktadır.

Etkinliğin organizasyonu okul bünyesinde oluşturulan 5-6 kişilik bir organizasyon komitesi tarafından yürütülmektedir. Ekip tarafından üst başlık seçildikten sonra atölye yürütmek isteyen akademisyenler ve mimarlar belirlenmektedir. Her bölümden bir öğretim üyesi, okul dışından bir mimar/tasarımcı veya akademisyen, 1 veya 2 araştırma görevlisi ve yurt dışından bir kişi olacak şekilde 2 ila 4 kişi bir araya gelerek atölye grubu oluşturmaktadır. Gruptaki yürütücüler atölye çalışmasından önce bir araya gelerek atölyeyi kurgulamakta; atölyenin tanımını, programını, ihtiyaç listesini belirlemektedir. Atölyelerin programı oluşturulduktan sonra, okulun ve etkinliğin web sitesi ve mimarlık yayınları üzerinden duyurular yapılmaktadır. Öğrencilerden başvuru formunu atölye tercihlerini ve katılım nedenlerini belirterek doldurmaları ve portfolyolarını iletmeleri beklenmektedir. Gelen başvurular ekip tarafından başvuru sırası, disiplin (tüm disiplinlere açık), okul (%80 Bilgi Üniversitesi öğrencisi, %20 diğer okullar) gibi kriterlere

göre değerlendirilmektedir. Her atölye için 20 öğrenci seçilmektedir. Okulun ve sponsor firmanın desteği ile yürütülen çalışmada öğrencilerden herhangi bir katılım ücreti alınmamaktadır.

Atölyeler Bilgi Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde gerçekleşmektedir. Üniversitenin atölyeleri, üretim atölyesi gibi imkânlarından faydalanıldığı gibi bazı atölyeler kente de yayılabilmektedir. 2012'de başlayan ve 3 yıl boyunca her yıl düzenlenen Vernal Workshops, Bilgi Üniversitesi'nde gerçekleşen fiziksel ve yönetimsel değişimlerin ardından sona ermiştir. Üniversite mekânının değişmesi, fakülte dekanının değişmesi, fakültedeki öğrenci sayısının ve ders yükünün artması, sponsor firmanın desteğinin devam etmemesi gibi nedenler atölyenin sona ermesinde etkili olmuştur. Etkinliğin yeniden başlatılması planlanmamaktadır.

Tüm etkinliklerin ardından bir belgeleme çalışması yapılmış fakat tüm arşivin künye ve açıklamaları ile yer aldığı erişilebilir bir kaynak bulunmamaktadır.[1]

Yahşibey Tasarım Çalışmaları: Yahşibey Tasarım Çalışmaları'nda tasarım eğitimi almakta olan öğrencilerle tasarımcılar İzmir, Dikili'de bulunan Yahşibey Köyü'nde bir araya gelerek yoğun bir çalışma gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Yahşibey Tasarım Çalışmaları, amacına uygun olarak, kullanıcıların birlikte yaşama ve çalışma konforları düşünülerek Nevzat Sayın tarafından tasarlanan "Proje Evi"nde gerçekleşmektedir [79]. Vakıf tarafından desteklenen projede öğrenciler kendi masraflarını karşılamaktadır. Her disiplinden tasarım öğrencisinin katılabildiği çalışmada öğrenciler başvuru, portfolyo, mülakat gibi süreçlerin ardından seçilmektedir. Yahşibey Tasarım Çalışmaları'nda yürütücüler ise organizasyon ekibi tarafından "tasarımın ustası" olarak kabul edilen isimler arasından belirlenmektedir. Etkinliğin aynı kurguda devam etmesi planlanmaktadır. Web sitesi üzerinden arşivi takip edilebilmektedir [79]. Çalışmalar iki kitapta toplanmış ve Studio-X İstanbul'da sergilenmiştir.[2]

[1] 31.05.2019 tarihinde Vernal Workshops organizasyon komitesinden Avşar Gürpınar ile yapılan görüşmeden faydalanılmıştır.

[2] 03.05.2019 tarihinde Yahşibey Tasarım Çalışmaları kurucu ve yöneticisi Emre Senan ile yapılan kişisel görüşmeden ve 14.02.2018 Çarşamba günü Studio-X İstanbul'da Emre Senan, Prof. Ayşegül İzer ve Studio-X Istanbul Direktörü Selva Gürdoğan'ın katılımıyla gerçekleşen Yahşibey Tasarım Çalışmaları 10. Yıl Sergisi basın toplantısı notlarından faydalanılmıştır.

EASA (Europen Architecture Students Assembly): EASA, 1981 yılından bu yana her yaz Avrupa'nın farklı bir ülkesinde, iki hafta boyunca 50'yi aşkın ülkeden 500 tasarım öğrencisinin ve mezununun katılımıyla yaklaşık 30 farklı alt atölye ile gerçekleşen, her türlü kurumsal yapıdan bağımsız, politika veya kâr amacı gütmeyen uluslararası bir öğrenci organizasyonudur [80].

Etkinlik o yıl organizatör olan ülkenin öğrencileri tarafından düzenlenmektedir. Organizasyonu üstlenen grup organizasyonun bütçesini sağlamakla yükümlüdür. Ekip bu bütçeyi sponsorluk, bağış, belediye, devlet desteği gibi yöntemlerle sağlamaktadır. Öğrencilerden bir katılım ücreti alınmaktadır. Bu katılım ücreti katılımcı olan ülkelerin ekonomik durumuna göre 5 farklı kategoriye ayrılarak belirlenmektedir. EASA'nın düzenleneceği ülkeye, temsilcilerin bir araya geldiği organizasyon olan INCM'de (International National Contact Meeting) seçimle karar verilmektedir. Katılım ücretleri de yine bu toplantıda belirlenmektedir.

Dijital olarak alınan başvurularda katılımcıların her yıl belirlenen tema kapsamında, her ülkenin kendi belirlediği üretim formunda ürün göndermesi beklenmektedir. Genelde ülkeler başvuru için öğrencilerden benzer formatlarda üretim iletmelerini istese de ülkeye göre değişiklik göstermektedir. Katılımcılar organizatör ülke tarafından değil kendi ülkelerinin sorumlu ekibi tarafından belirlenmektedir. Atölye yürütücülüğü için yapılan bireysel veya ekip başvuruları doğrudan organizasyonu yapan ülke ekibine iletilmektedir ve bu ekip tarafından tema kapsamında değerlendirilerek seçilmektedir. Her yaştan ve disiplinden yürütücü kabul edilmektedir.

Mimarlık eğitiminde alternatif bir yol üretmek amacıyla hayata geçen, mimarlık öğrencileri arasında uluslararası bir bağlantı ve ağ oluşturmayı ve bu ağ ile zamandan ve mekândan bağımsız güçlü bir bilgi paylaşımını hedefleyen EASA etkinliklerine devam etmektedir. EASA buluşmasına ek olarak yılda bir kez daha küçük ölçekli bir yan etkinlik olan SESAM (small EASA meeting) gerçekleştirilmektedir.

EASA için her yıl bir arşiv atölyesi oluşturulmaktadır ve o ekip buluşma boyunca yapılan çalışmaları kaydetmekte, arşiv için içerik üretmektedir. Dijital arşivleştirme çalışmaları yapılmakta ama herkesin erişimine açık tamamlanmış bir arşiv bulunmamaktadır. Web

sitesi üzerinden güncel bilgiler, o yıl gerçekleşecek olan organizasyonun detaylarına ulaşılmaktadır.[1]

MEDS Workshop (Meeting of Design Students): Farklı tasarım disiplinlerinin ortak projeler üzerinden çalışarak kendi alanlarında en iyisini yaratmasını amaçlayan MEDS her sene farklı bir ülkede farklı bir tema ile gerçekleşmektedir [81]. Avrupa'nın 39 ülkesinde başlayan ve 2018 itibarıyla Avrupa dışına da taşan buluşmada, öğrencilerinin bir araya gelerek ortak projeler üretmesi en büyük amaçtır.

İki hafta süren organizasyonda sadece mimarlık/tasarım değil kültür paylaşımları da gerçekleşmektedir. Katılım sağlayan öğrencilerin başka ülkelerden yeni arkadaşlar edinmesi ve başka bir platformda iş kanalı üretmesi hedeflenmektedir.

Kar amacı gütmeyen etkinlik, her ülkenin temsilcisi (NC-National Contact) tarafından kendi kurduğu ekiple organize edilmektedir. Buluşmanın bütçesine; ülkeye göre üniversiteler, sivil toplum kuruluşları, kurumsal firma ve vakıflar destek sağlamaktadırlar. Bazı ülkelerde büyük kurumsal firmalar ana sponsor olabilmekteyken bazılarında yemek ve içecek desteği bulunabilmektedir. Katılımcıların organizasyona katılım ücretleri sponsor desteğine göre belirlenmekte; geri kalan masraflar için katılımcılardan bir katılım ücreti alınmaktadır. Bu ücret her ülkenin sosyo-ekonomik durumuna ve o yılki organizasyonun gider kalemlerine göre değişiklik göstermektedir.

Etkinliğin gerçekleştiği mekân ülkeye ve o yılın temasına göre değişmektedir. Örneğin İstanbul'da Silivri sahilinde, Lizbon'da eski bir hapishanede, Gent'te bir limanda gerçekleşmiştir.

Maksimum 250 öğrencinin katılabildiği çalışmada öğrencilerin mimarlık ve tasarım bölümlerinden olma şartı aranmaktadır. Başvurular internet üzerinden yapılmaktadır. Katılımcı öğrencilerden temaya uygun bir ürün üretmeleri istenebildiği gibi bazen yarışma da yapılabilmektedir. Yürütücüler de açık çağrı ile kabul edilmektedir. Her sene belirtilen tema üzerinden üretilen projeleri seçim kurulu ve organizasyon ekibi disiplin çeşitliliğini de göz önünde bulundurarak değerlendirmektedir. Sponsorların desteği ile ekstra projeler de düzenlenebilmektedir.

[1] 24.05.2019 tarihinde EASA ülke temsilcisi (National Contact) Belçim Yavuz ile yapılan görüşmeden faydalanılmıştır.

2010 yılında kurulan organizasyona bugüne kadar Avrupa'nın 39 ülkesi ev sahipliği yapmıştır. 2018'de etkinlik ilk defa Avrupa dışına taşarak Lübnan'da gerçekleşmiştir. Bu organizasyonun tüm dünyayı kapsayan daha büyük bir ölçekle devam etmesi planlanmaktadır. Yılda 2'ye çıkartılan atölye sayısının 4 olması planlanmaktadır.

Organizasyon bir arşiv tutsa da bu arşivin tamamı paylaşıma açık değildir.[1]

Betonart Mimarlık Yaz Okulu: BMYO, 2002 yılından bu yana Türkiye Çimento Müstahsilleri Birliği (TÇMB)[2]'nin mimarlarla iletişim çalışmaları kapsamında mimarlık öğrencilerine yönelik düzenlediği 10-15 günlük ulusal bir uygulamalı yaz okulu çalışmasıdır [82].

EAAE ve Avrupa Çimento Üreticileri Birliği (CEMBUREAU) tarafından yapılan 2001 tarihli bir araştırmanın ardından TÇMB 2002'de 7 üniversitenin bölüm başkanı ile bir toplantı yaparak pratik ve teorik eğitimin bir arada olacağı bir atölye çalışması düzenlemeye karar vermiştir. Hollanda Çimento Enstitüsü (ENCI) tarafından 1998 yılında başlatılan Blitz Beton çalışması örnek alınarak "TÇMB Mimarlık Yaz Okulu" hayata geçirilmiştir [83]. 2004 yılında Betonart dergisi ile birlikte mimarlarla iletişim çalışmalarının Betonart çatısı altında toplanmasına karar verilmiş ve etkinliğin adı Betonart Mimarlık Yaz Okulu (BMYO) olarak değiştirilmiştir [82], [83].

BMYO her yıl TÇMB üyesi bir kurumun ana sponsorluğunda ve/veya ev sahipliğinde gerçekleştirilmektedir. O yıl düzenlenecek yaz okulunun bulunduğu şehre, atölye kurgusu ve ihtiyaçlarına göre ana sponsora ek olarak başka sponsorlar ve destekçiler de görülmektedir. Bugüne kadar BMYO'ya TÇMB üyesi çimento fabrikaları, yapı sektörüne ürün ve hizmet tedariki yapan firmalar ve sektörel yayınlar destek sağlamıştır.

Organizasyon süreci: BMYO süreci lineer üç aşamada incelenebilir. İlki organizasyonel çalışmaların yapıldığı "hazırlık süreci" ikincisi 8-15 günlük "atölye süreci" ve üçüncü

[1] 04.05.2019 tarihinde MEDS kurucu ve organizatörü Can Baysal ile yapılan kişisel görüşmeden faydalanılmıştır.

[2]Türkiye çimento sektörünün ortak sesi olmak ve daha kaliteli ürün, daha verimli hizmet anlayışı ile sektörel sorunlara toplumsal, çevresel, yasal ve etik değerlere bağlı çalışma anlayışı ile çözüm bulmak amacıyla 1957 yılında Dernek statüsünde kurulmuş bir sivil toplum kuruluşu olan TÇMB, toplam 66 kuruluşu temsil etmektedir [102].

olarak atölye sonrası değerlendirmelerin ve arşiv çalışmasının yapıldığı “atölye sonrası” süreç.

BMYO öncesinde kapsamlı bir planlama yapılmaktadır. TÇMB ile birlikte işbirliği yapılacak üye fabrika ve/veya üniversitenin netleştirilmesi, BMYO’nun yapılacağı kentin seçimi, buradaki proje alanının belirlenmesi, küratör, moderatörler ve proje konusunun tespiti, sponsorlarla ve destekçilerle iletişim, programın oluşturulması, duyuruların yapılması, online başvuru formlarının açılması, başvuruların alınması, değerlendirilmesi ve öğrencilerin seçilmesi; öğrenci, moderatör, küratör ve misafirlerin konaklama ve ulaşım vb. planlarının yürütülmesi gibi kalemlerden oluşan yoğun bir organizasyonel süreç gerçekleşmektedir. Bu süreç TÇMB bünyesinde çalışan bir koordinatörün sorumluluğunda bir ekip tarafından veya TÇMB’ye dışarıdan organizasyon konusunda destek veren Binat İletişim & Danışmanlık tarafından yürütülmektedir ve tüm gerekli duyurular web sitesi üzerinden öğrencilerle paylaşılmaktadır.

Yaz Okulu sırasında tüm operasyonel etkinlikler sahada koordinatör ve koordinatör yardımcısı tarafından yürütülmekte, tasarıma ve uygulamaya dair etkinlikler de küratör ve moderatörler tarafından takip edilmektedir. Yaz Okulu sonrasında; etkinlik özetinin haber olarak paylaşılması; tüm paydaşlarla değerlendirme toplantısı yapılması; Yaz Okulu kitapçığının tasarlanıp uygulanması ve ilgili kişi/kurumlara dağıtılması gibi adımların ardından bir sonraki yaz okulu çalışmaları başlamaktadır [84].

İçerik ve Kavramsal Çerçeve: BMYO için her yıl farklı bir küratör belirlenmekte, o küratörün ele aldığı tema doğrultusunda moderatörler seçilmekte ve atölye kurgusu oluşturulmaktadır. Bu kurgu ile BMYO’nun dinamikliğini koruması daha geniş bir çevreye yayılmasının yanı sıra öğrencilerin güncel kavramlarla, teknolojilerle tanıştırılması da amaçlanmaktadır.

Bugüne kadar seçilen temalar incelendiğinde; bu temaların uygulama/çalışma alanına, ölçeğe, betonun özelliklerine, kullanılacak yöntem ve araca ve faydalanılacak bilgi alanına göre farklılık gösterdiği görülmektedir.

Çoğu zaman BMYO’nun gerçekleşeceği alanın özellikleri gözetilerek tema seçilmekte ve tema doğrultusunda süreç kurgulanmaktadır. BMYO kapsamında yürütülen tartışmalar ile yaz okulu sırasında kullanılan araç ve yöntemler de temaya göre değişmektedir.

Kamusal ölçekte bir uygulama için uygun alan sağlanabiliyorsa (üniversite kampüsleri örneğinde olduğu gibi) çalışma odağına daha kentsel tartışmaları almakta ve sonuç ürün de kentsel peyzaj tasarımı veya kent mobilyası olmaktadır. Uygulama alanının daha sınırlı olduğu ve daha küçük ölçeklerde çalışılan BMYO örneklerinde ise betonun fiziksel özelliklerine yönelik daha çok deney yapılmaktadır.

Şehir: BMYO'nun düzenleneceği şehir genellikle o yıl destekçi olan TÇMB üyesi çimento fabrikasına olan yakınlık veya ev sahibi olmak isteyen üniversiteye göre belirlenmektedir. Şehir seçimi sürecinde farklı yollar izlenebilse de art arda birbirine yakın olan şehirlerin seçilmemesine özen gösterilmektedir.

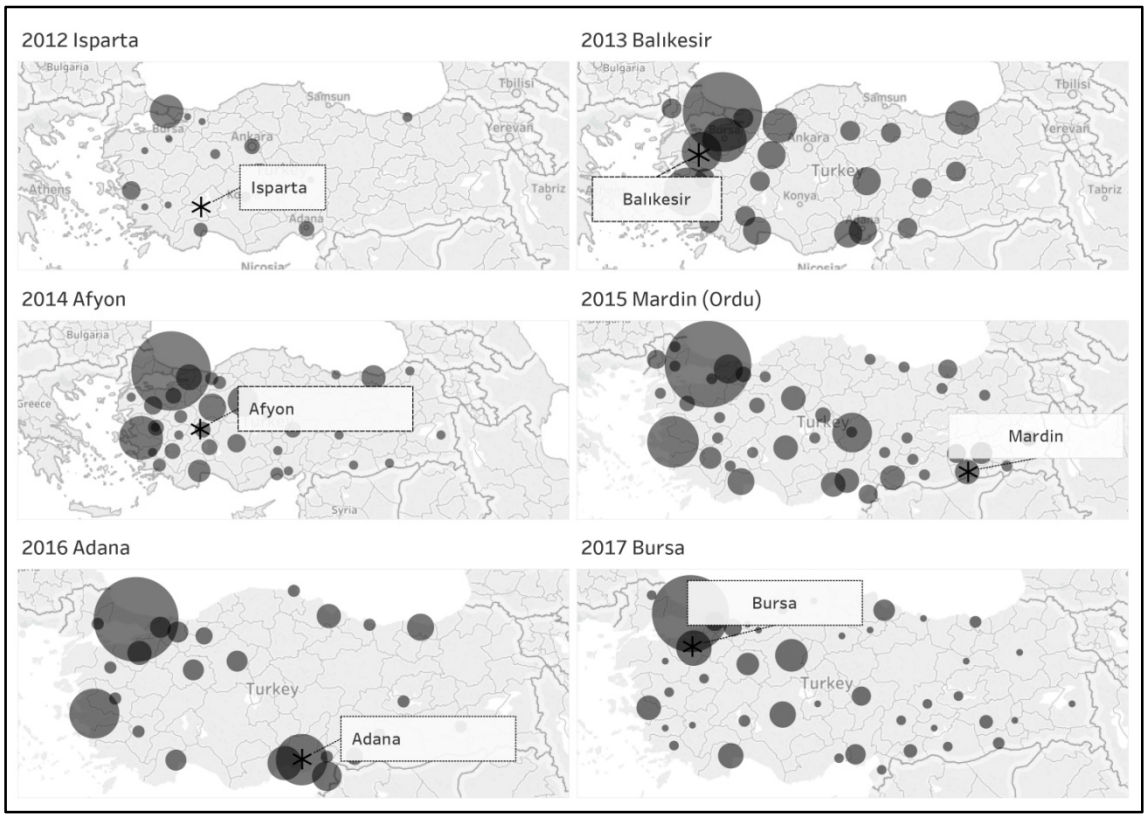
Çalışma ortamı (Atölye ve Uygulama): Şehre, destekçilere, ev sahibi kuruma ve o yılın bütçesine göre değişmektedir. Çoğu zaman atölye alanı ve uygulama alanı farklılık göstermektedir.

Ev sahibi bir üniversite ise öğrenciler o üniversitenin kampüsü için bir üretim yapmakla görevlendirilmekte ve atölye çalışmalarını üniversite içinde –genellikle Mimarlık bölümünde- onlara ayrılan atölye alanında; uygulama çalışmalarını da kampüs içinde yapmaktadır. Ev sahibi bir fabrika ise öğrenciler fabrika yerleşkesi için bir tasarım yapmakta veya BMYO Bursa örneğinde olduğu gibi fabrikayı yalnızca çalışma alanı olarak kullanmaktadır. Fabrikalar gerekli tüm teknik koşulların sağlanması açısından üniversitelere oranla uygulama açısından daha donanımlı ortamlar olmaktadır. Yaz okulunun hazırlık aşamasında fabrika içerisinde bir hangar veya spor tesisi gibi kapalı bir alan gerekli tüm malzeme, araç-gereç sağlanarak öğrenciler için atölye süresince kullanılabilecek bir stüdyoya dönüştürülmektedir.

Konaklama mekânı: Yalnızca çalışma ve uygulama alanları değil konaklama mekânı da öğrencilerin deneyiminin bir parçası olmaktadır. BMYO'da konaklama ev sahibi okulun yurdunda veya ev sahibi fabrikanın misafirhanesinde gerçekleşebildiği gibi çalışma alanına yakın bir otelde de ayarlanabilmektedir. Konaklama mekânı o yılın ev sahibine, destekçi firmasına ve bütçeye bağlı olduğu gibi çalışma alanı ve konaklama mekânı arasındaki transfer de seçimi etkilemektedir.

Süre/Periyod/Tarih: BMYO her yaz, temmuz-ağustos ayları arasında ortalama 10 gün süren bir atölye çalışması şeklinde kurgulanmıştır. BMYO'nun gerçekleşeceği zaman

belirlenirken başlıca mimarlık okullarının akademik takvimi incelenmekte, bu takvim doğrultusunda ve diğer parametrelerin de uygunluğu gözetilerek (mevsim, özel günler, bayramlar vb.) tarih belirlenmektedir. Belirlenen tarih öğrencilere yaklaşık 2 ay öncesinden duyurulmaktadır. Genellikle duyurular mayıs ayı içinde yapılmakta, BMYO ise temmuz ayında gerçekleşmektedir[1].

Şekil 2. 3 BMYO'nun gerçekleştiği şehirler ve başvuru yapılan şehirler 2012-2017

[1] 2015 yılında yazın gerçekleşmesi planlanan BMYO ertelenmiş ve Şubat ayında yapılmıştır.

Çizelge 2.2 BMYO 2012-2017 şehir-çalışma ve uygulama mekânı çizelgesi

Yıl	Tarih	Şehir	Küratör	TEMA	Çalışma Alanı	Uygulama Alanı	Fiziksel Çıktı
2002	22-29 Temmuz	Ankara	Selahattin Önür	Çocuk Oyun Alanlarında Beton Modüller	ODTÜ Kampüsü	ODTÜ Geliştirme Vakfı Anaokulu yakınında bir alan	Çocuk oyun alanı
2003	5-13 Temmuz	İstanbul	Uğur Tanyeli	Kent Gözlüğü	Kadıköy Gençlik Merkezi	Kalamış Parkı	Kent objesi
2004	3-12 Temmuz	İstanbul	İpek Akpınar, Arda İnceoğlu	Taşkışla'da Arayüz	İTÜ Taşkışla Binası	İTÜ Taşkışla Arka Bahçe	Beton objeler
2005	14-24 Temmuz	Trabzon	Ayhan Usta, Ömer İskender Tuluk	Kamusal Açık Mekânda Niş Yaratmak	KTÜ Kampüs	KTÜ Kampüs	Kent mobilyası
2006	22-29 Temmuz	Kayseri	İhsan Bilgin, Han Tümertekin	Madde ve Doku Olarak Beton	Erciyes Üniversitesi	Erciyes Üniversitesi Mimarlık Fakültesi	Heykel
2007	10-20 Temmuz	Edirne	Cem İlhan, Bünyamin Derman	Karşılaşma	Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi	Trakya Üniversitesi Mimarlık Fakültesi	Heykel
2008	9-18 Temmuz	Kocaeli	Murat Uluğ	Betonda Betonla Oyun	Kocaeli Üniversitesi Mimarlık Bölümü	Kocaeli Üniversitesi Mimarlık Bölümü	Kent mobilyası beton küp ve küre
2009	08-15 Temmuz	İzmir	Deniz Güner	Betonu Biçimlendirmek	DEÜ Mimarlık Bölümü	DEÜ Mimarlık Bölümü	Beton objeler
2010	01-09 Temmuz	Mersin	Kerem Erginoğlu	En Küçük Yapı Elemanını Yeniden Tasarlamak	Çimsa Uygulama Merkezi, Mersin Üniversitesi Çiftlikköy Kampüsü	Mersin Üniversitesi Çiftlikköy Kampüsü	Beton objeler
2011	08-22 Temmuz	Çanakkale	Can Kaya	Yeri Tasarlamak	Akçansa Fabrikası	Üvecik Köyü Meydanı	Kamusal alan düzenlemesi
2012	03-12 Temmuz	Isparta	Saitali Köknar	Kesişme	SDÜ Batı Kampüsü	SDÜ Batı Kampüsü	Kamusal alan düzenlemesi
2013	02-10 Temmuz	Balıkesir	Mehmet Erkök	İdealimdeki Kent	BAÜN Burhaniye Eğitim ve Uygulama Tesisi	Burhaniye İskele alanı	Kamusal alan düzenlemesi
2014	12-23 Ağustos	Afyon	SANALarc	Bağlantı	AKÜ Kampüsü	AKÜ Kampüsü	Kamusal alan düzenlemesi
2015	30 Ocak - 6 Şubat	Ordu	Seçil Yaylalı, Giorgio Caione	Betonun Bilindik Hafifliği	OYAK Ünye Çimento Fabrikası	OYAK Ünye Çimento Fabrikası	Kent mobilyaları
2016	05-13 Ağustos	Adana	Nilüfer Kozikoğlu	nForm nScript	OYAK Adana Çimento Fabrikası	OYAK Adana Çimento Fabrikası	Beton objeler
2017	20-29 Temmuz	Bursa	PAB; Pınar Gökbayrak, Ali Eray, Burçin Yıldırım	Bir Şans Daha Ver!	Bursa Çimento Fabrikası	Bursa Çimento Fabrikası	Beton objeler, mobilya, heykeller

Program: BMYO programının genel strüktürünü tasarım ve uygulama aşamaları oluşturmaktadır. Küratörün kurguladığı sürece göre bu aşamaların birbirleriyle kurduğu ilişki değişebilmekle birlikte tasarım sürecini, katılımcıların tasarımlarını uygulamaya geçirdikleri süreç takip etmektedir. Bu ana strüktür; jüri, sunum, söyleşi, seminer, kent gezisi, teknik gezi gibi farklı programlarla şekillenmektedir.

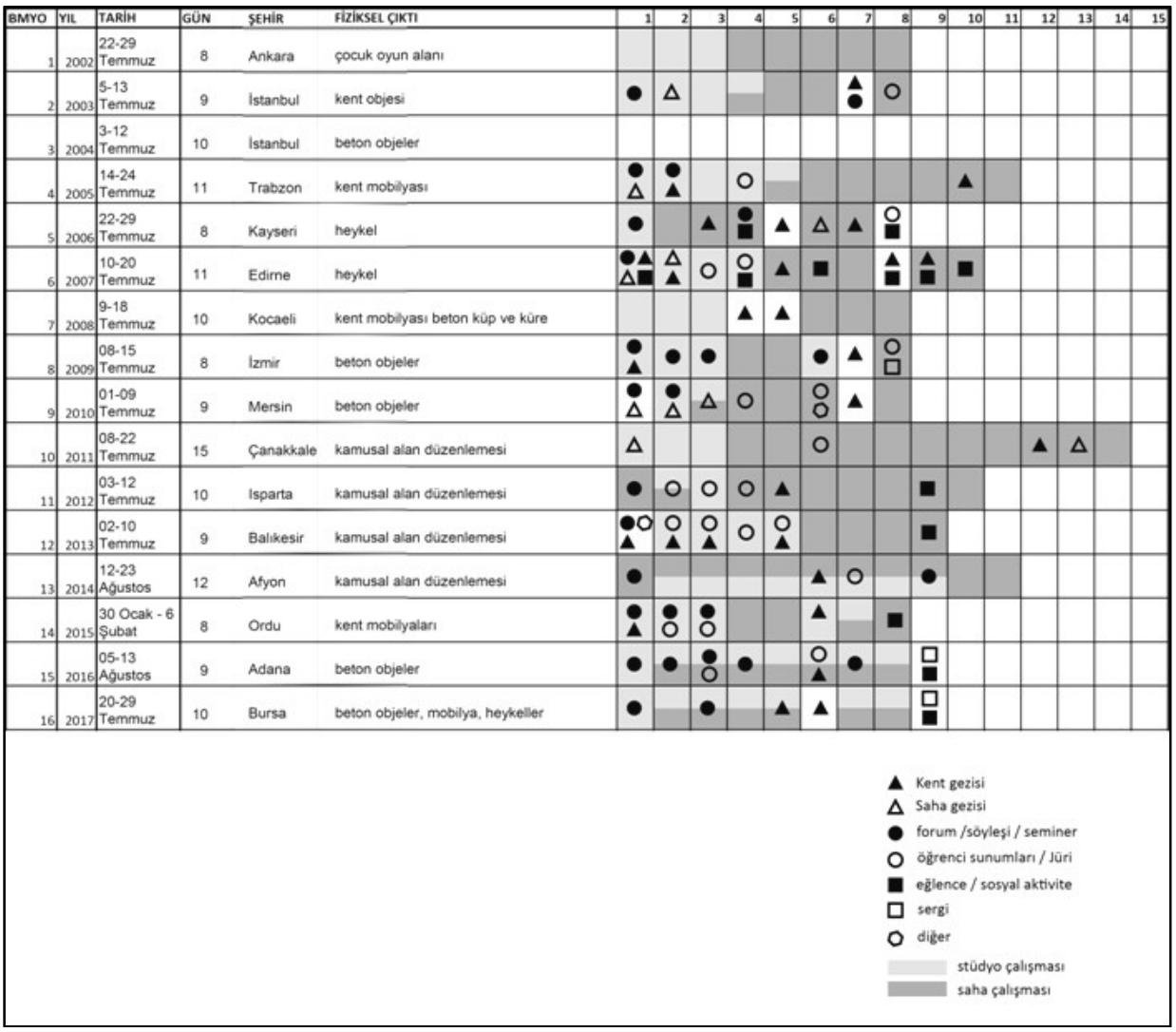
BMYO'nun programı 2 haftayı geçmeyecek şekilde kurgulanmaktadır. Atölye programı kurgulanırken tasarlanacak ürünün ölçeği (gündelik objeler, kent mobilyası vb.); tasarım ve uygulama aşamaları için gerekecek süre, dökülecek çimentonun hacmi ve ne kadar sürede priz alacağı (kimyasal kullanılıp kullanılmayacağı, çimentonun ne kadar sürede temin edilebileceği) vb. dikkate alınmaktadır. Programın ilk gününde genellikle iş sağlığı ve güvenliği, beton ve tema ile ilgili sunumlar yapılmakta; etkinlik alanı (fabrika, okul kampüsü vb.) gezilmektedir. Tasarım ve uygulama süreçleri o yılın temasına ve programına göre değişiklik göstermekle birlikte ilk günler öğrenciler daha çok stüdyo ortamında çalışmaktadır. Uygulama çalışmalarına çeşitli etkinliklerle aralar verilmektedir. Program şekillendirilirken zamanın en verimli şekilde kullanılmasına dikkat edilmektedir. Örneğin kent gezileri gibi etkinlikler betonun priz almaya bırakıldığı süreç zarfında planlanmaktadır.

Atölyede uygulanan yöntemler de yıldan yıla değişiklik gösterebilmektedir. Bazı yıllarda tüm ekip birlikte tasarlayıp üretirken bazı yıllarda küçük gruplara bölünmekte ve her bir grup ayrı bir tasarım ortaya çıkarmaktadır. Bazı yıllarda programda her aşama atölye çalışması öncesinde belliyken bazı yıllarda program öğrenciler ile birlikte süreç içinde şekillenmektedir.

Aktörler: BMYO birçok aktörle gerçekleştirilmektedir. Bu aktörler başta katılımcılar, küratörler, moderatörler olmak üzere koordinasyon ekibi, teknik ekip, medya arşiv ekibi, ustalar, yerel halk vb. ile genişlemektedir.

Katılımcılar: BMYO'ya her yıl ortalama 21 (17-27) öğrenci katılmaktadır. Başvuru formunu dolduran öğrenciler arasından cinsiyet, şehir, okul, önceki deneyimler, başvuru nedeni gibi çeşitli kriterler doğrultusunda asil ve yedek katılımcılar belirlenmektedir. Öğrencilerden başvuru için portfolyo iletmeleri, formel eğitimdeki

başarı durumlarını kanıtlamaları beklenmemektedir. Başvuru için 3. sınıfı tamamlamış, mimarlık öğrencisi olma şartı aranmaktadır.

Şekil 2. 4 BMYO Programı 2002-2017

Küratör, Moderatör ve Yardımcı Moderatör: BMYO'da önce çoğu zaman seçilen küratör temayı, o yılın çalışmasının kurgusunu ve moderatörleri belirlemektedir. Önce temanın belirlendiği ve organizasyon tarafından temaya uygun olduğu düşünülen isme/isimlere küratörlük teklif edildiği durumlara da rastlanmaktadır. Küratör çalışmanın bağlamını, konseptini geliştirmek ve bu doğrultuda süreci tasarlamakla yükümlüdür. Sürecin koordinasyonu, teknik işlerin takibi ise BMYO koordinatörleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Küratörün yükü yaz okulunun hazırlık aşamasında daha fazla iken yaz okulu esnasında moderatörlere daha fazla iş yükü düşmektedir.

Çoğu zaman küratör tarafından bazen de organizasyon ekibi tarafından önerilen moderatörler pratik içinde çalışan mimarlar olabildiği gibi akademisyen de olabilmektedirler. Bu seçimde belirli bir oran olmamakla birlikte dağılım o yılın temasına göre değişebilmektedir.

BMYO'da öğrenciler ile moderatörler arasında iletişimi hızlandırmak amacıyla bir yardımcı moderatör bulunmaktadır. Bu yardımcı moderatörün daha önce BMYO'da katılımcı öğrenci olmuş olması şartı aranmaktadır.

Koordinasyon Ekibi: BMYO koordinasyonu TÇMB tarafından görevlendirilen bir kişi tarafından yürütülmektedir. 2011-2013 yılları arasında TÇMB bünyesinde çalışan Handan Kırımtay, 2014-2017 yılları arasında ise akademisyen, mimar ve BMYO'nun önceki katılımcılarından Ferhan Yalçın tarafından üstlenilmiştir. Koordinatöre bir koordinatör yardımcısı eşlik etmektedir. Koordinatör; tüm katılımcıların ulaşım ve konaklama organizasyonu, çalışma mekânının gerekliliklerinin sağlanması, araç-gereç tedarikinden sorumlu olduğu gibi süreç boyunca tüm aktörlerin iletişiminin sağlanmasında da katalizör görevi üstlenmektedir.

Teknik Ekip: Teknik ekip, her yıl o yıl destekçi/sponsor veya ev sahibi fabrikanın/firmaların imkânları ölçüsünde değişebilmektedir. Mühendisler (çimento ve beton Ar-Ge ekipleri, İSG uzmanları vb.), ustalar (kalıp ustası, marangoz, demir ustası, boya ustası vb) ve işçiler BMYO'nun gerçekleşmesini sağlayan önemli aktörlerdir.

Medya/Arşiv Ekibi: BMYO'da geleneksel bir arşiv tutulmasının yanı sıra bazı yıllar özel arşiv ve haber çalışmaları da yapılmaktadır. Video ekibi, profesyonel fotoğrafçı, profesyonel editör yaz okulu boyunca süreci belgeleyebilmektedir. Blog, web sitesi ve yaz okulu sonunda çıkarılacak olan kitapçık için içerik geliştirilmektedir. Medya ekibi sahadan haber yapmakta; öğrencilerle, moderatör, organizasyon ekibi ile söyleşi yapabilmektedir.

Diğer Aktörler: Öğrenciler BMYO'da gerçek bir uygulama deneyimi edinmektedirler. İşveren-mimar ilişkisinin, kullanıcı-mimar ilişkisinin gözlemlenebildiği, farklı disiplinlerden aktörlerle bir arada çalışılan bir ortam sağlanmaktadır. Çoğu zaman bir müşterileri olmaktadır. Eğer bir fabrikada çalışılıyorsa fabrika yönetimi, fabrikadaki işçiler; kamusal bir alanda çalışılıyorsa yerel yönetim, o bölgenin sakinleri; bir okulda

çalışılıyorsa o okulun idari görevlileri, okulda çalışan akademik ve diğer personel ile okuldaki öğrenciler BMYO sürecine dahil olabilmektedir. Bu aktörlerle öğrenciler kimi zaman tasarımlarının "kullanıcıları" kimi zaman da bizzat "işveren" sıfatı ile karşılaşmaktadırlar.

Başvuru Koşulları ve Süreci: BMYO 3. sınıfı tamamlayan mimarlık öğrencilerinin katılımına açıktır. Başvurular genellikle mayıs ayında web sitesinde yer alan bir form üzerinden açılmakta ve iki hafta boyunca bu form açık kalmaktadır. Belirtilen başvuru süreci sona erdikten sonra form kapatılmakta ve başvurular ön elemeden geçirilmektedir. İlk aşamada 1. ve 2. sınıf öğrencileri katılım koşulunu sağlamadıkları için elenmektedir. Ardından ikinci eleme gerçekleştirilmektedir. Seçimler yapılırken cinsiyet dağılımı, okul çeşitliliği, öğrencinin daha önce benzeri bir etkinliğe katılıp katılmadığı gibi kriterler göz önünde bulundurulurken öğrencinin BMYO'ya başvuru yapma motivasyonu esas belirleyici unsur olmaktadır. Etkinlik mimarlık öğrencileri ile sınırlandırılmasına rağmen o yılın programına bağlı olarak başvuran diğer disiplinlerden öğrenciler de seçilebilmektedir.[1]

Seçilen öğrenciler web sitesi üzerinden duyurulmakta ve kendileri ile iletişime geçilmektedir. Öğrencilerin belirtilen tarihlerde katılım durumlarını onaylamaları beklenmektedir. Katılamayacağını belirten öğrencilerin olması durumunda yedek listedeki öğrencilere ulaşılmaktadır.

Sonuç Ürün: BMYO'da öğrencilerin beton ile birebir temas etmeleri, malzemeyi kullanarak öğrenmeleri beklenmektedir. Çimento ve betonun fiziksel özellikleri, sınırları ve potansiyellerine dair fikir geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Her BMYO sonunda bir ürün ortaya çıkarılmakla birlikte bu ürünün belirtilen sürede tamamlanmasından ziyade öğrencilerin tüm süreci görmesi önemsenmektedir. Bugüne kadar BMYO çıktısı olarak küçük ölçekli beton objeler, betondan kamusal alan heykelleri, kent mobilyası, kamusal kentsel mekân düzenlemesi gibi farklı ölçeklerde çalışmalar ortaya konmuştur. BMYO'nun öncelikli ve genel amacı malzemeye yönelik olmakla birlikte her küratör o yılın yaz okulu için farklı öğrenim çıktıları belirleyebilmektedir. Bir programda "betonun

[1] Bu çalışmada başvuru verileri incelenirken yalnızca 2012-2017 yılları arasında form üzerinden gelen başvurular değerlendirmeye alınmıştır. Teknik aksaklıklar nedeni ile mail üzerinden iletilen başvuru formları çalışma kapsamında değerlendirilmemiştir.

kimyasal katkı malzemeleri ile kullanımı" (betonun kimyasal özellikleri) önem kazanırken başka bir programda "betonun şekil alma potansiyeline" (betonun fiziksel özellikleri) yoğunlaşılabilmektedir. Benzer şekilde bir yıl öğrencilerin parametrik tasarım programını öğrenirken (araçlar) başka bir yıl öğrenciler daha önce karşılaşmadıkları soyut bir kavramla (içerik) tanışabilmektedirler. Formel programlardan farklı olarak BMYO'da öğrencinin yaz okulundan önceki ve sonraki bilgisi ölçülmemektedir. BMYO'nun öğrenciye kattığı bilgi, beceri ve yetkinlik değerlendirilmemektedir. Öğrencilere katılım sertifikası verilmekte, bazı okullarda şantiye stajı veya diğer staj kategorisinde değerlendirilmeye alınmaktadır.

2.2.1.2 Atölye Çalışmalarının Özellikleri

Araştırılan atölye çalışmalarının özellikleri karşılaştırılarak ele alındığında, bu çalışmaların birçok ortak noktada kesiştiği görülmektedir. Organizasyonu yapan kişi/kurum/kuruluş değişse de enformel ortamlar genellikle formel eğitim ortamlarına bir alternatif arayışı sonucunda ortaya çıkmaktadır. Enformel atölye çalışmalarının özellikleri şu şekilde özetlenebilir:

Her bir atölye çalışması kendine özgüdür: Koşullara göre şekillenen yapısı, değişen katılımcıları, farklı temalar etrafında şekillenmeleri ile her bir atölye çalışması diğerinden farklıdır. Aynı kişi/kurum tarafından farklı zamanlarda düzenlenen iki etkinlik dahi çok farklı özellikler taşıyabilmektedir. Çizelgede birçok özelliğin atölye çalışması dahilinde değişken olduğu görülmektedir (Çizelge 2.1).

Alternatif eğitim arayışı olarak ortaya çıkan sistem-dışı çalışmalardır: Atölye ortamlarının birçoğu mevcut formel eğitim ortamlarına bir alternatif üretmek amacıyla gerçekleşmektedir. Bu ortamlar, çoğu zaman formel eğitim tarafından desteklenseler de formel eğitim sisteminin dışında yer almaktadırlar.

Atölye çalışmaları kişiler ve kurumlar tarafından farklı amaçlarla düzenlenebilirler: Buluşmalar ve atölye çalışmaları düzenleyen kuruma/bireye göre farklılık göstermektedir. Enformel eğitim ortamları bireyler, kurumlar ve çeşitli iş birlikleri ile düzenlenebilmektedir. Üniversiteler, meslek odaları, sanayi birlikleri, mimarlar ve mimarlık ofisleri, yapı sektörüne ürün ve hizmet sağlayan kurum ve kuruluşlar mimarlık eğitimine katkı sağlamak üzere çeşitli çalışmalar düzenlemekte veya düzenlenen

çalışmaları sponsorluk gibi yöntemlerle desteklemektedir. Üniversiteler, akademik anlamda kendilerini geliştirmek; meslek odaları daha nitelikli meslek insanlarının yetişmesine katkıda bulunmak; ticari kurumlar da kurumsal sosyal sorumluluk veya pazarlama iletişimi çalışmaları için atölye çalışmalarına destek vermektedir. Çeşitli inisiyatifler, STK'ler da kendi vizyonlarını yayma amacıyla atölye çalışmaları düzenlemektedir. Mimarlık eğitiminde atölye çalışmalarının büyük bir çoğunluğu ise öğrenciler veya öğrenci kulüpleri tarafından çeşitli kişi/kurumların desteği ile organize edilmektedir.

Atölye çalışmaları yerel, ulusal veya uluslararası olabilirler: Uluslararası atölyelere öğrenciler tarafından düzenlenen EASA ve MEDS ve İKSV tarafından düzenlenen atölye çalışmaları örnek verilebilir. Betonart Mimarlık Yaz Okulu ulusal bir çalışma iken Taşkışla Şenlik yalnızca İTÜ öğrencilerine açık olan daha yerel ölçekte bir etkinliktir. Etkinliğin düzenlenme amacına, bütçesine göre katılımcı kapsamı değişebilmektedir. Yerel bir firmanın düzenlediği bir atölye çalışması yalnızca belirli bir şehirdeki öğrencilere açık olabilirken, birçok aktörlü bir atölye çalışması uluslararası katılımla gerçekleşebilmektedir.

Atölye çalışmaları sanayi-akademi iş birliğinin kurulabildiği çalışmalardır: Atölye çalışmalarında sanayi sponsor olarak, konaklama-ulaşım vb. destekçisi olarak yer alabilmekte BMYO örneğinde olduğu gibi doğrudan etkinliğin sahibi konumunda da olabilmektedir. Bu tür etkinlikler akademi ve sanayi arasındaki bağı kuvvetlendirmektedir.

Sponsorların desteği ile gerçekleşebilirler, ücretli veya ücretsiz olabilirler: Bu etkinliklerde bütçe en önemli sorunlardan biridir. Etkinliğin bütçesinin nasıl karşılandığı o etkinliği şekillendirmektedir. Bireysel çabalarla toplanan bütçe ile düzenlenen bir etkinlik daha özgür ama zor şartlarda planlanabilirken sponsor destekli bir etkinlikte sponsor etkinliğe hakim olabilmektedir.

Etkinliklerde gider kalemleri ulaşım, konaklama, araç-gereçler, atölye malzemeleri, kırtasiye, iletişim vb masraflar olabilmektedir. Etkinlik bütçesi katılım sayısını ve katılım ücretini etkilemektedir. Etkinliklerde bütçe bilet satışı yapma gibi ticari faaliyetlerle, sponsorlar aracılığıyla (mimarlar odası, yerel mimarlık ofisleri, yapı firmaları, STK'lar,

yerel yönetim), vakıflar ve fonlar aracılığıyla veya kitle fonlama gibi yöntemlerle oluşturulmaktadır.

Öğrencilerin düzenlediği etkinliklerde öğrenciler bütçe yönetimini öğrenmekte, firmalar ile sponsorluk bağlantıları kurmaktadır. Bütçeye yönelik çalışmalar öğrencilerin profesyonel yaşam ile ilgili de önemli bir deneyim sunmaktadır.

Atölye çalışmaları tek bir atölyeden oluşabildiği gibi birden çok atölye de bir araya gelebilir: Belirli bir yürütücü ile belirli bir mekânda belirli bir konuda bir atölye çalışması düzenlenebildiği gibi UMÖB, BTF gibi etkinliklerin çatısı altında birden çok atölye gerçekleşebilmektedir. Tekil atölyeler, farklı zamanlarda farklı etkinliklerin çatısı altında da tekrarlanabilmektedir. Örneğin Tasarım Avı atölyesi üç farklı UMÖB kapsamında düzenlenen tekil bir atölye çalışmasına örnek olarak verilebilir [85]. UMÖB gibi buluşmalarda atölye çalışmalarının yanı sıra farklı etkinlikler de yapılabilmektedir.

Tek defaya özgü veya sürekli olabilirler: Bugün artık aktif olmayan atölye çalışmalarına bakıldığında bu ortamların tam da doğalarındaki enformellikten kaynaklanan -çoğu zaman anlık- bir heyecan ile ortaya çıktıkları, herhangi bir arşiv/kayıt tutulmadan aynı heyecan ile gerçekleştirildikleri ve bir süre sonra sönümlendikleri söylenebilir. Atölye çalışmalarının faaliyette oldukları yıllar incelendiğinde birçok atölye çalışmasının kısa süreli olduğu görülmektedir. Eğer atölye çalışması bir okulda öğrenciler tarafından organize ediliyorsa o öğrencilerin mezun olurken bilgi ve deneyimlerini alt dönemlere aktarma konusunda yaşadıkları sıkıntılar ya da isteksizlik nedeni ile çalışmalar devam edememektedir.

Öğrencilerin mezun olması ve alt dönemlere bilgileri aktaramaması, çıkar çatışmaları, ilgililerin, destekçilerin çeşitli sebeplerle maddi ve manevi desteği sona erdirmesi, etkinlik ile gönüllü olarak ilgilenenlerin zaman bulamaması gibi nedenler etkili olmaktadır.

Atölye çalışmaları ile yapılan bu incelemede en büyük sıkıntının eski atölyelere dair kayıtlara ulaşmak olduğu görülmektedir. Formel eğitimde her adım kayıt altına alınırken enformel ortamlar çoğu zaman arşiv bakımından yetersiz kalmaktadır. İncelenen bu örneklerin çok azı düzenli ve herkesle paylaşılan bir arşive sahiptir. Son zamanlarda özellikle buluşmalarda arşiv için özel atölyeler açılmakta, ya da atölye

çalışmalarında öğrenciler çalışmalarının arşivini tutma konusunda özellikle teşvik edilmektedir. Özet kitapçıklar, etkinlik portfolyosu, sosyal medya, web siteleri üzerinden etkinlikler arşivlenmektedir. Çoğu zaman arşivler kişisel girişimlerle sınırlı kalmaktadır.

Atölye çalışmaları belirli bir konuda gerçekleştirilir. Tematik ve ilgi alanına yönelik ortamlardır: Atölye çalışmalarının kavramsal çerçeveleri ve ana içerikleri düzenleyen organizasyonun amacına, atölyeyi düzenleyen veya yürüten kişinin ilgisine veya mimarlık eğitiminin veya pratiğinin gündemine göre değişiklik gösterebilmektedir. Verili/tanımlı problemin çözümü için alternatifler üretebilmeyi, durumu çok boyutlu değerlendirebilmeyi, farklı bakış açılarını görebilmeyi ve tartışma ortamı yaratabilmeyi amaçlayan atölye çalışmaları belli bir probleme odaklandığı gibi, daha genel konularla ilgili de olabilmektedirler [27].

Yaratıcı ve sorgulayıcı öğrenme edimi gerçekleştirmek için aynı kavramlar veya sorunlarla uğraşan paydaşlara gerek duyulmaktadır [6]. Atölye çalışmalarının belirli bir tema kapsamında düzenlenmesi, belirli bir konuyu tartışmaya açması veya BMYO örneğinde olduğu gibi belirli bir malzeme/araç/yöntem ile gerçekleşmesi aynı ilgi alanına sahip kişileri bir araya getirmesi açısından önemlidir.

Atölyelerin belirli temalar etrafında kurgulanması, aynı konuya ilgi duyan öğrencilerin bir araya gelmesini sağlamaktadır. Formel eğitimde öğrenci müfredatta olan çoğu dersi almakla ve geçmekle yükümlüyken enformel ortamlara öğrenci gönüllü olarak, konu ilgisini çekerse katılmaktadır. Çoğu atölye çalışmasında yürütücü öğrenciyi değil öğrenci yürütücüyü seçmektedir. Öğrenci atölye konusunu beğenmediği zaman başka atölyeye geçmekte, atölyeden ayrılmakta özgür olmaktadır.

Belirli bir yere bağlı değillerdir: Yer seçimi iki ayrı maddede ele alınabilir. Biri atölyenin gerçekleştiği şehir, diğeri ise çalışma mekânı ki bu mekân keşif, tasarım, uygulama gibi farklı süreç aşamaları için çeşitlilik gösterebilmektedir. Hatta bazı etkinliklerde konaklama mekânı da enformel ortam deneyiminin önemli bir parçası olmaktadır.

Atölye çalışmaları farklı şehirlerde ve ülkelerde gerçekleşebilirler. Belirli bir coğrafyaya bağlı kalmayan her seferinde farklı bir yerde gerçekleşen gezici enformel çalışmalar kültürel etkileşimin artmasını sağlamaktadır.

TMÖB/UMÖB, Baykuşlar Toplanıyor gibi çok sayıda öğrencinin katıldığı buluşmalar çoğu zaman bir kamp ortamında gerçekleşmektedir. Bazı durumlarda enformel eğitimler okul-dışı etkinlik olarak adlandırılsa da formel eğitim kapsamında düzenlenmediği halde okulların stüdyoları, bahçeleri, koridorları bu etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır.

> "Bazı durumlarda yaşanılan çevre farklı şekillerde kullanılmakta, bazen de yaşanılan çevreden uzakta, alışılan sisteme ve düzene tamamen yabancılaşılan bir yerde, 'izole' edilmiş bir kamp havası içinde çalışılmaktadır. Öğrenci buluşmalarında önceden seçilen ve bir süre için yerleşilen bu 'kamp' yeri, atölye boyunca, çoğu zaman önceki durumundan farklı başka bir ortama dönüştürülür. Bu dönüşüm sayesinde, mimar adayları mimarlığın esaslarından olan 'olay'ların yaratılması, 'ortam'ların oluşturulması deneyimini bire bir yaşarlar. Yapılan çalışmaların bu yerle kurdukları ilişki önem taşıdığından, yer seçimi de çalışmaları yönlendirici özellik taşımaktadır" [27].

Katılımcıların farklı mekânlarda çalışması, bu mekânların içinde yaşamaları; dünya görüşlerini zenginleştirmelerini ve ufuklarını genişletmelerini sağlamaktadır [41]. Örneğin UMÖB '11, Eskişehir'de Karakayalar'da gerçekleşmiştir [86]. Yaklaşık yüz öğrencinin kendi çadırlarını kurduğu etkinlikte öğrenciler yağmur, rüzgâr gibi doğa koşulları ile çadırların konumları arasında kurdukları ilişki üzerinden mimarlığa dair önemli bilgiler edinmişlerdir. Kendi konaklama mekânlarını kendileri oluşturmuş ve bu deneyim üzerinden doğa ve mimari ilişkisini tartışmışlardır.[1] 2013 yılında MEDS Lizbon'da öğrenciler eski bir kadın hastanesinde yere serdikleri palet ve uyku tulumlarında konaklamış, geçmişte farklı amaçla kullanılan bir yapıyı çeşitli etkinliklerle dönüştürmüşlerdir[2]. 2015 yılında düzenlenen UMÖB Tasarım Köyü [75], İzmir

[1] 27 Haziran-3 Temmuz 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen bu buluşmaya katılım sağlanmış, kişisel deneyimlerden faydalanılmıştır.

[2] 3-18 Ağustos 2013 tarihleri arasında Lizbon'un Graça bölgesinde gerçekleştirilen buluşmaya katılımcı olarak dahil olunmuş, kişisel deneyimlerden faydalanılmıştır.

Seferihisar Köyü'nde kamp kurmuş, köy halkı ile sıkı bir iletişim içinde atölye mekânını o mekânda yaşayan bireyler ile birlikte keşfetmişlerdir.[1]

Atölye çalışmalarının farklı şehirlerde gerçekleşmesi ve o şehirlerin keşfine yönelik gezi, arazi analizi vb. ile zenginleşmesi enformel eğitim ortamlarını sınırları daha net çizilmiş olan formel eğitimden ayıran en önemli farklardan biridir. Öğrenciler herhangi bir not kaygısı olmadan, bir yoklamaya tabi tutulmadan kendi istekleri ile katıldıkları keşif gezilerinde şehri meslektaşları ile deneyimlemektedirler. Bu da bu gezileri hem formel eğitimdekilerden farklı kılmaktadır hem de sıradan bir turistik geziden ayrıştırmaktadır.

Mimarlık eğitiminde farklı şehirleri görmenin önemine geçmişten bugüne birçok mimar değinmektedir. Schütte [87], 1943 yılında gezilerin öğrencilerin ufkunu genişlettiğinden, kendi memleketini görüp tanıyan, o memleketteki insanların nasıl yaşayıp çalıştıklarını temas ederek öğrenmenin öneminden bahsetmektedir.

Çeşitli aktörlerin rol aldığı ve roller arasındaki geçişlerin esnek olduğu ortamlardır. Aktörler arası ilişkilerine göre farklılık gösterirler: Enformel ortamlarda, farklı ülkelerden-şehirlerden, farklı kültürlerden, disiplinden ve eğitim düzeyinden insanlar bir araya gelme fırsatı bulabilmektedir. Öğrenci-öğretmen gibi sınırların ortadan kalktığı bu ortamlarda kısa zamanda yoğun bir kültür, bilgi, fikir alışverişi gerçekleşmektedir. Bu çalışmalar, çoğu zaman atölye yürütücülerinin farklı disiplinlerden gelmesi ve yaratma sürecinin sadece mimari ile kısıtlı olmaması ile formel eğitimde eksikliğini hissedilen disiplinler arası geçişleri sağlamaktadır [41].

Atölye katılımcısı: (katılımcı sayısı, katılımcının eğitim durumu, katılımcının disiplini vb.) Mimarlık öğrencileri enformel ortamlarda başka disiplinlerden öğrencilerle karşılaşma, birlikte çalışma imkânı bulmaktadır. Mimarlık öğrencilerinin katıldığı enformel ortamların bir kısmı doğrudan mimarlık öğrencilerini hedeflerken birçoğu tasarım disiplinlerinin tamamını kapsamaktadır. Mimari uygulamaya yönelik atölye çalışmaları ise mühendislik öğrencileri ile tasarım öğrencilerini bir araya getirebilmektedir.

Atölye yürütücüsü: Düzenlenen atölyeye göre değişiklik göstermekle birlikte formel eğitimdekinden farklı olarak atölyeler yaş, disiplin, unvan gibi sınırlarla

[1] 27 Temmuz-2 Ağustos 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen bu buluşmaya atölye yürütücüsü olarak katılıp kişisel deneyimlerden faydalanılmıştır.

çerçevelendirilmemiştir. Mimarlık öğrencilerine yönelik bir atölyede farklı okullardan akademisyenler, mimarlık pratiğinde çalışanlar yürütücü olabildiği gibi farklı disiplinlerden isimler de atölye açabilmekte hatta öğrenciler de atölye yürütücüsü olabilmektedirler.

Bunda eğitimde öğrenci odaklı anlayışın ve değişen öğrenen-öğreten ilişkisinin de etkisi büyüktür. Atölye çalışmalarında bilen ve öğrencilere bildiğini aktaran bir hocadan ziyade katılımcılarla birlikte düşünen, üreten; onlara yol gösteren bir yürütücü vardır.

Enformel eğitimlerde yürütücü seçimi o atölyenin sürecine, kurgusuna göre değişiklik göstermekle birlikte çoğu zaman öğrencinin inisiyatifindedir. Öğrenci yürütücünün ismine ve vaat ettiği atölye çalışmasına göre o atölyeye dâhil olmayı istemekte ya da birden çok atölye çalışmasının gerçekleştiği buluşmalarda atölyesini kendisi seçebilmektedir.

Enformel ortamlarda, özellikle atölye çalışmalarında yürütücünün iş yükü çalışmanın çok öncesinde başlamaktadır. Bu nedenle bu çalışmalarda yürütücünün öneminin arttığı da söylenebilir. Yürekli'ye göre atölye çalışmalarında yürütücü, daha geri planda gözükmekle birlikte, konuya daha hakim, daha yetkin, daha esnek, daha dikkatli olmalıdır [27].

Atölye çalışmaları yalnızca öğrenciler için değil yürütücüler için de bir deney, deneyim ortamı olarak düşünülebilir. Yürütücü ister formel eğitim sistemi içinde aktif rol alan bir akademisyen ya da bir öğrenci ister bir ofiste bir tasarım ekibinin koordinasyonundan sorumlu bir profesyonel olsun enformel eğitim ortamının her seferinde değişen dinamikleri yürütücüyü hazırlıksız yakalayacaktır. Değişen ortam, değişen koşullar ve değişen katılımcılar ile şekillenen bu ortamlarda katılımcıların kişiliklerini ortaya koyması ve ortam koşullarının etkisi ile çalışmanın yönü çeşitlenecektir ve belirsizliklerin arttığı bu ortamda yürütücülerin stratejilerini önceden belirlemeleri ve ön hazırlıkları daha detaylı yapmaları gerekmektedir [27].

Seçme ve Seçilme: Atölye çalışmalarında organizasyon ekibinin atölye yürütücülerini ve katılımcılarını belirleme yetkisi değişiklik göstermektedir. Yürütücünün katılımcıyı seçtiği değil çoğu zaman katılımcının yürütücü ve atölyeyi seçtiği enformel ortamlarda organizasyon ekibinin hiyerarşisi tartışılabilmektedir [46].

Atölye çeşitliliğine göre öğrencilerden video, metin veya bir performans istenebilmektedir. Başvuru önceliğine göre veya kura/oylama ile seçim yapılabilmektedir. Form değerlendirmesi üzerinden karakteri veya motivasyonu anlamaya yönelik sorular ile öğrenci seçilebilmektedir. Öğrenciler seçtikleri (öncelik verdikleri) atölyelere göre yerleştirilebilmektedir. Bazen bu yöntemlerin bir veya birkaçı bir arada da gerçekleşebilmektedir. Öğrenci seçiminde öğrencinin sınıfı, okulu, bölümü, mezuniyet yılı, başvurduğu şehir, daha önce bir atölyeye katılmış olup olmaması gibi etmenler önemlidir. Seçim çoğu zaman organizasyon ekibi tarafından yapılmaktadır. Bazı durumlarda atölye yürütücüleri de seçim yapabilmektedir.

Aktör çeşitliliği: Atölye çalışmalarında birçok farklı aktörden söz edilebilir. Organizasyon ekibi, yürütücüler ve katılımcıların yanı sıra destekleyici firmalar, yerel yönetimler, yapı ustaları gibi aktörler atölye çalışmalarında bir araya gelmektedir.

Burada kapsayıcılık birkaç farklı açıdan ele alınmıştır. Formel eğitim bir müfredata bağlı olduğu gibi kontenjan ile de sınırlıdır. Formel eğitime belirli ön elemelerden geçtikten ve gerekli koşulları sağladıktan sonra kayıt yaptırılır. Bu koşullar Türkiye'deki mimarlık okulları için YÖK tarafından belirlenmekte; farklı ülkelerde yetenek sınavları, mülakatlar gibi çeşitli seçme yöntemleri ile öğrenci alınmaktadır. İstisnalar olmakla birlikte eğitim bu sınırlı çerçevede gerçekleşmektedir. Erasmus ve Farabi gibi programlar, öğrencilerin diğer okullardan da ders seçebilmesi gibi esneklikler olsa da bunlar değişim programlarında olduğu gibi süre ile ya da misafir öğrencilikte olduğu gibi disiplin alanı ve kredi ile sınırlanmaktadır. Atölye ortamları genellikle öğrencilerin akademik başarılarına, maddi durumlarına, daha önce girdikleri sınavlarda aldıkları puanlara bakılmaksızın katılma fırsatı bulabildikleri ortamlar olmaları nedeniyle kapsayıcı olarak değerlendirilmektedir.

Ücretli atölyelere öğrenciler maddi kaygılar nedeni ile başvuramamakta; formel başarı durumunun not ortalaması, portfolyo vb. ile belgelenmesinin istendiği atölyelere ise formel eğitimde yüksek başarılar elde edemeyen öğrenciler başvurmamaktadır.

Her ne kadar formel eğitimin kabul koşulları ile kıyaslandığında daha kapsayıcı olsa da enformel çalışmaların da kendi sınırları bulunmaktadır. Bu sınırlar en çok disiplin ve eğitim düzeyi konusunda enformel eğitim ortamlarında tartışmaya açılmaktadır.

Örneğin UMÖB forumlarında UMÖB'ün adının değiştirilmesi ve iç mimarlık vb. diğer disiplinlerden öğrencileri de kapsaması konusu gündeme gelmiştir [46].

Öğretmen-öğrenci hiyerarşisinin olmadığı ortamlardır: Atölye çalışmalarında aktörlerin rolleri formel eğitime göre daha esnektir. Atölye çalışmaları fikirlerin özgürce paylaşılabildiği ortamlardır. Yürütücüler ve katılımcılar arasında öğretmen-öğrenci ilişkisi olmadığı için bu ortamlarda öğrenciler fikirlerini daha rahat ifade edebilmektedir. Not kaygısı olmadığı için öğrenci hata yapmaktan daha az korkmaktadır. Bir başka deyişle bu çalışmalarda "yürütücü- katılımcı sınırları erimiştir." [88].

Kısa süreli etkinliklerdir: Atölyeler genellikle kısa süreli etkinlikler olmaları nedeni ile oldukça yoğun çalışmalardır [41], [88]. Kısa süreli, konsantrasyonu yüksek çalışmaların verimi de yüksek olmaktadır [89]. Bu yoğunluk çoğu zaman öğrencinin daha iyi odaklanmasını sağlarken bazen de o öğrencinin atölye çalışmasına uyum sağlamasını zorlaştırabilmektedir. Yürütücüler ve organizasyon ekibi açısından ise bu yoğun süreç oldukça zorlayıcı olabilmektedir. Öğrencilerin tümünün aktif olarak çalıştığı, verimli bir üretim ortamından söz edilebilir. Ortamın bu özelliği "zaman" bileşeni ile bağlantılı olmakla birlikte yoğun programa ek olarak yoğun paylaşım, düşünce üretimi de ifade edebilmektedir. Bu çalışmaların süresi, periyoduna ve kapsamına göre değişiklik gösterebildiği gibi üzerinde fikir üretilmesi istenen problemin karmaşıklığı katılımcıların çeşitliliğini de *workshop*un süresini belirleyebilmektedir. Süre bir gün, birkaç gün veya birkaç hafta olabilir. Atölye çalışmasının süresi kısaldıkça çalışmanın yoğunluğu artmaktadır [27]. "Kısıtlandırıcıların daha az olduğu, endişesiz, bağımsız ve sınırlı zamanda yapılan projeler okulda yapılan projelerden daha yaratıcı olur. Tüm süreç içerisinde 24 saat kesintisiz tasarım problemi ile iç içe olmak öğrencinin yoğunlaşmasını sağlar ve motivasyonu arttırır" [41]. Aynı zamanda, sürenin kısa olması, daha fazla insanın katılabilmesine imkân vermektedir. Uzun süreli atölye çalışmaları; konferanslar, teknik gezi ve panellerle desteklenebilir [27]. Daha uzun süreli ve kapsamlı etkinlikler olan buluşmalar kapsamında farklı süreli birçok atölye çalışması yürütülmektedir. 1 hafta süren bir buluşmada bir gün tüm atölyelerdeki öğrencilerin katılabileceği ortak atölye düzenlenebilmekte; tasarım yarışmaları, atölyeleri vb. yer alabilmektedir. Yürekli [27], Ciravoğlu [41] ve Yarkataş'a [88] göre bu yoğun çalışma olumluyken Demirtaş [90]

atölyelerin bu şekilde yüksek enerjilerini kısa zaman diliminde tükettiğini ve sonraki etkinliğe kadar sönümlendiğini vurgulamaktadır.

Dönem içi veya dönem dışı gerçekleşebilirler: Atölye çalışmaları gerçekleştiği döneme, periyoduna ve süresine göre değişiklik göstermektedir. İki yılda bir geçekleşen atölye çalışmalarına İKSV İstanbul Tasarım Bienali Akademi Programı atölyeleri, her yıl belirli periyotlar ile belirli dönemlerde düzenlenen (yaz okulları, kış okulları, şenlikler vb.) atölyelere BMYO veya UMÖB örnek verilebilir.

Formel eğitimde dersler ve zorunlu stajlar öğrencinin zamanının büyük bir kısmını kaplamaktadır. Geriye kalan zamanda öğrenci maddi kaygılar ile bir işte yarı zamanlı olarak çalışmıyor veya stajyerlik yapmıyorsa bu zamanı "boş zaman" olarak değerlendirilmektedir. Öğrenci "yaz tatili" veya "boş zaman" olarak nitelendirdiği bu vakti gönüllü olarak mesleki bir çalışmaya katılarak geçirmektedir. Enformel eğitim ortamları bu anlamda da değerlendirilebilir. İnsanın erdemlere, hikmet ve mutluluğa sadece erdem yoluyla ulaşabileceğini düşünen Aristoteles [91], insan eyleminin amacının boş zaman olduğunu ileri sürmüştür. Aristoteles [92] "boş zaman" ile aylaklığı değil insanın zamanını "hayatını kazanma veya maddi birtakım zorunlulukların üstesinden gelme gibi bir zorunluluğu olmaksızın, kendi isteği veya amaçları doğrultusunda kullanabilmesini" ifade etmiştir. Bu anlamda enformel eğitim çalışmaları Aristoteles'in boş zaman eğitimin en temel ve en asli unsurlarından biri olarak gördüğü "boş zaman" ile doğrudan ilişkilidir.

Kapsamlı, çok değişkenli ve esnek bir programa sahiptirler: Atölye çalışmaları çoğu zaman birçok alt etkinlikten meydana gelmektedir. Sanat çalışmaları, uygulama, gezi, sempozyum, sergi, kültürel etkinlikler vb.

Birçok değişken bir araya geldiği için her bir atölye çalışması diğerinden farklılaşmaktadır. Örneğin UMÖB bir yıl birçok atölye çalışmasından oluşurken başka bir yıl atölye çalışmalarından çok diyaloga dayalı söyleşi, forum gibi etkinliklere ağırlık verebilmektedir. Bir UMÖB içinde yer alan atölye çalışmalarının biri birebir üretime odaklanırken ve o atölyede öğrenciler uygulama faaliyetinde bulunurken başka bir atölye çalışmasında öğrenciler keşif ve belgeleme çalışması yapabilmektedir. Etkinliklerin programları da esnek olabilmektedir. Bir öğrenci aynı anda iki atölye çalışmasına dahil olabilmekte, memnun kalmadığı bir atölye çalışmasını bırakarak daha

çok ilgilendiği başka bir atölyeye geçebilmektedir. Atölye çalışmaları önceden adım adım planlanmış olabileceği gibi daha esnek bir kurguda da yapılandırılmış olabilir. Adım adım planlanan bir atölye çalışması bile ortamın ve katılımcıların müdahalesi ile dönüşebilmektedir. Esnek bir yapılanmanın olduğu söylenebilir [88].

Teori ve pratiğin bir arada olabildiği, tasarımın uygulamasının yapılabildiği ortamlardır: Atölye çalışmalarının en önemli özelliklerinden biri teori ve pratiğin bir arada olabilmesidir. Atölye çalışmaları gerçek araç gereçlerin kullanıldığı ortamlardır. Öğrenciler formel eğitim ortamında çoğu zaman tasarladıklarını pratiğe geçirme imkânı bulamamaktadır. Bunun ardında tanımlanan/verilen/bulunması istenen problemin gerçek deneyimlerden uzak olması veya zamanın kısıtlı olması gibi nedenler bulunmaktadır. Enformel eğitim ortamları öğrencilere tasarımlarını birebir hayata geçirebilmeleri için daha çok imkân tanımaktadır. Çoğu zaman maddi destek ile gerçekleşen bu etkinliklerde öğrenciler mekân, malzeme, konu hakkında ilgili uzman gibi birçok farklı bileşeni bir arada bulabilmektedir.

Yalnızca tasarım ve uygulama değil sunum yapma, eleştiri, tartışma, teknik gezi gibi farklı programlar çoğu zaman atölye süreçlerine dahil edilmektedir. Bu karma programlar sürecin doğrusallığını yıkmakta, dinamik ve bütüncül bir öğrenme ortamı sağlamaktadır.

Sonuç değil süreç odaklı etkinliklerdir: Atölye çalışmalarının birçoğu, üretim atölyesi ya da tasarla-yap atölyesi olsalar dahi sonuç değil süreç odaklı ortamlardır. Fikir üretimi, deneyim, araştırma gibi sürece yönelik kazanımlar atölye çalışmalarında sergilenen, notlandırılan bir sonuç üründen daha önemli olabilmektedir. Belirli bir not kaygısı olmadığı için katılımcı sonuçta elde edeceği nota değil süreçte öğrendiklerine ve geçirdiği zamana odaklanmaktadır. Mimarlık okullarında genellikle “dinamik ve interaktif bir süreç olarak tasarım”dansa görsel ve grafik bağlamda “bir ürün olarak tasarım”a öncelik verilmektedir. Ürüne yapılan vurguya öğrencinin lisans eğitimi boyunca yaptığı projeleri “artistik” yeteneklerini pazara sunmak için bir araya getirdikleri portfolyo da örnek olarak gösterilebilir [19].

Enformel eğitim ortamları, formel eğitim ortamlarından farklı olarak katılımcıların süreç ve sonuçtaki başarı durumunu kredi veya not ile belgelendirmez. Formel eğitimlerde

girdi ve çıktı belli iken enformel eğitim ortamlarında her zaman bir sonuç ürün de ortaya çıkmak zorunda değildir.

Program çıktıları formel eğitimde "bilgi, beceri, yetkinlik"e göre sınıflandırılmaktadır. O dersin oluşturulan programında öğrencinin edinmesi gereken bilgi, beceri ve yetkinliğin ne kadarını edinebildiği süreç ve sonuca dair çeşitli gözlem ve değerlendirme yöntemleri ile ölçülmektedir.

Enformel eğitimde de formel eğitimde olduğu gibi jüri, sunum gibi değerlendirme süreçleri olmaktadır. Ama bu süreçler not kaygısı taşımadığı için öğrenciler daha özgür bir biçimde fikirlerini ifade edebilmektedir.

Formel eğitimde hem girdi hem de sonuç değerlendirilmektedir. Diğer öğrenimlerde ise çoğu zaman yalnızca sonuç gözlemlenebilmektedir [24]. Formel eğitimin standartları Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) veya Yükseköğretim Kurulu (YÖK) gibi çeşitli kurumlar tarafından belirlenmektedir. Formel olmayan eğitim ise çoğu zaman standartlara bağlı değildir.

Katılımın isteğe bağlı olduğu ortamlardır: Atölye çalışmalarında çoğu zaman seçimi öğrenci yapmaktadır. Öğrenci katılmak istediği atölyeyi kendisi seçmekte veya atölye öncelik sırasını belirleyebilmektedir. Dahil olduğu atölye çalışmasını beğenmediği zaman o atölye çalışmasına devam etmemekte, başka bir atölye çalışmasına geçmekte özgürdür. 2017'deki UMÖB Forumu'nda [46] öğrencilerin her gün başka bir atölyeye katılabileceği bir sistem gibi alternatifler ortaya atılmıştır. Katılımın gönüllü olması motivasyonu da artırmaktadır [88].

Hızlı değişen güncel ortamlardır: Atölye çalışmaları formel eğitimdeki gibi çok önceden belirlenmiş bir müfredata bağlı değildir. Çalışmalar daha kısa süre içinde planlanmakta, daha güncel konular içeriğe dahil edilebilmektedir.

Kolektif çalışma ve üretimin olduğu ortamlardır: Atölye çalışmalarında kolektif düşünce, tasarım ve üretim ortamı öne çıkmaktadır. Çoğu atölye çalışmasında bireysel çalışmalardansa grup çalışması tercih edilmektedir. Öğrenciler kısa sürede tasarlamak ve üretmek için bir araya gelerek deneyim, bilgi ve birikimlerini paylaşmaktadır.

Yalnızca üretim aşamasında değil organizasyonda da kolektif bir yaklaşım mevcuttur. UMÖB gibi atölyelerde organizasyon ekibi hiyerarşik olmayan bir iş bölümü ile birlikte

çalışmaktadır. Organizasyon ekibinin belirlenmesi, ekibe sonradan dahil olan kişilerin uyum süreci ve iş dengelerinin sağlanması, organizasyon ekibine katılımın teşvik edilmesi gibi konular tartışılmaktadır.

Eleştirel ve deneysel ortamlardır: Atölye çalışmaları olaylara farklı açılardan bakılan, farklı fikirlerin bir arada olduğu, farklı fikirlerin tartışılabildiği daha özgür ve özgün platformalardır. Her bir atölye çalışması farklı katılımcılar ve öğrencilerle gerçekleştiğinden ve süreçte de araç ve yöntem bakımından farklılıklara açık olunduğundan atölye çalışmaları özgün olmaktadır.

BÖLÜM 3

ÖĞRENCİLERİN ENFORMEL ÇALIŞMALARA KATILIM MOTİVASYONUNUN BMYO ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Örneklem seçilirken iki temel amaç gözetilmiştir. İlki organizasyon, amaç ve yöntem gibi sabit bileşenlerin yanı sıra tema, küratör, şehir gibi değişkenlerden de etkilenen ve başvurunun/katılımın çok sayıda ve çeşitli olduğu bir atölye seçmek olmuştur. Böylece farklı okullardan katılım oranlarının bileşenlere göre yıllar içindeki değişimi gözlemlenebilecektir. Diğer amaç ise yalnızca stüdyo çalışmalarına alternatif olarak değerlendirilebilecek bir tasarım atölyesi değil hem teori hem de pratiğin bir arada sürdürüldüğü tasarımın yanı sıra malzeme bilgisini de önemseyen bir çalışma belirlemekti.

Bu çalışmada, BMYO'nun örnek olarak incelenmesinde BMYO'nun sürekli, tematik, gezici ve uygulamaya yönelik ve arşiv çalışmasının mevcut olması gibi bir önceki bölümde değinilen özellikleri de etkili olmuştur.

BMYO 2002 yılından bu yana kesintisiz olarak düzenlenmesinde hem kurumun bu konudaki niyeti hem de öğrencilerin ve mimarların desteği, katılımı etkili olmaktadır. Etkinliklerin ekonomik, sosyal, politik vb. engeller, sınırlar nedeniyle çok kısa süre uygulanabildiği bir ülkede ve dönemde uzun soluklu bu çalışmanın incelenmesinin önemli veriler sağlayabileceği düşünülmüştür. Ayrıca etkinliğin sürekli oluşu zaman içinde gerçekleşen değişimleri gözlemlemeye de fırsat sunması açısından önemli bulunmuştur.

Etkinliğin tamamen ücretsiz olması, başvuru için formel başarının kanıtlanmasının gerekmemesi ve tüm okulların mimarlık bölümlerine açık olması gibi nedenler ile mimarlık öğrencileri tarafından bilinen ve takip edilen bir çalışma olan BMYO, enformel eğitimin önemine inanan ve bu tür ortamları deneyimlemek isteyen öğrencilerin mutlaka başvurduğu atölyeler arasında yer almaktadır. Bu nedenle BMYO'nun, öğrencilerin enformel ortamlara katılım motivasyonunu anlamada çok fazla ve çok çeşitli öğrenciyi içeren kapsayıcı bir veri sağlayabileceği düşünülmüştür.

Tüm okulların mimarlık bölümlerine açık olması ve katılımcı seçiminde okul çeşitliliğinin gözetilmesi; atölye zamanının ise okulların akademik takvimine göre -öğrencilerin yaz tatili zamanına denk gelecek şekilde- planlanması gibi özellikleri de BMYO'ya başvuran öğrenci sayısının yüksek olmasında etkili olan ve atölyenin örnek vaka olarak incelenmesini sağlayan nedenler arasındadır.

BMYO'nun her yıl farklı şehirde, farklı küratör eşliğinde farklı bir tema ile düzenlenmesi de mekân, içerik ve aktör gibi bileşenlerin başvuru sayısı ve öğrencilerin başvuru motivasyonuna etkisini değerlendirebilmek açısından önemli bir veri sağlamaktadır.

BMYO'nun ilk yılından itibaren düzenli arşivleme çalışmaları yapılmaktadır. BMYO'da arşivleme çalışmaları kapsamında video, fotoğraf kaydı alınmakta, gün gün yapılanlar blogda veya web sitesinde özetlenmektedir. Atölye gerçekleştikten sonra imkân varsa o yılın çalışmaları bir kitapçık haline getirilerek basılmakta ve dijital ortamlarda yayınlanmaktadır. Son yıllarda BMYO sosyal medya hesaplarını da aktif olarak kullanmaktadır.

Çalışma kapsamında BMYO'nun tüm aşamalarının gözlemlenebilme imkânı bulunması da bu çalışmanın örnek vaka olarak incelenmesinde önemli bir rol oynamıştır. BMYO Afyon ve Bursa'da tüm süreç izlenmiş, arşivleme çalışmaları yapılmış ve editör rolü ile yaz okulu kitapçıkları hazırlanmıştır. 2013-2017 yılları arasındaki yaz okullarının küratör, moderatör seçim süreçleri gözlemlenmiş, 2014 yılında öğrenci seçim sürecinde de aktif rol alınmıştır.

3.1 BMYO 2012-2017 Başvuru Formlarının İncelenmesi

2012-2017 yılları arasında BMYO'ya başvurmak isteyen öğrencilerin doldurduğu başvuru formları incelenmiştir. Bu formlar aracılığıyla başvuru sayıları ile ilgili istatistiklere ulaşılmış, öğrencinin daha önce katılmış olduğu benzer enformel çalışmalar ve öğrencinin katılım motivasyonu araştırılmıştır.

3.1.1 Başvuru Sayısı 2012-2017

BMYO 03-12 Temmuz 2013 tarihleri arasında Saitali Köknar ve Burcu Serdar Köknar küratörlüğünde "Kesişme" temasıyla Isparta'da gerçekleştirilmiştir. İlker Özdel, Gökçen Akgün Özkaya, Ferhan Yalçın ve Emrullah Erol moderatörlüğündeki atölye çalışmasında öğrenciler Süleyman Demirel Üniversitesi'nin bahçesi için kent mobilyası tasarlayıp uygulamıştır. 2012 yılında 24 farklı üniversiteden %95'i mimarlık 3'ü iç mimarlık ve %2'si peyzaj mimarlığı bölümlerinde okuyan toplam 58 öğrenci başvuru yapmış [93]; 15 farklı üniversiteden 17 öğrenci katılmaya hak kazanmıştır [94].

02-10 Temmuz 2013 tarihleri arasında Mehmet Erkök küratörlüğünde İdealimdeki Kent temasıyla Burhaniye, Isparta'da gerçekleştirilmiştir. Şirin Bayram, Serap Durmuş, Yeliz Tülübaş Gökuç, Serkan Palabıyık ve Ferhan Yalçın moderatörlüğündeki atölye çalışmasında öğrenciler Burhaniye Belediyesi iskele alanında kamusal alan çalışması yapmıştır. 2013 yılında 21 farklı üniversiteden %91'i mimarlık %5'i mimarlık ve , %4'ü iç mimarlık ve çevre tasarımı bölümlerinde okuyan 57 öğrenci 30.05.2013-11.06.2013 tarihleri arasında başvuru yapmış [93]; 10 farklı üniversiteden 17 öğrenci atölyeye katılmak üzere seçilmiştir [95].

12-23 Ağustos 2014 tarihleri arasında SANALarc küratörlüğünde "Bağlantı"temasıyla Isparta'da gerçekleştirilmiştir. Ali Kemal Terlemez, Orkun Beydağı, Ozan Önder Özener ve Ferhan Yalçın moderatörlüğündeki atölye çalışmasında öğrenciler Afyon Kocatepe Üniversitesi Kampüsü için bir kent peyzajı tasarlayıp uygulamıştır [96]. 2014 yılında 46 farklı üniversiteden %94'ü mimarlık %2'si iç mimarlık ve çevre tasarımı %1'i iç mimarlık %3'ü peyzaj ve inşaat mühendisliği bölümlerinde okuyan toplam 183 öğrenci 21.05.2014-05.06.2014 tarihleri arasında başvuru yapmıştır [93]. 15 farklı üniversiteden 22 öğrenci katılmaya hak kazanmıştır.

27 Ağustos 2015 - 6 Eylül 2015 arasında Seçil Yaylalı ve Giorgio Caione küratörlüğünde "Betonun Bilindik Hafifliği" temasıyla Mardin'de gerçekleştirilmesi planlanan yaz okulu ertelenerek 30 Ocak - 6 Şubat 2016 tarihleri arasında aynı küratörler ve tema ile Ordu'da gerçekleştirilmiştir. Emre Gündoğdu, Başak Özden, Yelta Köm, Ayhan Usta ve Armağan Coşkun'un moderatörlüğündeki atölye çalışmasında 18 farklı üniversiteden 22 öğrenci kent mobilyaları tasarlayıp uygulamıştır [97]. 2015 yılında 51 farklı üniversiteden %93'ü mimarlık %2'si iç mimarlık ve %5'i peyzaj, inşaat mühendisliği, şehir bölge planlama disiplinlerinde okuyan 192 öğrenci 11.06.2015-25.06.2015 tarihleri arasında başvuru yapmıştır [93].

05-13 Ağustos'ta Nilüfer Kozikoğlu küratörlüğünde "nForm nScript" temasıyla Adana'da gerçekleştirilmiştir. Çoşkun Çağlar Armağan, Ozan Avcı, Avşar Gürpınar, Ertunç Hünkar ve Ecem Sarıçayır moderatörlüğündeki atölye çalışmasında 17 farklı üniversiteden 25 öğrenci, betondan objeler tasarlayıp üretmiştir [98]. 2016 yılında 43 farklı üniversiteden %92'si mimarlık %3'ü iç mimarlık %5'i peyzaj, inşaat mühendisliği, makine mühendisliği gibi bölümlerde veya yüksek lisans programlarından toplam 137 öğrenci 27.05.2016-03.06.2016 tarihleri arasında başvuru yapmıştır.[1]

20-29 Temmuz tarihleri arasında PAB; Pınar Gökbayrak, Ali Eray, Burçin Yıldırım küratörlüğünde "Bir Şans Daha Ver!" temasıyla Bursa'da gerçekleştirilmiştir. Avşar Gürpınar, Aytekin Gezici, Cansu Cürgen, Cemal Çobanoğlu, Demet Mutman, Gürkan Okta, Hüseyin Furkan Balcı ve Ufuk Emin Akengin moderatörlüğündeki atölye çalışmasında 17 farklı üniversiteden 25 katılımcı atık ürünlere beton kullanarak yeniden işlev kazandırarak farklı ölçeklerde objeler tasarlamışlardır [99]. 2017 yılında 66 farklı üniversiteden %89'u mimarlık, %'4'ü iç mimarlık %3'ü peyzaj ve %4'ü endüstri ürünleri tasarımı, inşaat mühendisliği bölümlerinde okuyan toplam 336 öğrenci 08-05.2017-21.05.2017 tarihleri arasında başvuru yapmıştır [93].

BMYO'ya 2012-2017 yılları arasında 96 farklı okuldan mimarlık, iç mimarlık, peyzaj, inşaat mühendisliği bölümlerinden olmak üzere toplamda 963 kişi başvurmuştur.

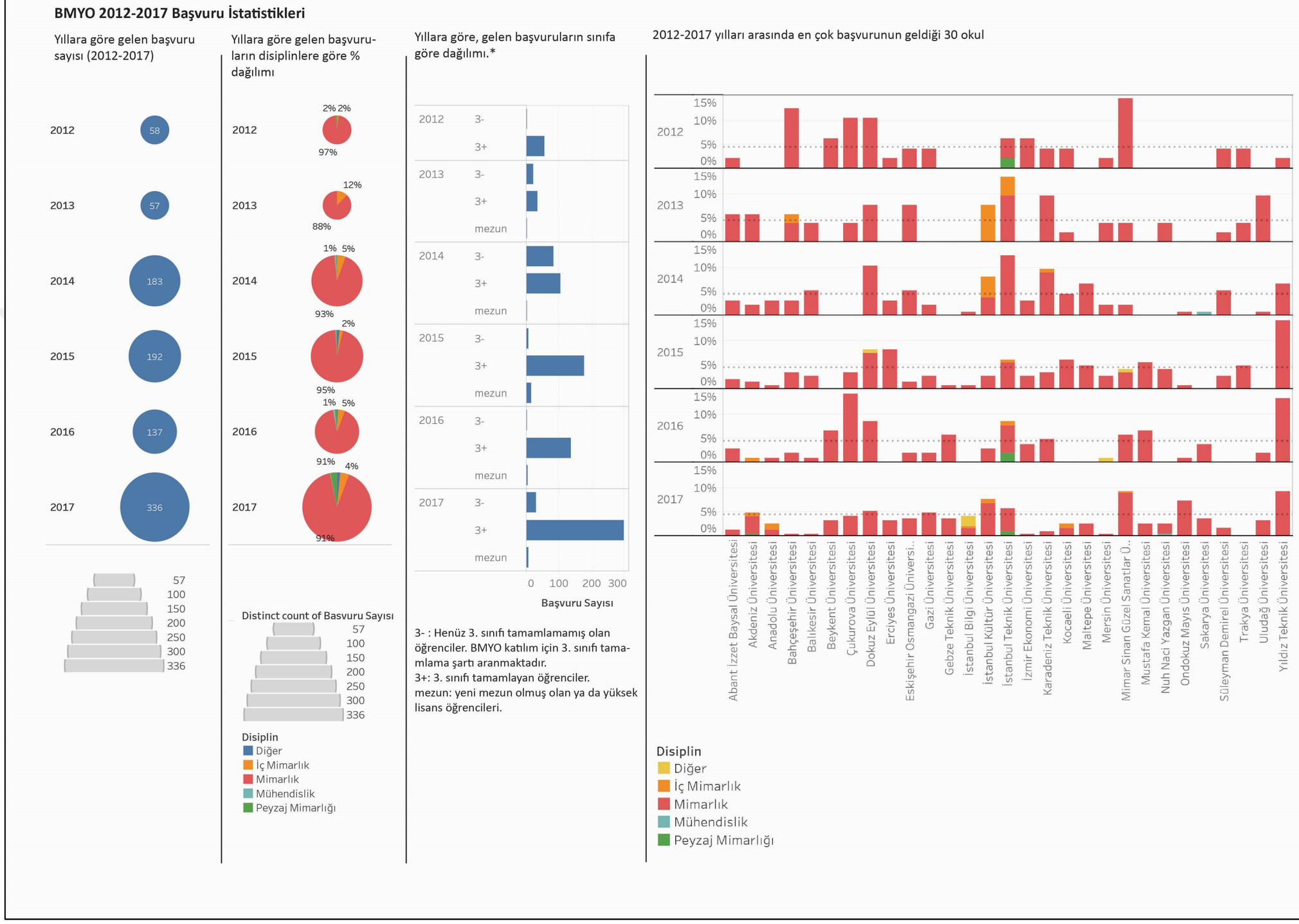
[1]2016 yılında bir önceki yıla oranla başvurularda bir düşüş olduğu görülmektedir. Bu durum başvuru tarihi olan 27 Mayıs-3 Haziran sırasında ve öncesinde Türkiye'de meydana gelen olayların yarattığı güvensizlik ortamı ile açıklanabilir (12 Ocak Sultanahmet, 17 Şubat Ankara, 18 Şubat Lice, 13 Mart Kızılay, 19 Mart İstiklal Caddesi bombalı saldırıları).

Genel bir değerlendirme yapıldığında başvuru sayısının, okul ve disiplin çeşitliliğinin yıllar içinde arttığı görülmektedir. Başvuru sayısında 2016 yılında önceki yıla oranla %28,6 oranında düşüş olduğu fakat takip eden yıl bir önceki yıla göre %145,3; 2015 yılına göre %75 oranında artış olduğu görülmektedir.

Başvuran öğrencilerin disiplinlere göre dağılımı incelendiğinde başvuruların toplamda %92,42'sini mimarlık öğrencilerinin oluşturduğu görülmektedir. Mimarlık öğrencilerini iç mimarlık (%4,47), peyzaj (%1,55) takip etmektedir. 2017 yılında peyzaj öğrencisi katılımındaki artış (bir önceki yıla göre %400) dikkat çekmektedir.

BMYO başvuru formu ve duyurularında yaz okuluna 3. sınıfı tamamlayan öğrencilerin alındığı belirtilmesine rağmen diğer sınıflardan da oldukça fazla sayıda başvuru (%3,5 - %44,21 oranında henüz 3. sınıfı tamamlamayan öğrenci, %7 oranına kadar da mezun öğrenci) alındığı görülmektedir. 2012-2017 yılları arasında toplamda başvuran öğrencilerin %82.35'i 3. sınıfı tamamlamış öğrencilerdir. 2013 ve 2014 yılında başvuru şartını sağlamadığı halde başvuran öğrenci sayısı çok fazla iken (%36,21 ve %44,21) sonraki yıllarda başvuru formuna bu şartın özellikle belirtilmesi ile oran düşmüştür. Yine de öğrenciler bu başvuru şartını sağlamadıkları halde, formlarında şanslarını denemek için başvuruda bulunduklarını belirtmişlerdir [93].

BMYO'ya yalnızca başvuru sayısı değil, başvuru gelen okul sayısı da artmıştır. 2012 yılında 24, 2013 yılında 21, 2014'te 46, 2015'te 51, 2016'da 43, 2017'de ise 66 farklı okuldan başvuru gelmiştir. 2012-2017 yılları arasında toplamda 97 farklı okuldan başvuru alan BMYO'ya en çok başvurunun geldiği okullar arasında Yıldız Teknik Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul Kültür Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi bulunmaktadır.

Şekil 3. 1 BMYO 2012-2017 Başvuru İstatistikleri

3.1.2 Öğrencilerin daha önce katıldığı etkinlikler

Öğrencilerin daha önce benzeri bir etkinliğe katılıp katılmadıkları sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde bu soruyu farklı kapsamlarda değerlendirdikleri görülmüştür. Öğrencilerin kimi staj çalışmalarını benzer etkinlik kategorisine alırken kimi öğrenci değişim programlarını bu kapsama almıştır. Öğrencilerin bir kısmı sadece atölye çalışmalarını yazarken bir kısmı yarışma, seminer, sergi katılımı ve hatta resim, müzik kursu gibi kişisel gelişim kurslarını da "benzer" kategorisinde değerlendirmiştir. Öğrencilerin verdikleri yanıtlar şu kategorilerde toplanabilir: atölye çalışması, buluşma-karma etkinlik-tasarım haftası, teknik gezi, oda-kulüp-topluluk etkinlikleri, alan çalışması-kazı çalışması-teknik gezi, panel-seminer, mesleki eğitim.

BMYO'ya başvuran öğrencilerin toplamda %68,33'ü, daha önce benzeri bir etkinliğe katıldığını belirtmiştir. Yıllara göre önceki etkinlik katılımına bakıldığında BMYO'ya başvuran öğrenciler arasında daha önce bir etkinliğe katılım durumu oranında büyük farkların olmadığı görülmektedir.

Öğrencilerin verdikleri yanıtlar atölye çalışması ve buluşmalar ile sınırlandırıldığı zaman öğrencilerin en fazla katılmış oldukları atölyeler arasında UMÖB, Kent Düşleri, BTF ile İKSV Tasarım Bienali Akademi Programı atölyeleri, Herkes için Mimarlık Atölyeleri, Mimarlar Odası ve TAK (Tasarım Atölyesi Kadıköy) tarafından düzenlenen atölyelerin bulunduğu görülmektedir.

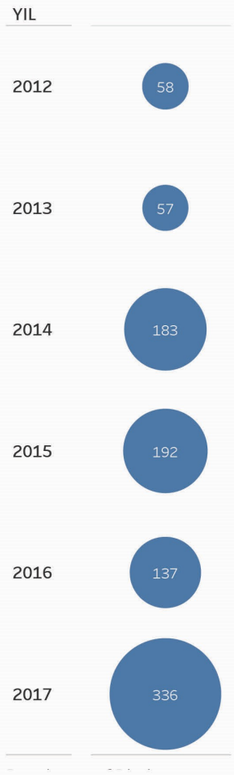
Etkinliklerin dağılımı yıllara oranla incelendiğinde 2012 yılında en fazla katılımın Kent Düşleri Atölyesi'ne olduğu görülmektedir. Onu UMÖB takip etmektedir. 2012 yılında 3. sırada Baykuşlar Toplanıyor varken 2013 yılında bi'sürü öğrencilerin en fazla katıldığı atölyeler arasında ilk üçte yer almaktadır. 2014 yılı itibarıyla ise BTF'ye yüksek oranda katılım gösterilmiştir. İki yılda bir gerçekleştirilen Tasarım Bienali'ne bağlı atölyelere her yıl aynı oranda katılım gözükmezken UMÖB neredeyse her yıl en fazla öğrencinin dahil olduğu etkinlik olmaktadır. Başvuru formlarında öğrenciler daha önce katılmış oldukları etkinlikleri belirttikleri için başvuru tarihi ile o etkinliğe katılım tarihi aynı olmamaktadır. Bu nedenle bir etkinliğin katılım oranının yüksek gözüktüğü yıl o etkinliğin gerçekleştiği yıl olarak düşünülmemelidir(Şekil 3.1).

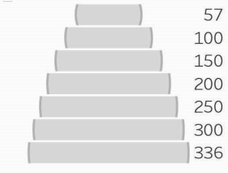
Öğrenciler bu enformel ortamlara yalnızca katılımcı olarak değil, çok çeşitli rollerle dahil olmaktadır. Yalnızca atölye ortamları ve buluşmalar özelinde değerlendirilirse katılımcı, yürütücü, yürütücü yardımcısı, organizasyon ekibi görevlisi, organizasyon yönetimi gibi rollerle karşılaşılmaktadır. Yıllara göre öğrencilerin etkinlik katılım oranları incelendiğinde öğrencilerin aldıkları rollerin zaman içinde çeşitlendiği görülmektedir.

Enformel ortamların formel mimarlık eğitimine veya kişisel gelişimlerine katkısı olduğunu düşünen öğrenciler bu ortamlara mümkün olduğunca katılmaya çalışmaktadırlar. Daha önce bir etkinliğe katılan öğrencilerin katıldıkları etkinlik sayısına bakıldığında birçok öğrencinin 3'ten fazla etkinliğe katıldığı görülmektedir.

BMYO 2012-2017 - Başvuru Yapan Öğrencilerin Daha Önce Katılmış Oldukları Etkinliklerle İlgili Bilgiler

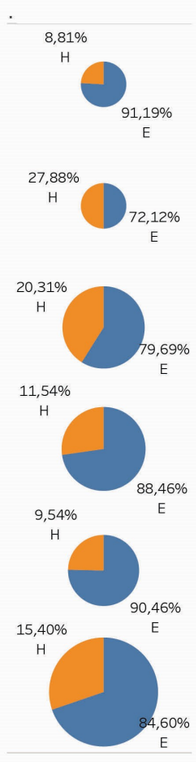
Yıllara göre gelen başvuru sayısı*

Grafikte görsellerin boyutları başvuru sayısı ile orantılı olarak değişmektedir.

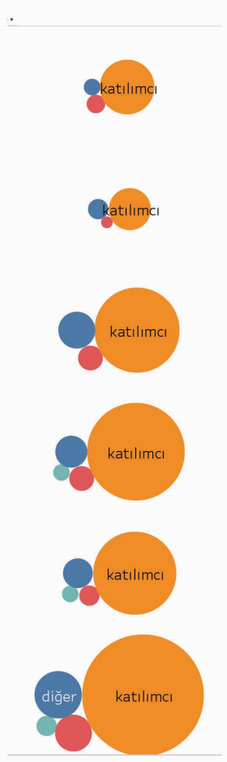
Yıllara göre daha önce bir etkinliğe katılan ve katılmayan öğrenciler*

Grafikte görsellerin başvuru sayısı ile orantılı olarak değişmektedir. Daha önce BMYO benzeri bir etkinliğe katıldığını belirtenler Evet (E), daha önce benzeri bir etkinliğe katılmamış olanlar Hayır (H) ile gösterilmiştir.

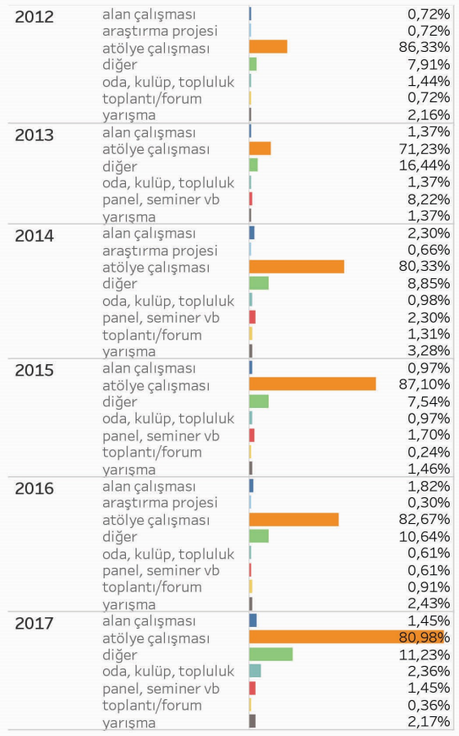
Yıllara göre öğrencile-rin daha önce katılmış oldukları etkinliklerde aldıkları roller

Benzer bir etkinliğe katılmış olan öğrencilerin o etkinlikte aldıkları roller gösterilmektedir. Roller 3 ana başlıkta toplanmış; yarışmacı, ziyaretçi, kulüp üyesi, editör gibi roller "diğer" kategorisinde gösterilmiştir.

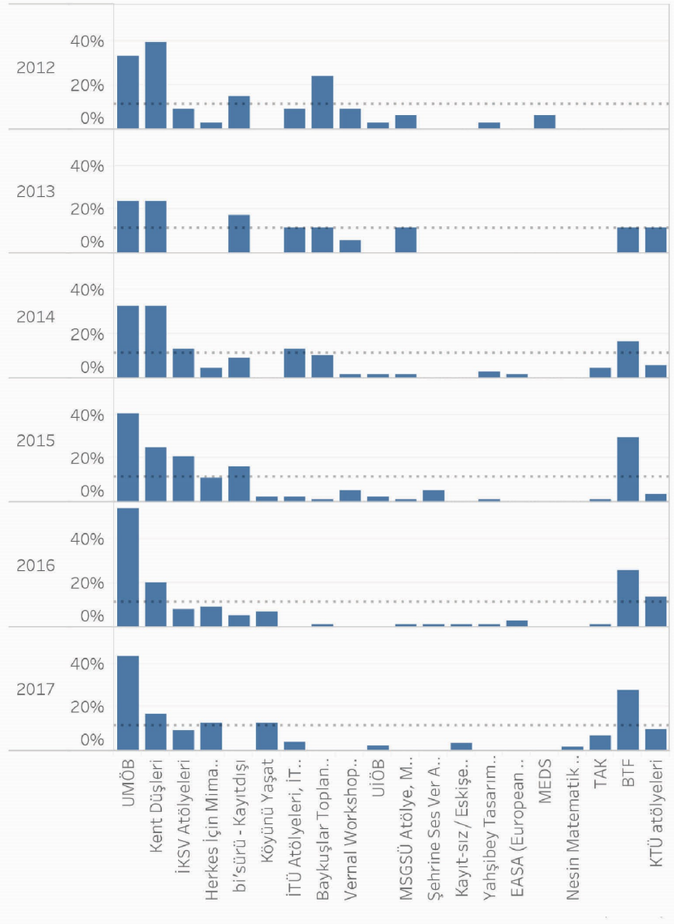
Yıllara göre öğrencilerin daha önce katılmış olduğu etkinliklerin türlerine göre oranı.

Öğrencilerin katılmış olduğu "benzer" etkinlikler yıllara göre sınıflandırılarak gösterilmektedir. BMYO, bir atölye çalışması olmasına rağmen öğrenciler oda üyeliği, staj gibi deneyimlerini de bu kategoride değerlendirmiştir. Benzer etkinlik enformel etkinlik olarak ele alınmıştır.

Yıllara göre öğrencilerin katıldığı atölye çalışmalarının bir kısmının karşılaştırması*

Yıllara göre öğrencilerin katılmış oldukları atölye çalışmaları görselleştirilmiştir. UMÖB ve Kent Düşleri, tüm yıllarda en çok öğrencinin katılmış olduğu çalışmalardır. Bu tabloda tarihler, atölyelerin gerçekleştikleri zamana göre değil, BMYO formalrındaki tarihe göre verilmiştir. 2017 yılında başvuran bir öğrenci 2012 yılında katılmış olduğu bir atölyeyi belirttiyse bu atölye bu tabloda 2017 yılı içinde değerlendirilmiştir.

Şekil 3. 2 BMYO 2012-2017 Öğrencilerin daha önce katıldığı enformel etkinlikler

3.1.3 Öğrencilerin Katılım Motivasyonunda Atölye Özelliklerinin Etkisinin Araştırılması

Bu bölümde öncelikle BMYO'nun bileşenlerine dair özellikleri açıklanmış ardından bu özellikler ile ilgili başvuru formları aracılığıyla elde edilen veriler değerlendirilmiştir. 3. bölümde detaylıca açıklanan enformel ortam bileşenleri BMYO örneği üzerinden incelenerek BMYO'nun öğrenciler tarafından tercih edilmesinde BMYO'ya özgü bileşenlerin rolü araştırılmıştır. Bu özelliklerin yanı sıra öğrencilerin başvuru motivasyonunda kazanım beklentisi de bilgi beceri, yetkinlik ve sonuç ürün kategorilerinde incelenmiştir.

Çizelge 3.1.3 BMYO'ya özgü özelliklerin öğrenci motivasyonuna etkisi 2012-2017

Özellik	**İlgili Kavramlar / Anahtar kelimeler**	**Referans olarak kodlanan kavram ve cümle örneği**	**Başvurularda geçen referansların yıllara göre yüzdesi ve toplam referans sayısı[1]**						
			2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**Tümü**
BMYO, bir sanayi birliği (TÇMB) tarafından sponsor (Betonart dergisi, çimento fabrikaları) ve destekçilerin (Çimento fabrikaları, üniversiteler vb.) katkılarıyla düzenlenmektedir.[2]	kurumlar, sponsorlar, akademi-sanayi işbirliği, kurumun güvenilirliği, bilinirliği, prestiji, sürekliliği, Betonart dergisi, TÇMB, marka değeri	"Betonart dergisini ilgiyle takip ediyorum" "Betonart dergisi tarafından düzenlendiği için…" "…kaliteli bir kurumla çalışmak" "köklü kurumların düzenlediği atölyeler…" "Oyak Beton ile yürütülecek olması…" "TÇMB'nin böyle bir organizasyon düzenlemesi…"	%8,84 (120)	%8,89 (8)	%7,98 (19)	%6,96 (19)	%7,47 (13)	%10,25 (50)	%8,74 (229)
BMYO, başvuru ve katılımı ücretsizdir.[3]	erişilebilirlik, ulaşılabilirlik, kapsam, katılım koşulları, sponsorluk, bütçe	Başvuru formlarında ücret ile ilgili bir referans bulunamamıştır.	x	x	x	x	x	x	x
Süreklilik: BMYO 2002 yılından beri düzenlenmektedir.	süreklilik, geleneksel, güvenilirlik, daimi, referans, takip edilebilirlik, periyot, adının duyulmuş olması, her yıl düzenlenme, arşiv, kayıt, duyuru, reklam, marka değeri	"…olgun kendisi ispatlamış bir etkinlikte…" "daha önce katılan arkadaşlarımın tavsiyeleri…" "hakkında güzel şeyler duydum" "Daha önce izleme fırsatım olmuştu" "uzun zamandır takip ediyorum" "daha önce yapılan atölyelerden takip ettiğim…" "uzun süredir süregelen bir atölye olması…"	%5,23 (71)	%4,44 (4)	%5,04 (12)	%9,16 (25)	%6,32 (11)	%3,28 (16)	%5,31 (139)

[1] Başvurularda yer alan BMYO'nun özelliklerine dair cümleler/paragraflar ilgili özelliğe dair bir referans olarak kodlanmıştır. Bir öğrenci birden çok özelliğe referans verebildiği gibi bir özelliği birden çok yönü ile vurgulamış olabilir. Bu nedenle başvuru sayısı değil referans sayısı esas alınmıştır. Parantez içinde gösterilen değerler referans sayısını belirtmektedir.

[2] Hem Betonart dergisi hem de Betonart Mimarlık Yaz Okulu, TÇMB'nin Betonart çatısı altındaki mimarlık kültürüne katkı çalışmaları kapsamında düzenlenmektedir. Öğrencilerde Yaz Okulu'nun, Betonart dergisi tarafından düzenlendiğine dair bir algısının olduğu görülmektedir.

[3] BMYO'ya başvuru ve katılımın ücretsiz olması öğrencinin başvuru motivasyonunda etkili olmaktadır. Fakat bu veri ile ilgili bir referansa başvuru formlarında rastlanmamıştır.

Çizelge 3.1 BMYO'ya özgü özelliklerin öğrenci motivasyonuna etkisi 2012-2017 (devamı)

Özellik	**İlgili Kavramlar / Anahtar kelimeler**	**Referans olarak kodlanan kavram ve cümle örneği**	**Başvurularda geçen referansların yıllara göre yüzdesi ve toplam referans sayısı[1]**						
			2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**Tümü**
Tematiklik: BMYO her yıl o yılın kürtörü tarafından belirlenen farklı bir tema ile düzenlenmektedir.	tematik, tema, konu, başlık, konsept, küratör, beton, kent, kentsel tasarım, kamusal alan, güncellik, ilgi alanı, obje tasarımı, *upcycling*, parametrik tasarım	"bu dönemki konsepti çok etkileyici buluyorum" "…düşünmek, tasarlamak, uygulamak için çok heyecan verici bir başlık." "hazırladığınız yazıda geçen ideal kenti tasarlamak fikri beni heyecanlandırdı." "bu yılki konu özel ilgi alanıma girdiğinden…" "bitirme projem kent ölçeği ağırlıklı olduğundan bu atölye çalışmasının faydalı…" "konusu ilgimi çekti" "…kendimi geliştirmeye çalıştığım konular üzerinden olması…" "…üzerine sıkça düşündüğüm bir konu" "bu yıl seçilen konunun günümüz insanının güncel, üstünde düşünülmesi ve çözüm üretilmesi gereken bir problemi olduğunu düşünüyorum."	%11,2 (152)	%17,78 (16)	%2,1 (5)	%2,56 (7)	%4,02 (7)	%22,34 (109)	%11,03 (296)
Belirli bir yere bağlı olmama/gezicilik: BMYO her yıl farklı bir şehirde düzenlenmektedir.	gezicilik, farklı şehir, kültürel paylaşım, kültür, kimlik, coğrafya, anı, memleket, ulaşılabilirlik (yakın şehirler), Isparta (2012), Balıkesir (2013), Afyon (2014), Mardin (2015), Adana (2016), Ordu (2017)	"Memleketim Isparta'da yapılacak olması benim için avantaj" "Balıkesir'i hiç görmedim, merak ediyorum." "Daha önce bulunmadığım şehri keşfetmek cazip geliyor" "Yeni bir kentin bize çok şey katacağını düşünüyorum" "Mimarlık görerek, uygulamayla öğrenilir. İlki Mardin olması, ikincisi…" "Kültürüyle, kimliğiyle çok zengin olan Mardin şehrinin alan olarak seçilmesi…" "Daha önce gitmek fırsatı bulamadığım, hep merak ettiğim bir şehir…" "Bu yıl başvuru yapmamın asıl sebebi Yaz Okulu'nun Mardin'de oluşu…" "Adana'ya yakın oturuyorum" "…o taraflarda büyüdüğüm için bir mimar adayı olarak oraları tekrar gezmek görmek için fırsat…" "Yeni yerler, kültürler tanımak…" "Bursa'yı bilmem ve belirlenen tarihler arasında Bursa'da olacak olmam…"	%10,39 (141)	%2,22 (2)	%4,62 (11)	%29,3 (80)	%8,05 (14)	%5,94 (29)	%10,57 (277)
Atölye çalışması her yıl farklı bir mekânda gerçekleşmektedir.	uygulama mekânı, çalışma mekânı, konaklama mekânı	Başvuru sırasında bu bilgi verimediği için formlarda ilgili referanslara rastlanmamıştır.	x	x	x	x	x	x	x

Çizelge 3.1 BMYO'ya özgü özelliklerin öğrenci motivasyonuna etkisi 2012-2017 (devamı)

Özellik	**İlgili Kavramlar / Anahtar kelimeler**	**Referans olarak kodlanan kavram ve cümle örneği**	**Başvurularda geçen referansların yıllara göre yüzdesi ve toplam referans sayısı[1]**						
			2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**Tümü**
Teori ve pratiğin bir aradalığı, üretim yapma	uygulama, tasarımın gerçekleştirilmesi, malzeme, malzeme uygulaması, uygulama imkânı, 1-1 uygulama, tasarımın gerçeğini görme, beton, betonu dokunarak öğrenmek, sonuç ürün, tasarımdan üretime	"Eğitim sürecim boyunca tasarım ve tekniğin bir araya gelmekte zorlandığını gördüm. Böyle bir workshop çalışmasının beraber ilerlemesi gereken tasarım ve teknik detay sürecinin anlaşılmasına katkı sağlayacağını düşünüyorum". "…düşüncelerin vücut buluşunu görmek ve bunu yaşamak istediğim için…" "Daha önce katıldığım atölyelerden farklı olarak uygulamaya yönelik bir deneyim yaşamak istiyorum." "çünkü fakültede öğrenilen teorik bilgiler ancak onları hayatın içinde uygulayıp pratiğe dönüştürdüğümüzde kalıcı olur." "Malzeme bilgisinin teorikle sınırlı kalmayacağı…" "Tasarımın düşünceden pratiğe eskizden kalıba tüm sürecinin dolu dolu bir kesiti olduğunu düşünüyorum ve bu deneyimi yaşamak istiyorum." "Tasarladığımı uygulayabilme imkânı…" "Okulda aldığımız teorik bilgiyi uygulamayla pekiştirmek…" "Bir ürün ortaya çıkarmak amacıyla katılmak istiyorum" "1-1 ölçekli atölyelerin malzemeyi tanımaya olanak vererek tasarım sürecini güçlendirdiğini düşünüyorum" "tüm aşamaların içinde bulunmak ve sonuç ürünü görmek tecrübesiz öğrenciler için büyük bir fırsat"	%13,78 (187)	%15,56 (14)	%19,75 (47)	%11,36 (31)	%13,22 (23)	%9,84 (48)	%13,36 (350)
Belirli bir malzeme (beton) ile tasarım ve üretim yapılmaktadır.	beton, betonu tanımak, betonla çalışmak, malzemeyi uygulayarak öğrenmek, malzeme bilgisi, biçim, malzemenin fiziksel ve kimyasal özellikleri, betonun imkânları, betonun sınırları, betonu tanımak, betona dokunmak	"Atölyede betonarmenin imkânlarını uygulama içinde tanıyacağım" "malzeme olarak beton da çok farklı kullanım alanları ve şekil alabilmesi ile heyacan verici oldu" "beton kullanımı hakkında daha fazla çalışmada bulunmak istiyorum" "…betonun geniş yelpazede kullanımını bilmem gerekli ve atölye çalışması betonarme derslerinden daha öğretici" "günümüzün en etkin malzemesi betonu nerelerde ne şekilde kullanabileceğimize dair faydalı, yaratıcı bir çalışma…" "betonu yakından tanımak ve alternatif çözümler ve ürünler ortaya çıkarmak…" "beton ile neler yapabileceğimizin sınırlarını zorlamak adına…" "okulumuza gelen firmalar ya da yapı fuarları sayesinde malzemeleri isim olarak öğrenebiliriz… fakat bunların yeterli olduğunu düşünmüyorum…" "betona dair bilgimi güncellemek ve geliştirmek istediğim için…"	%20,27 (275)	%14,44 (13)	%21,01 (50)	%12,09 (33)	%25,86(45)	%24,8 (121)	%20,5 (537)

Çizelge 3.1 BMYO'ya özgü özelliklerin öğrenci motivasyonuna etkisi 2012-2017 (devamı)

Özellik	**İlgili Kavramlar / Anahtar kelimeler**	**Referans olarak kodlanan kavram ve cümle örneği**	**Başvurularda geçen referansların yıllara göre yüzdesi ve toplam referans sayısı[1]**						
			2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**Tümü**
Farklı aktörlerin katılımı ile gerçekleşmektedir. Farklı disiplinlerden/okullardan öğrenciler, farklı disiplinlerden yürütücülerin yanı sıra öğrenciler süreçte çeşitli ustalar, zanaatkarlar, kurum çalışanları, yerel halk, yerel yönetim ile de iletişim içindedir.	farklı disiplinlerden ve okullardan öğrenciler	"farklı okullardaki mimarlık öğrencileriyle karşılaşıp farklı bakış açıları edinebileceğimiz için katılmak istiyorum." "…çeşitli okullardan bölüm arkadaşlarımla bilgi alışverişinde bulunmak" "çalıştaylar insanın sosyalleşmesini sağlıyor, diğer illerdeki meslektaşlarımızdan haberdar olmamızı sağlıyor." "Diğer üniversitelerdeki öğrencilerle etkileşimde bulunup eksiklerimi göreceğim profesyonel bir ortam…" "Çünkü farklı okullardaki mimarlık öğrencileri ile ortak bir projede çalışabileceğim."	%13,34 (181)	%17,78 (16)	%18,07 (43)	%11,72 (32)	%15,52 (27)	%9,63 (47)	%13,21 (346)
	farklı disiplinlerden ve okullardan yürütücüler	"Küratör seçimi ve seçilen temaya farklı branşlardan bakışın sağlanması ayrıca katılma isteği uyandırıyor." "Özellikle yürütücülerin birikimlerinden faydalanmak (İsimlerini öğrenince oldukça heyecanlandım)." "Türkiye'nin en nitelikli hcalarıyla bir arada çalışma yapma fırsatına sahip olabilmek için…" "Atölye yürütücülerinin projelerini takip ediyorum ve onlarla bir projede yer alma fırsatı elde etmek…" Küratörlüğünü PAB Mimari Taarım'ın yaptığını duyunca ayrı heyecanlandım."							
BMYO kısa süreli bir çalışmadır.	yoğun çalışma, yoğun üretim, kısa sürede üretim, hızlı üretim, pratik çözüm, kısıtlı zaman dilimi	"Yaz tatilimin bir kısmını tatil yapmanın ötesinde kısa bir süre bile olsa öğrenim hayatım ve geleceğim için faydalı olabilecek bir uğraşa adamak istedim". "Atölye çalışmalarını yoğun çalışma ortamı ve hızlı üretim imkânı açısından önemsiyorum". "zihinsel üretim pratiğinin kısıtlı bir zaman diliminde plastikleşmesine tanık ve dahil olmak…" "kısa sürede bir şeyler üretebilme deneyimi…"	%0,59 (8)	%1,11 (1)	%0,42 (1)	%1,1 (3)	%1,15 (2)	%0,2 (1)	%0,61 (16)
Belirli bir dönemde (yazın) gerçekleşmektedir.[1]	boş zaman, staj, yaz,yaz okulu, dönem dışı, yaz tatili, tatil	"Yaz tatilini verimli bir şekilde geçirmemi sağlayacağını düşünüyorum…" "Yaz tatilinde staj dışında hem mesleğimle ilgili hem kendimi geliştirmekle ilgili…" "3. sınıftan 4. Sınıfa geçerken son yaz tatilimi, köprüden önce son çıkışı, farklı bir deneyimle zenginleştirmek…" "Boş zamanımı mimarlığa dair bir aktiviteye ayırmak" "Yaz tatilimi daha dolu ve anlamlı geçirmiş olacağımı düşünmem…"	%4,57 (62)	%3,33 (3)	%8,04 (20)	%,1,83 (5)	%5,75 (10)	%4,51 (22)	%4,66 (122)

[1]2015 yılında ertelenmek durumunda kalan BMYO, bir defaya özgü kışın gerçekleşmiştir.

Çizelge 3.1 BMYO'ya özgü özelliklerin öğrenci motivasyonuna etkisi 2012-2017 (devamı)

Özellik	**İlgili Kavramlar / Anahtar kelimeler**	**Referans olarak kodlanan kavram ve cümle örneği**	**Başvurularda geçen referansların yıllara göre yüzdesi ve toplam referans sayısı[1]**						
			2012	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**Tümü**
Sonuç değil süreç odaklı bir etkinliktir.	eğlenceli, deneysel, eleştirel, paylaşımcı, üretici, özgün, yaratıcı, yenilikçi, yoğun, katılımcı, kolektif ortam, not kaygısı yok, gönüllülük, motivasyon	"atölye sürecini zevkli, öğretici, öğrenci olarak deneyimlenmesi gereken bir süreç olarak görüyorum" "verimli ve keyifli bir süreç olacağını düşünüyorum" "…etkinlik sürecinde yaşanan tartışmalar ve üretimler dünyanın en değerlilerinden."	%6,26 (55)	%10 (9)	%5,46 (13)	%7,33 (20)	%5,75 (10)	%5,12 (25)	%6,18 (162)
BMYO'nda grup çalışması ön plana çıkmaktadır. Kolektif çalışma ve üretim ortamıdır.	grup çalışması, katılımcılık, kolektivite, fikir alışverişi, birlikte tasarım, birlikte üretim, yardımlaşma	"Kolektif bir uygulamaya katılmanın okulu bitirmeden önce çok öğretici ve önemli bir deneyim olduğunu düşünüyorum." "…birlikte çalışma, birlikte üretim yapma…" "Grupça çalışıp proje üretme tecrübesi edineceğim." "Grup çalışmalarındaki birliktelik ruhunu seviyorum." "Atölyelerin ve kolektif çalışmaların tasarımın temeli olduğunu düşünüyorum." "Grup çalışmalarına okullarımızda aldığımız eğitimde yeterince ağırlık vermediğimizi düşünüyorum."	%5.53 (75)	%4.44 (4)	%7,14 (17)	%6,59 (18)	%6,9 (12)	%4,1 (20)	%5,57 (146)

Çizelge 3.2 BMYO 2012-2017 Başvuru formlarına göre öğrencilerin kazanım beklentisi

BMYO Kazanım Beklentisi	İlgili Kavramlar / Anahtar Kelimeler	Referans Olarak Kodlanan Kavram ve Cümle Örneği	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Toplam
Bilgi-Beceri Kazanımı	bilgi, beceri, malzemeyi öğrenmek, teknolojiyi öğrenmek, yeni araçlar öğrenmek	“yeni insanlarla tanışıp sosyal çevremi artırmak ve eğitim sürecime artı şeyler katmak…” “mesleğimde kendimi geliştirmek yenideneyimler ve tecrübeler edinmek için faydalı olacağını düşünüyorum.” “kendimi geliştirmek, ileride mesleğim olacak konuları okulum bitmeden öğrenmek istiyorum.”	%50,1 (253)	%47,22 (17)	%50,88 (58)	%37,78 (34)	%53,16 (42)	&55,97 (89)	%50,15 (493)
Yetkinlik Kazanımı	yetkinlik kazanımı, sosyal sorumluluk, kişisel gelişim, iletişim becerileri, grup çalışması, mimar-işveren ilişkisi deneyimi, kendini geliştirmek,	“ufkumu genişletmek için” “çalışmanın kişisel gelişimime faydalı olacağını düşünüyorum”	%47,33 (239)	%44,44 (16)	%44,74 (51)	%60 (54)	%44,3 (35)	%43,4 (69)	%47,2 (464)
Sonuç Ürün Beklentisi	Somut çıktı, sonuç ürün, cv, referans çalışma	“…kaliteli bir sonuç ürünün ortaya çıkmasını ümit ediyorum.” “...sonunda ortak bir ürün oluşturacak olmamız beni çok heyecanlandırıyor.”	%2,57 (13)	%8,33 (3)	%4,39 (5)	%2,22 (2)	%2,53 (2)	%0,63 (1)	%2,64 (26)

Düzenleyen kurumun etkisi: Başvuru formları incelendiğinde; organizasyonu düzenleyen veya organizasyona katkıda bulunan kurumun, öğrencinin katılım motivasyonunu etkilediği görülmektedir. Öğrencilerin bir kısmı Betonart dergisini yakından takip ettiklerini ve dergiye duydukları güven nedeniyle BMYO'nun mesleki ve kişisel gelişimlerine katkıda bulunacağını düşündüklerini belirtmiştir. BMYO'nun kuramsal bir yayın olan Betonart dergisi ile dolaylı ilişkisi[1] bazı öğrenciler için motivasyonu artıran bir rol oynamaktadır. Tüm yaz okulu başvurularına verilen cevaplar arasında organizasyonu düzenleyen veya destekleyen kurumlar ile ilgili referanslar toplam referansların %20,5'lik bir bölümünü oluşturmaktadır.

BMYO katılım koşullarının etkisi: BMYO başvuru koşulları net olarak tanımlanmıştır ve birkaç istisna olmakla birlikte yıldan yıla pek değişmemektedir. Etkinliğe başvurunun ücretsiz olması ve etkinliğin 3. sınıfı tamamlayan mimarlık öğrencilerine açık olması organizasyonun temel özelliklerinden sayılabilir. Başvuru formlarında etkinlik ücreti ile ilgili bir veriye rastlanmamıştır. Etkinlik mimarlık öğrencilerine yönelik olduğu ve çoğunlukla mimarlık öğrencileri başvuruda bulunduğu için disipline yönelik bir tutum da formlardan gözlemlenememiştir. Buna karşın etkinliğin 3. sınıfı tamamlayan öğrencilere yönelik olmasına ilişkin öğrencilerin iki farklı tutuma yöneldiği görülmüştür. 3. sınıfı henüz tamamlamamış mimarlık öğrencileri bu atölyeye katılmaya yetkin olduklarını, çalışmaya katılmak için şanslarını denediklerini belirtmişlerdir. Koşulları sağlayan öğrenciler ise "son kez öğrencilerle bir arada bulunabilme, öğrenci iken böyle bir ortamı deneyimleyebilme, mezun olmadan önce uygulama deneyimi edinme, öğrenciliğin son yazını verimli geçirme" gibi sebepler belirtmektedirler.

BMYO'nun sürekliliğinin motivasyona etkisi: BMYO'nun sürekliliği, bilinirliği ve güvenilirliğini artırmanın yanı sıra öğrencilerin sıkı takip ettikleri bir atölye olmasında da rol oynamıştır. Enformel ortamların kısa ömürlü oluşları takip edilmelerini de zorlaştırmaktadır. Öğrenciler BMYO'nu arkadaşlarından, okullarındaki akademisyenlerden övgüyle duymakta ve katılmak istemektedir. Öğrencinin başvuru

[1] BMYO ve Betonart dergisi TÇMB'nin mimarlara yönelik iletişim çalışmaları kapsamında yapılmaktadır. 2004 yılından beri yayınlanan Betonart dergisi Ocak 2012'den itibaren Binat İletişim&Danışmanlık tarafından yayına hazırlanmaktadır.

motivasyonu ile ilgili toplam referansların %5,3'lük dilimini BMYO'nun sürekliliğine dair, sürekliliği ile ilişkili referanslar oluşturmaktadır.

Motivasyonda tematikliğin etkisi: BMYO her yıl bir küratör tarafından belirlenen teması ile diğer atölye çalışmalarından farklılaşmaktadır. Tema beton ile ilişkili olarak güncel bir konuyu, sorunu ele alabilmekte veya düzenlenen şehir ile bağlamsal bir ilişki kurmaktadır. Tema çoğunlukla betonun özellikleri ile ilgili olmasına rağmen, öğrencinin kişisel ilgi alanında olan başka bir konu ile de kesişebildiği için önem taşımaktadır. Öğrencinin ilgi duyduğu bir konu, öğrencinin başvuru motivasyonunu artırmaktadır. BMYO mimarlık öğrencisi için kentsel tasarım, obje tasarımı gibi farklı ölçeklerle çalışma imkânı sağlamanın yanı sıra upcycling, parametrik tasarım gibi güncel konuları ve gelişmeleri programına almaktadır. Öğrencinin BMYO'ya başvuru motivasyonuna dair referansların toplamda %11,3'lük bir bölümünü temaya dair referanslar oluşturmaktadır. Öğrenciler tema/konu/başlık ilgilerini çektiği için, bu konu ile ilgilenen diğer aktörler ile bir araya gelmek istedikleri için başvurduklarını belirtmişlerdir. Tema ile ilgili referanslar yıl bazında incelendiği zaman 2012'de %11,2, 2013'te %17,78, 2014'te %2,1, 2015'te %2,56, 2016'da %4,02 iken 2017'de büyük bir fark ile %22,34 olduğu görülmektedir. Temanın güncel bir tartışmayı veya güncel bir teknolojiyi odağına aldığı durumlarda öğrenci için daha öncelikli bir bileşen olarak konumlandığı görülmektedir. Örneğin "İdealimdeki Kent" temasının çalışıldığı 2013 yılı ve upcycling temasının incelendiği 2017 yılında atölyenin kavramsal çerçevesine dair verilen referansların diğer yıllara oranla daha fazla olduğu görülmektedir. 2014'te tema ile ilgili referanslar azken küratöre daha çok referans verilmiş olması da dikkat çekmektedir.

Motivasyonda atölye yapılan şehrin etkisi: Öğrencinin motivasyonunda atölye yapılan şehrin etkisinin önemli bir ölçüde olduğu görülmektedir. Motivasyona yönelik referansların toplamda %10,7'sini şehir ile ilgili referanslar oluşturmaktadır. Öğrenciler o şehri merak ettiklerini veya o şehirle kişisel bir bağ kurduklarını belirtmektedir. Öğrenci o şehirde gerçekleşecek bir atölye çalışmasına şehri tanıyıp bildiği için (doğup büyünen şehir, daha önce bir süre yaşanan şehir, ziyaret edilen şehir vb.) katılmak isteyebildiği gibi hiç bilmediği bir şehir ile karşılaşma imkânı bulabildiği için de katılmak isteyebilmektedir. Bölgenin kültürel ve coğrafi özellikleri de öğrenciler tarafından vurgulanmaktadır. Öğrenciler farklı kültürleri tanımanın, bir mimarlık öğrencisi için

gezip görmenin öneminden de bahsetmektedir. Bu noktada, her yıl şehrin önemli tarihi, kültürel ve mimari mekânlarına düzenlenen gezileri de içeren BMYO programı büyük önem taşımaktadır. Yıl bazında bir inceleme yapıldığında öğrencinin katılma motivasyonunda şehirlerarasında büyük farklar görülmektedir. 2012 yılında %10,39 (Isparta), 2013 yılında %2,22 (Balıkesir), 2014'te %4,62 (Afyon), 2016'da %8,05 (Adana), 2017'de %5,94 (Bursa) oranında olan şehre dair referanslar 2015 yılında (Mardin) büyük bir farkla öğrencinin motivasyonunda %29,3 oranında etkili olmuştur. Mardin'de gerçekleşmesi planlanan yaz okulu için yapılan bu başvurularda; öğrenciler Mardin'in kültürünü ve mimarlığını görmenin mimarlık öğrencisi olarak kendileri için önemli olduğunu vurgulamıştır. Gelen başvuruların bölgelerine bakıldığında 2015 yılında gelen başvurulardaki bölge çeşitliliği de dikkat çekmektedir.

Öğrencilerin okullarının bulunduğu şehir ile BMYO'nun gerçekleştiği şehrin ilişkisine bakıldığında, öğrencilerin kendi yaşadıkları/okudukları bölgede olan atölyelere daha çok başvurdukları görülmektedir. 2012 Isparta'ya Güneydoğu bölgesinden neredeyse hiçbir katılım olmazken 2015 Mardin başvurularında bu bölgeden çok fazla katılım olduğu görülmektedir.

Motivasyonda atölye çalışması yapılan mekânın etkisi: BMYO'nun gerçekleştiği atölye, uygulama ve konaklama mekânı katılımcı seçimi gerçekleştikten sonra açıklandığı için bu mekânlara dair bir veriye rastlanmamıştır.

Teorik ve pratik çalışmaların bir arada yapılmasının (uygulama yapılmasının) motivasyona etkisi: BMYO'nun düzenlenme amacı olan "eğitimde teori ve pratiği bir araya getirme", öğrencilerin katılım motivasyonunda da önemli bir yer tutmaktadır. Öğrencilerin bir kısmı formel eğitimde uygulama ayağının eksik kaldığını vurgulamakta, BMYO'ya özellikle uygulama deneyimi için geldiklerini belirtmektedirler. %13,36'lık bir oranla öğrencinin motivasyonunu etkileyen faktörler arasında "atölye çalışmasının betona yönelik olması"nın ardından ikinci sırada gelmektedir. Betona yönelik tasarım ve üretim ile teori ve pratiğin bir aradaolması atölye çalışmasında uygulama yapılmasına yönelik maddeler olarak aynı kategoride değerlendirilebilir. Bu durumda öğrencilerin bu atölye çalışmasına başvurmasında %33.86 oranında uygulama yapılmasının etkili olduğu görülmektedir.

Belirli bir malzeme (beton) ile tasarım ve üretim yapılmasının motivasyona etkisi: BMYO'ya başvuru nedenleri arasında beton malzemesi ile çalışmak, betonun özelliklerini tanımak önemli bir yer kaplamaktadır. Betonun nitelikli yapı malzemesi olarak kullanımı; fiziksel, kimyasal, strüktürel özellikleri (esneklik, dayanıklılık vb.); sınırları ve olanakları (farklı kalıplar, farklı bileşenler, farklı katkı maddeleri ile deneyler); teknoloji, sanat, mimarlık, tasarım gibi disiplinlerle kurduğu ilişki, öğrencilerin betona dair merak ettiği konular arasında yer almaktadır. BMYO başvurularında beton ile ilgili referanslar yıl bazında incelendiği zaman her yıl benzer bir oranda betona dair referans ile karşılaşılmaktadır. Formlar incelendiğinde öğrencinin motivasyonununortalama %20'sini beton malzemesi ile çalışmanın oluşturduğu görülmektedir. Başvuru formlarında betona yapılan vurgunun 2016 ve 2017 yıllarında diğer yıllara oranla daha fazla olduğu görülmektedir.

Öğrenci motivasyonunda farklı aktörlerin katılımının etkisi: Öğrencinin BMYO'ya başvurmasında beton ile üretim ve teori-pratik bir aradalığının ardından üçüncü sırada farklı aktörlerin katılımı etkili olmaktadır. Öğrenci motivasyonu oranlarına bakıldığında toplam referansların %13,21'ini aktörler ile ilgili referansların oluşturduğu görülmektedir. BMYO sürecine dahil olan katılımcı, organizasyon ekibi, yürütücü vb. farklı rollere sahip aktörler öğrencilerin başvuru motivasyonunu etkilemektedir. Başvuruda bulunan öğrenciler, farklı okullardan ve disiplinlerden aktörlerle bir arada bulunmanın önemli olduğunu düşünmektedir. BMYO, istisnalar haricinde mimarlık öğrencilerini kabul ettiği için başvurularda disiplin faktörünün katılım motivasyonuna etkisi belirgin olmamakla birlikte öğrenciler verdikleri cevaplarda "farklı okul ve farklı disiplin" vurgusu yapmaktadır. Öğrencilerin BMYO'ya başvuru motivasyonlarında küratör ve moderatörler de rol oynamaktadır. Öğrenciler takip ettikleri bir mimar ile birlikte çalışabilme deneyimi edinmeyi önemsemektedir. Küratör ve moderatörlerin okulları, disiplinleri, çalıştıkları alanların yanı sıra mimarlık öğrencileri arasındaki bilinirlikleri de başvuru tutumunu değiştirebilmektedir. İncelenen cevapların %1,77'sinde moderatör ve küratörlerin ismine referans verilmiş, BMYO'ya katılma nedeni olarak o isimlerin atölye çalışmasına dahil olması gösterilmiştir.

Atölye süresinin motivasyona etkisi: Atölye çalışmaları kısa süreli çalışmalardır ve BMYO da yaklaşık 10 gün süren programı ile kısa süreli bir uygulama atölyesidir. Kısıtlı

zamanı olan öğrenciler için atölye süresi önemli olmakla birlikte öğrenciler "süre" bileşenini ayıracakları zaman bazında değil "kısa sürede daha çok üretim yapabilme" bir başka deyişle "yoğun çalışma" açısından ele almaktadır. Yoğun çalışma ve üretim ile ilgili referanslar toplam referansların %1'den azını oluşturmaktadır.

BMYO'nun yazın gerçekleşmesinin motivasyona etkisi: BMYO'nun yaz döneminde gerçekleşiyor olmasına dair referanslar toplam referansların %4,66'lık bölümünü oluşturmaktadır. Öğrencilerin bir kısmı BMYO'yu staj olarak saydırmayı planlarken bir kısmı ise yaz tatilini mesleki bir deneyim için ayırmayı düşünmektedir.

Sürecin motivasyona etkisi: BMYO, birçok atölye çalışması gibi sonuç değil süreç odaklı bir çalışmadır. Her ne kadar sonuçta bir fiziksel üretim yapılsa da asıl amaç bu sürecin deneyimlenmesidir. Öğrencinin formel not kaygısı ile katılmadığı bu nedenle sonuçta yürütücüler tarafından da bu amaçla değerlendirilmediği ortam daha eleştirel, daha paylaşımcı daha özgün olabilmektedir. Öğrenci bu sürece zorunluluklar ile değil içsel motivasyon ile katıldığı için bu da ortamı şekillendirmektedir. Süreçte gerçekleşen farklı etkinlikler, deneysel çalışmalar da öğrenciler için motive edici olmaktadır. Öğrencilerin sürece yönelik referansları toplam referansların %5,12'lik bölümünü oluşturmaktadır. Öğrenciler süreci eğlenceli, deneysel, zevkli, paylaşımcı, üretici, özgün, yaratıcı, yenilikçi, katılımcı, verimli gibi sıfatlarla betimlemektedirler.

Grup çalışmasının etkisi: Öğrencinin başvuru motivasyonunda grup çalışması, kolektif çalışma, meslektaşları ile birlikte tasarlama ve üretme, iş birliği gibi kavramlar öne çıkmaktadır. Belirli bir notlandırma sisteminin olmaması bireysel rekabetin önüne geçmekte öğrencileri birlikte tasarlamaya ve üretmeye teşvik etmektedir. Öğrencilerin cevaplarında grup çalışması ile ilgili referanslar toplam referansların %5,57'sini oluşturmaktadır.

BMYO Kazanım beklentisi: Öğrencilerin BMYO'dan kazanım beklentisi ise farklı bir tablo ile incelenmiştir. Başvuru formlarında "atölye çıktıları-kazanımları" ile ilgili referanslar bilgi-beceri (%50,15) ve yetkinlik (%47,2) kazanımı ile doğrudan sonuç ürün üretimine yönelik beklenti (%2,64) olmak üzere üç kategoride incelenmektedir. Bu başlıkların yanı sıra öğrencilerin %10'u BMYO'nun formel eğitime katkısından bahsetmiş; %14'ü ise enformel eğitim deneyimi yaşamak istediğini özellikle belirtmiştir.

Formlar incelenirken “bilgi” (öğrencinin uygulamaya, malzemeye daha geniş ölçekte mimariye yönelik bilgi edinme isteği vb.) ile “beceri” (öğrencinin alanda kendini geliştirme ve hem uygulama hem de teoride, kavrama ve eyleme geçirme becerisi edinme isteği) kazanımı birlikte değerlendirilmiştir. Sosyal sorumluluk, iletişim, kişisel gelişim, eğlence, ait olma gibi sosyal katkılar ise yetkinlik kategorisine dahil edilmiştir.

BMYO, esas olarak öğrencinin beton malzemesini uygulayarak öğrenmesini amaçlamaktayken bir eğitim modeli olarak bu amacın ötesine geçmekte ve formel eğitimde belirlenen bilgi, beceri, yetkinlik kazanımı hedeflerinin birçoğu ile örtüşen bir programa, içeriğe sahip olabilmektedir. İlk bölümde ele alınan program çıktıları doğrultusunda BMYO ve mimarlık eğitimi programının çıktıları karşılaştırıldığında BMYO’da mimarlık eğitiminde kazandırılması istenen birçok bilgi, beceri ve yetkinliğin karşılığının olduğu görülmektedir. MİAK, TYYÇ ve NAAB’ın yeterlilikler çerçevelerinde ortaya konan kriterler arasında özellikle mimarlık ve meslek ortamına yönelik maddelerin BMYO’da karşılık buldukları söylenebilir (EK C).

Formel eğitimden farklı olarak BMYO’nun sosyal çıktılarının daha yoğun olduğu görülmektedir. Gönüllülük esasına dayanan bu çalışmada öğrenciler mesleki bilgi ve deneyim edinmenin yanı sıra eğlenceli zaman geçirmeyi, yeni arkadaşlıklar edinmeyi ve mesleki çevrelerini genişletmeyi de amaçlamaktadır. Öğrencinin kazanım beklentilerinde bilgi-beceri ve yetkinlik kazanımına dair referansların çok yakın oranda olması da bunu kanıtlamaktadır.

BÖLÜM 4

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mimarlık mesleği değişmektedir. Bir yandan gelişen teknolojiler, yeni araç ve yöntemlerin kullanımı ile uzmanlaşma daha da artmakta; diğer yandan mesleğin sınırları çeşitli alanlara yayılarak genişlemekte, başka disiplinlerle iç içe geçerek belirsizleşmektedir. Sosyo-ekonomik, ekolojik, politik vb. durumlar da meslek pratiğini, meslek eğitimini ve ikisi arasındaki ilişkiyi etkilemektedir.

Böyle bir ortamda hem öğrenciler hem de öğretim görevlileri kendilerini geliştirebilmek, değişimin daha uzun sürede gerçekleşebildiği formel eğitimi daha öteye taşıyacak ve destekleyecek çalışmalara ihtiyaç duymaktadır. Farklı ülkelerden, okullardan ve/veya disiplinlerden profesyonel ve öğrencilerin; farklı ülke/şehir/mekânlarda bir araya geldiği enformel ortamların bu ihtiyaca cevap olarak çeşitlenerek çoğaldığı gözlemlenmektedir. Son zamanlarda gerçekleştirilen geniş kapsamlı mimarlık ve tasarım sergileri, eğitim konusunu özellikle ele almakta, programlarını oluştururken kendilerini bir eğitim ortamı olarak konumlandırmaktadır (Uluslararası Venedik Bienali Mimarlık Sergisi, İKSV İstanbul Tasarım Bienali gibi). Yarışmalar, basılı ve dijital çeşitli yayınlar, öğrencilerin, mimarların ve tasarımcıların bir araya gelerek üretip tartıştığı buluşmalar ve atölye çalışmaları gibi çeşitli formatlarda düzenlenen etkinlikler de enformel eğitim ortamları olarak var olmaktadır. Bu enformel etkinlikler çoğunlukla formel eğitim kurumları, bağımsız dernekler, sivil toplum kuruluşları, sanayi birlikleri, öğrenci kulüpleri ve toplulukları tarafından düzenlenmekte; formel eğitim kurumları, dernekler ve sanayi tarafından desteklenmektedir. Farklı amaçlarla düzenlenen ve desteklenen bu etkinliklere öğrencilerin başvurma ve katılımcı, düzenleyici ya da yürütücü gibi çeşitli rollerde dahil olma motivasyonları da çeşitlilik göstermektedir. Öğrencinin katılımında enformel

çalışmaların organizasyonu yapan kişi ve kuruma göre türü, programı, kapsamı, süresi, periyodu, katılımcıları, katılımcılar arasındaki ilişkiler, tasarımı uygulamaya dökme imkânının olup olmaması gibi özellikler etkili olmaktadır.

Yaklaşık 1000 öğrencinin başvuru formunun incelendiği bu çalışmanın sonucunda öğrencilerin enformel ortamların özellikleri ve öğrenciye katkıları konusunda bilinçli oldukları, bu ortamların kendilerini hem bireysel hem de mesleki anlamda geliştirmek için bir fırsat sunduğunu düşündükleri görülmüştür. Öğrencilerin, okullarda verilen formel eğitimi yetersiz bulup enformel ortamlara katılarak bu açığı kapatmak istediği veya okulda verilen eğitimi yeterli bulmakla birlikte bu deneyimin kendisini kişisel ve mesleki anlamda geliştireceğine inandığı için formel eğitimine bir katkı olarak enformel ortamlara dahil olmak istediği görülmüştür. Öğrencilerin yoğun ders ve staj programı dışında kalan kısıtlı boş zamanlarını kişisel ve mesleki gelişimleri açısından değerlendirmek için gönüllü olarak katıldıkları bu etkinliklere başvururken etkinliklerin birçok farklı özelliğini göz önünde bulundurduğu ortaya çıkmıştır.

Öğrencinin enformel ortamlara katılım motivasyonunda bu özellikler incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda yıllara göre bu bileşenlerin öğrenci tutumundaki etkisinin ağırlığı değişmekle birlikte öğrencinin eğitim ortamından beklentisi (%31,72) ile eğitimin sonundaki kazanım beklentisinin (%33,56) benzer oranda etkili olduğu görülmüştür. Bir başka deyişle öğrenci için sonuçta elde edeceği bilgi, beceri, yetkinlik ve deneyim kadar zaman, mekân, aktör, araç, yöntem vb. ile şekillenen eğitim ortamının da önemli olduğu söylenebilir. Atölye kazanımlarına her yıl benzer bir oranda referans verildiği görülürken özellikle etkinliğin gerçekleştiği şehir gibi özelliklerle eğitim ortamının bazı yıllarda diğer yıllara oranla daha fazla öne çıktığı görülmüştür. Ele alınan konu ve tartışılan kavramların da o etkinliğin seçilmesinde etkili olduğu (%21,77) sonucuna ulaşılmıştır. Formel eğitimde çok ele alınmayan bir kavrama, malzemeye, yönteme vb. yönelik veya güncel bir tartışmayı odağına taşıyan atölyelere daha fazla öğrencinin başvurduğu söylenebilmektedir. Öğrencinin enformel ortamlara katılmasında, o ortamların kim/kimler tarafından, hangi amaçlarla ve nasıl düzenlendiği gibi organizasyona yönelik özelliklerin de önemli oranda belirleyici kriterlerden (%12,89) biri olduğu görülmüştür.

Kurumlar enformel çalışmalarda düzenleyici veya destekleyici rolü ile hem sosyal sorumluluk hem de pazarlama iletişimi çalışması yapabilmektedir. BMYO, bir birlik öncülüğünde, destekçi kurumlarla geliştirilen bu tür bir çalışmaya iyi bir örnek teşkil etmektedir. Bu çalışmada organizasyonun farklı alanların iş birliğine dayalı olması, sürekliliği ve güvenilirliğinin öğrenci katılımında önemli etkenler olduğu görülmüştür. Tek seferlik çalışmalar yerine birçok aktörün katılımı ile hayata geçirilen sürdürülebilir projeler geliştirilmeli ve desteklenmelidir.

Eğitim ortamı, içerik ve kazanımlar gibi bileşenler üzerinden formel eğitim ile enformel eğitim karşılaştırılmaya çalışıldığında enformel eğitimin bu bileşenler üzerinden okunamadığı görülmüştür. Mimarlıktaki enformel eğitim ortamlarının formüle edilmesi esneklik, dinamiklik, değişebilirlik gibi özellikler ile şekillenen bu ortamların doğasına aykırıdır. Etkinliğin programı, amacı, aktörleri, ne zaman nerede gerçekleşeceği, kullanılacak araç ve yöntemler çoğu zaman atölye çalışması öncesinde belirlense de doğaçlama değişikliklere açıktır. Bu çalışmalarda farklı kararlar alınabilmekte ve organizasyon dinamik bir şekilde değişerek bir sonraki döneme aktarılmaktadır. Öğrenciler formel eğitimin aksine atölye sırasında daha çok beğendikleri başka bir atölyeye gidebilmekte veya ortamı terk edebilmekte özgür olmaktadır. Bu etkinliklerde en çok tartışılan konular arasında çoğunlukla etkinliklerin yalnızca mimarlık öğrencilerine açık olması gelmektedir. Mimarlık öğrencilerinin enformel ortamlarda bulunmak istemelerinin en önemli nedenleri arasında başka okullardan, disiplinlerden, düzeylerden öğrenciler ile bir arada olabilme deneyiminin olduğu görülmüştür. Buna rağmen çok az atölye çalışması bu çeşitliliği sağlayabilmektedir. Sanayi kuruluşları düzenledikleri organizasyonlarda doğrudan veya dolaylı bir hedef kitleye hizmet etmeyi amaçlamakta ve maddi destek verdikleri etkinlikleri bu doğrultuda seçmektedir. Okullar kendi bünyelerinde olmayan bir disiplini içeren etkinliklere zaman ve bütçe ayıramamakta, kişi ve kurumlar da iletişim ağlarının ötesine geçememektedir. Bu çalışmada BMYO örneği üzerinden enformel etkinliklerin çoğu zaman yeterli katılımcı çeşitliliğine ulaşamadığı ve öğrencilerin bu konuda çeşitlilik talebinin olduğu görülmüştür. Bu tür enformel ortamlarda hem katılımcı hem de yürütücüler olmak üzere aktör çeşitliliğinin (cinsiyet, yaş, disiplin, okul, bölüm, meslek vb.) artırılması yönünde bir ihtiyacın olduğu görülmüştür.

Enformel eğitim ortamının gerçekleştiği mekân, öğrenciler için belirleyici olmaktadır. Öğrenci farklı bir şehri görmenin, farklı bir ortamda çalışmanın kendisine katacaklarının farkındadır. BMYO, UMÖB, EASA, MEDS gibi etkinliklerin farklı şehirlerde düzenlenmesi ve her birinin o yıl, o şehrin özelliklerine göre programlanması hem katılımcı öğrenciler hem de o şehirde bulunan aktörler açısından önemlidir. Bir nevi gezici okul olarak düşünülebilen bu enformel eğitim ortamları yalnızca mimarlık öğrencilerinin o şehri tanımasına katkıda bulunmamakta aynı zamanda o şehirdeki aktörlerin de mimarlık öğrencileri ile karşılaşmasını sağlamaktadır. Organizasyonları düzenleyen kişi ve kurumlar, yürütücü olarak etkinliklerde yer alan akademisyenler kamp, deniz kıyısı gibi mekânların öğrencilerin dikkatini dağıtabileceğini bu nedenle bu tür ortamların enformel eğitim için de tercih edilmemesi gerektiğini düşünebilmektedir. Enformel eğitimin kırdan kente, okuldan bahçeye, çadırdan terasa farklı ölçeklerde, tüm mekânlarda gerçekleşmesinin öğrencinin farklı ortamlarda çalışma becerisi edinebilmesi ve ortamı dönüştürebilme yeteneğini edinebilmesi için önemlidir.

Enformel eğitimin yalnızca katılımcılar değil tüm aktörler için önemli olan ve eğitim ortamını şekillendiren bir diğer özelliği de kısa sürede gerçekleşmesidir. Öğrenciler okul dönemi içinde yoğun ders programı, dönem dışında ise zorunlu stajlar nedeni ile enformel çalışmalara vakit ayırmakta zorlanmaktadır. Akademisyenler de benzer nedenlerle bu tür çalışmalara her zaman yürütücü olarak katılamamaktadır. BMYO örneğinde olduğu gibi zaman planlaması formel eğitim gözetilerek yapıldığında veya enformel eğitim çalışması, staj olarak kabul edildiğinde öğrencilerin katılımı artmaktadır. Öğrenciler için düzenlenen yarışmalar öğrencilerin proje teslim tarihleri gözetilerek planlanmalı, öğrenciler için düzenlenen seminerler vize ve final tarihleri ile çakışmayacak şekilde organize edilmeli ve dönem dışı faaliyetler tüm okulların akademik programları doğrultusunda belirlenmelidir. Bu çalışma ayrıca formel eğitim kurumlarının enformel eğitimlere yürütücü, düzenleyici ve katılımcı olarak dahil olan öğrenci ve öğretim görevlilerini desteklemesinin o kurumdaki formel eğitime de katkıda bulunacağını savunmaktadır.

Enformel eğitim ortamları yeni araç ve yöntemlere hızla ayak uydurabilmekte, özellikle uygulamalı atölyelerde formel eğitimdeki teorik bilgiyi güncel araç ve yöntemlerle desteklemektedir. BMYO örneğinde; öğrencilerin betonu ve çeşitli inşaat malzemelerini

tanımanın yanı sıra birçok güncel bilgisayar yazılımını da öğrendiği görülmektedir. Her atölye çalışması farklı bir yöntemle ve farklı araçlarla gerçekleşmektedir. Birçok okulda üç boyutlu yazıcı, robot gibi imkânlar sağlanamazken enformel ortamlar bunları bünyesine dahil edebilmektedir. Ayrıca formel eğitim müfredat ile sınırlarını belirlemekte ve güncel konuların bu müfredata dahil edilmesi zaman almaktayken enformel eğitim çalışmalarının, formel eğitim müfredatındaki konuları pekiştirmenin yanı sıra güncel konuları takip ederek formel eğitim müfredatını desteklemesi mümkündür.

Eğitim çıktılarına bakıldığında formel eğitim sonucunda öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri ve yetkinliklerin enformel ortamlarda da edinilebileceği görülmüştür. Enformel ortamların bir kısmına öğrenciler ödül, sertifika, kredi kazanımı gibi dışsal motivasyonlar ile dahil olmaktadır. Bu tür enformel ortamlarda ödül ve belge, çıktının değerlendirilmesinin ardından verilmektedir. Bu çalışmanın konusu olan atölye çalışmalarında ise çoğu zaman bir katılım belgesi verilmekte ama bu belge daha çok hatıra değeri taşımaktadır. Öğrenci bu çalışmalara mesleki ve kişisel gelişim beklentisi ile katılmaktadır. Yoklama zorunluluğu, belge alma gibi kaygıların ötesinde enformel eğitim ortamlarına katılımda, öğrencinin içsel motivasyonu önemlidir. Eğitim çıktılarının bir kredi sistemi üzerinden değil çeşitli sergileme ve arşiv çalışmaları ile değerlendirilmesi öğrenciyi teşvik etmektedir.

Enformel çalışmalara katılımda öğrencilerin motivasyonunu araştıran bu çalışmada iki temel sonuca ulaşılmıştır:

- Mimarlık öğrencileri, enformel eğitim ortamlarının/çalışmalarının formel eğitimlerine katkıda bulunduğunu düşünmekte; bu farkındalık ile enformel çalışmalara katılmaktadır.
- İletişim, üretim ve paylaşım ortamı olan enformel eğitim çalışmalarında aktör çeşitliliği, teori pratik biraradalığı, bir mekâna ve şehre bağlı kalmama gibi özellikler öğrencilerin en çok referans verdiği özelliklerdir. Öğrenciler formel eğitim ortamında bu özelliklerin eksikliğini hissetmektedir.

Ayrıca yapılan araştırmalar sırasında enformel çalışmalara dair düzenli ve ulaşılabilir arşivlerin eksikliği, bu çalışmaların devamlılığı ve geliştirilebilirliği açısından önemli bir

sorun olarak dikkat çekmiştir. Arşiv araştırmaları sırasında ortaya çıkan bazı sorular daha ileriki araştırmalarda ele alınmak üzere bu çalışmanın kapsamı dışında bırakılmıştır. Enformel ortamların birbirini ne ölçüde etkilediğini incelemek, örneğin TMÖB'ün başlamasında EASA'nın etkisini veya BMYO'yu örnek alarak kurgulanan bir yaz okulunu araştırmak, bu alanda yapılacak başka bir çalışmanın konusu olabilir.

Enformel eğitim ortamları kolektiflik, çok seslilik, iş birliği gibi özellikleri ile öne çıkarken bu ortamların araştırılmasında ve geliştirilmesinde de iş birliğine dayalı yaklaşımlar önem kazanmaktadır.

KAYNAKLAR

[1] Cevizci, A., (2011). Eğitim Felsefesi, 5. Baskı, Say Yayınları, İstanbul.

[2] Rousseau, J., J., (2009). Emile ya da Eğitim Üzerine, 12. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

[3] Kant, I., (2009). Eğitim Üzerine, 7. Baskı, SAY Yayınları, İstanbul.

[4] Standish, P., (2003). "The Nature and Purposes of Education", A Companion to the Philosophy of Education, 221-233, Blackwell, Londra. Aktaran: Cevizci, A., (2011). Eğitim Felsefesi, 5. Baskı, Say Yayınları, İstanbul.

[5] Illich, I., (2006). Okulsuz Toplum, Çeviren: Öner, C., 1. Baskı, Oda Yayınları, İstanbul.

[6] Illich, I., (1970). Deschooling Society, Elektronik Kitap, The Pennsylvania State University, http://philosophy.la.psu.edu/illich/deschool/, 14.10.2018.

[7] Freire, P., (2008). Ezilenlerin Pedagojisi, 16. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

[8] Freire, P., (2001). Pedagogy of Freedom: Ethics, Democracy, And Civic Courage, First Paperback Printing, Rowman & Littlefield Publishers, USA.

[9] Ranciere, J., (2018). Cahil Hoca: Zihinsel Özgürleşme Üstüne Beş Deneme, Çeviren: Kılıç, S., 4. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.

[10] Buber, M., (2002). Between Man and Man, Routledge, Londra.

[11] Dewey, J., (2012). Okul ve Toplum. 3. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.

[12] Spring, j. (2017). Özgür Eğitim, 5. Baskı, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

[13] Mimarlık Eğitimi Forum I: Nasıl Bir Gelecek?, 19 Nisan 1995, İstanbul.

[14] Mimarlık ve Eğitim Kurultayı 2: Mimarın Formasyonu Nedir, Ne Olmalıdır?, 10-12 Aralık 2003, 171-176, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul; Yayıma Hazırlayan: Ciravoğlu A., (2004), TMMOB Mimarlar Odası, İstanbul.

[15] MOBBIG, (2018). "47. Mimarlık Okulları Bölüm Başkanları İletişim Grubu (Mobbig) Toplantı Raporu", 2-3 Kasım 2018, MEF Üniversitesi, İstanbul.

[16] İKSV, (2018). "Urgent Pedagogies: Learning and unlearning through spaces of exception", 22.09.2018, Beyoğlu, İstanbul. Katılımcılar: Angiama S., Bader, M., Boelen, j., Ericson, M., Grima, J., Hilal, S., Kular, O., Lang, P., Lindstrand, T., Tan, P. ve Özokcu, M., G., Seminer Ses Kaydı, Neslihan İmamoğlu Kişisel Arşiv.

[17] EHEA, (2015). Trends 2015: Learning and Teaching in European Universities, Hazırlayan: Sursock, Andree, Brüksel.

[18] EHEA, (2018). Trends 2018: Learning and teaching in the European Higher Education Area, Hazırlayan: Gaebel M., ve Zhang, T., Belçika, İsviçre.

[19] Nicol, D. ve Pilling, S., (2000). "Architectural Education and The Profession: Preparing for the Future", 1-21, Editör: Nicol, D. Ve Pilling, S., (2005). Changing Architectural Education: Towards a New Professionalism, Elektronik Baskı, Taylor & Francis e-Library.

[20] Schön, D., (1985). The Design Studio: An Exploration of Its Traditions and Potential, RIBA Publications, London.

[21] Salama, A., (1995). New Trends in Architectural Edcucation: Designing the Design Studio, Tailored Text, Raleigh, N.C.

[22] Salama, A., (1999). "Incorparating Knowledge About Cultural Diversity into Architectural Pedagogy", 5th Colloquium on Architecture and Behavior, 6-8 April 1998, 135-144, Ascona; Derleyen: O'Reilly, W., (1999). "Architectural Knowledge and Cultural Diversity", Comportements, Lausanne.

[23] Rogers, A., (2004). Non-Formal Education: Flexible Schooling or Participatory Education, CERC Studies in Comparative Education 15, Springer, Kluwer Academic Publishers, USA.

[24] Werquin, P., (2008). "Recognition of non-formal and informal learning in OECD countries: A very good idea in jeopardy", Lifelong Learning in Europe, 3: 142-149, OECD, Paris.

[25] Ciravoğlu, A., (2001). Mimari Tasarım Eğitiminde Workshop-Stüdyo Paralelliği Üzerine, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[26] Yürekli, H. ve Yürekli, F., (2004). "Mimarlık Eğitimi: Çözüm 5 Yıl mı?", Mimarlık Bir Entelektüel Enerji Alanı, YEM Yayın, İstanbul.

[27] Yürekli, İ. ve Yürekli, H., (2004). "Mimari tasarım eğitiminde enformellik", itüdergisi/a, 3 (1): 53-62.

[28] Yücel, A., (1995). "Mimarlık Eğitiminde Okul Ötesi Programlar ve Üç Deneyim Örneği", 19-21 Nisan 1995, İTÜ, İstanbul.

[29] Tanyeli, U., (2011). "Mimarlık Okulları Uygulama Öğretebilir mi?", Rüya, İnşa, İtiraz: Mimari Eleştiri Metinleri, Boyut Yayıncılık, İstanbul.

[30] Tanyeli, U., (2018). "Ekmek Entelektüeli" mi "Felsefe Kafası" mı? Mimarlık Eğitimi İçin İki Seçenek", Arredamento Mimarlık, 320:6-7.

[31] Demirtaş, E., (2014). "Mimarlık Eğitiminde Bir Müdahale: Alternatif Eğitim ve Yerel Karşılaşmalar", Arredamento Mimarlık, 2748: 90.

[32] Colomina, B., (2013). Ten by Ten Master Postions - Part 1, 3rd International Architectural Education Summit: New Directions in Architecture Education, http://www.aud.ucla.edu/lectures/series/iaes.html, 20 Mart 2018.

[33] Radical Pegagogies, https://radical-pedagogies.com, 9 Haziran 2019.

[34] 3. İKSV İstanbul Tasarım Bienali, (2016). “Türkiye Tasarım Kronolojisi: Sivil Örgütlenmeler”, Hazırlayan: Duman, M., Köm, Y., Yayımlanmamış sergi kitapçığı.

[35] Ersine Masatlıoğlu C., S., (2018). Mimari Tasarım Eğitiminde Stüdyo Kültürü Araştırması: Öğrenen-Merkezli Ortamın Yansımaları, Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[36] Erkan Kaya, H., İ., (2015). Mimarlığı İnformel Bilgi üretim Süreçleri İçinden Anlamak, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

[37] Duman, M., (2013). Mimarlık Öğrencilerinin Aktif Olma Alanının Tanımlanması; "Herkes için Mimarlık" Oluşumu Üzerine Bir Değerlendirme, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[38] Gündoğdu, İ. E., (2011). Mimarlıkta ve Mimarlık Eğitiminde Aktivizm, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[39] Özokcu, M. G., (2015). Mimarlık Alanında Alternatif Bir Süreç: herkes İçin Mimarlık Ovakent Projesi, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[40] Şahin, A., (2013). Mimarlık Eğitiminde Bir Stüdyo Yöntemi: Tasarla-Yap Stüdyosu, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[41] Ciravoğlu, A., (2001). “Workshop’ların Mimarlık Eğitimine Katkısına ilişkin Bir İnceleme: EASA 20[00] Örneği”, Mimarist, 1: 100-105.

[42] Teymur, N., (2004). “4. Oturum”, Mimarlık ve Eğitim Kurultayı 2 - Mimarın Formasyonu Nedir, Ne Olmalıdır?, 10-12 Aralık 2003, 171-176, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul; Yayıma Hazırlayan: Ciravoğlu A., (2004), Mimarlık ve Eğitim Kurultayı 2 - Mimarın Formasyonu Nedir, Ne Olmalıdır?, TMMOB Mimarlar Odası, İstanbul.

[43] TDK, http://tdk.gov.tr/, 8 Haziran 2019.

[44] İKSV, http://tasarimbienali.iksv.org/tr/arsiv/haberarsivi/p/1/809, 25 Mayıs 2019.

[45] 16. Uluslararası Mimarlık Sergisi Venedik Bienali Türkiye Pavyonu, Vardiya, http://vardiya.iksv.org, 9 Haziran 2019.

[46] UMÖB 17, 5, (2017). Forum Ses Kaydı, Neslihan İmamoğlu Kişisel Arşiv.

[47] Tanyeli, U., (2017). Yıkarak Yapmak: Anarşist Bir Mimarlık Kuramı İçin Altlık, Birinci Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.

[48] Yürekli, H. ve Yürekli, F., (2004). “Mimarlık Eğitimi: Çözüm 5 Yıl mı?”, Mimarlık Bir Entelektüel Enerji Alanı, YEM Yayın, İstanbul.

[49] Aydınlı, S. (2001). “Mimarlık Eğitiminde Değişen Öncelikler”, Mimarist, 2001:1.

[50] Batur, A., (2004). “3. Oturum”, Mimarlık ve Eğitim Kurultayı 2: Mimarın Formasyonu Nedir, Ne Olmalıdır?, 10-12 Aralık 2003, 171-176, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul; Yayıma Hazırlayan: Ciravoğlu A., (2004), Mimarlık ve Eğitim Kurultayı 2 - Mimarın Formasyonu Nedir, Ne Olmalıdır?, TMMOB Mimarlar Odası, İstanbul.

[51] Deleuze, G., “From A to Z.” Hazırlayan G. Deleuze, https://vimeo.com/266384572, 4 Kasım 2018.

[52] Gökbayrak, P., (2007). “Disiplinlerarasılık ve Disiplinaşırılık Arasında Mimarlık Bilgisi”, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[53] Masdeu, M. ve Fuses, J., (2017). “Reconseptualization the Design Studio in Architectural Education: Distance Learning and Blended Learning As Transformation Factors”, Archnet-IJAR International Journal of Architectural Research, 11 (2): 06-23.

[54] Yürekli, H. ve Yürekli, F., (2004). “Öğrenci Ortaktır”, Mimarlık Bir Entelektüel Enerji Alanı, YEM Yayın, İstanbul.

[55] Altomonte, S., (2011). “Dikkatli Taşıyınız. Sürdürülebilirliğin Zorlukları ve Mimarlık Eğitiminin Gündemi”, Çeviren: Öcal, F., Mimarist, 41:32-40.

[56] MiAK, Anasayfa, http://www.miak.org/, 27 Mayıs 2019.

[57] MiAK, MiAK Akreditasyon Koşulları 2014, http://www.miak.org/index.cfm?sayfa=Akreditasyonkosul, 27 Mayıs 2019.

[58] TYYÇ, http://tyyc.yok.gov.tr/, 11 Ağustos 2018.

[59] IABA, http://www.iaba.com.tr/, 11 Ağustos 2018.

[60] Google Books Ngram Viewer, https://books.google.com/ngrams, 21 Mart 2019.

[61] Google Trends. https://trends.google.com.trs, 22 Mayıs 2019.

[62] BTF, https://bademliktasarimfestivali.wordpress.com/, 1 Kasım 2018.

[63] Facebook, Bi’sürü, www.facebook.com/pg/bi.suru/about/?ref=page_internal, 8 Haziran 2019.

[64] Herkes İçin Mimarlık, https://herkesicinmimarlik.org/hakkinda/, 18 Kasım 2018.

[65] İKSV, Akademi Programı, http://tbap.iksv.org/about/, 25 Mayıs 2019.

[66] İKSV, 3. Tasarım Bienali Sona Erdi, https://www.iksv.org/tr/haber/3-istanbul-tasarim-bienali-nin-ardindan, 8 Haziran 2019.

[67] TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, (2016). Kent Düşleri XI: Karşılaşmalar, İstanbul.

[68] TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, (2017). Kent Düşleri XII: Paylaşmak, İstanbul.

[69] TMMOB Mimarlar Odası, Kent Düşleri Atölyeleri, http://www.mimarist.org, 6 Mayıs 2019.

[70] Facebook, Köyünü Yaşat, https://www.facebook.com/koyunu.yasat/, 8 Haziran 2019.

[71] Mimarizm, Nesin Sanat Köyü'nde Mimarlık, http://www.mimarizm.com/haberler/soylesi/nesin-sanat-koyu-nde-mimarlik_129130, 6 Ağustos 2019.

[72] Nesin Sanat Köyü, https://nesinsanatkoyu.org/hakkinda, 1 Mayıs 2019.

[73] Şehrine Ses Ver, http://www.sehrinesesver.com/platform/, 8 Haziran 2019.

[74] TAK, http://takortak.org/atolye/kadikoy/, 6 Mayıs 2019.

[75] Tasarım Köyü İzmir, https://www.tasarimkoyuizmir.org/hakkinda, 6 Mayıs 2019.

[76] TMÖB, (1999). "TMÖB '99 Buluşması", Mimarlık, 287: 4.

[77] TMÖB/UMÖB Bellek Kayıtları, https://www.youtube.com/channel/UCKD570M0-YNsSdYNHwgciMg, 6 Eylül 2019.

[78] Altay, C., Gürpınar, A., (2015). "Disiplin-Ötesi Tasarım Yaklaşımları ve Bahar Atölyeleri'nde Öne Çıkanlar", 339-346, Mimari Tasarım Araştırmaları Ulusal Sempozyumu / 21. Yüzyıl 16-17 Nisan 2015, Özyeğin Üniversitesi.

[79] Yahşibey Tasarım Çalışmaları, http://yahsiworkshops.com/, 6 Eylül 2019.

[80] EASA Turkey, https://www.easaturkey.com/, 9 Haziran 2019.

[81] MEDS Workshop, About, http://medsworkshop.com, 11 Ocak 2018.

[82] Betonart, Betonart Mimarlık Yaz Okulu, https://betonart.com.tr/summer-school/betonart-mimarl%C4%B1k-yaz-okulu/2002, 17 Mart 2019.

[83] Binat, B., Güner, D., (2012), Betonart Mimarlık Yaz Okulu 2002-2011, TÇMB, Ankara (yayımlanmamış kitap), TÇMB Arşivi.

[84] Binat İletişim Danışmanlık, (2017). "BMYO Süreç Organizasyonu", Yayınlanmamış Rapor, Binat İletişim Danışmanlık Arşivi.

[85] TAG Tasarım Avı, https://tagtasarimavi.wordpress.com/, 9 Haziran 2019.

[86] Arkitera, Buluşma 11, https://www.arkitera.com/etkinlik/76/bulusma-11, 4 Mayıs 2019.

[87] Schütte, W., (1943), "Mimar Yetiştirimi", Arkitekt, 11: 258-260.

[88] İnce, M., Işır Yarkataş, Ö., (2017). "Tasarım Çalıştayları (Workshopları) ve Çağdaş Tasarım Eğitiminde Önemi", Anadolu Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 7 (2): 101-122.

[89] Betonart, Betonart Mimarlık Yaz Okulu 2004, https://betonart.com.tr/summer-school/betonart-mimarl%C4%B1k-yaz-okulu/2004, 9 Haziran 2019.

[90] Demirtaş, E., (2014). "Mimarlık Eğitimine Bir Müdahale: Alternatif Eğitim ve Yerel Karşılaşmalar*", Arredamento Mimarlık, 278: 90-93.

[91] Aristotle, (1941). "Politics", The Basic Works of Aristotle, Derleyen: Mckeon, R.,Random House, New York. Aktaran: Cevizci, A., (2011). Eğitim Felsefesi, 5. Baskı, Say Yayınları, İstanbul.

[92] Hummell, C., (1993). "Aristotle", Prospects: The Quarterly Reviews of Comparative Education. Aktaran: Cevizci, A., (2011). Eğitim Felsefesi, 5. Baskı, Say Yayınları, İstanbul.

[93] TÇMB, (2017). TÇMB Başvuru Formları, TÇMB Arşivi.

[94] TÇMB, (2012). Kesişme: Betonart Mimarlık Yaz Okulu 3-12 Temmuz 2012 Isparta, Yayına Hazırlayan: TAG Platform, Ankara.

[95] TÇMB, (2013). Ütopya Kent: Betonart Mimarlık Yaz Okulu 2-10 Temmuz 2013, Burhaniye, Editör: Sharma, H. K., Ankara.

[96] TÇMB, (2014). Bağlantı: Betonart Mimarlık Yaz Okulu 2014 Afyon, Editör: İmamoğlu, N., Ankara.

[97] TÇMB, Betonart Mimarlık Yaz Okulu 2015, https://betonart.com.tr/summer-school/betonart-mimarl%C4%B1k-yaz-okulu/2015, 9 Haziran 2019.

[98] TÇMB, Betonart Mimarlık Yaz Okulu 2016, https://betonart.com.tr/summer-school/betonart-mimarl%C4%B1k-yaz-okulu/2016, 9 Haziran 2019.

[99] TÇMB, (2017), Bir Şans Daha Ver!: Betonart Mimarlık Yaz Okulu Bursa 2017, Editör: Erdem, K. B., İmamoğlu, N., Binat İletişim&Danışmanlık, Ankara.

[100] Türkkan, S., (2016). "Making And Breaking Authorship, Potentials In Architectural Design Studio", İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

[102] TÇMB, http://www.tcma.org.tr/index.php?page=icerikgoster&menuID=89, 4 Mayıs 2019.

[103] Eindhoven Eight, https://eindhoveneight.wordpress.com/, 4 Mayıs 2019.

EK-A

BMYO BAŞVURU FORMU

Ad, Soyad
Cinsiyet
Üniversite
Fakülte/Bölüm
Sınıf
Telefon
GSM
E-Posta
Doğum Tarihi
Hobileriniz
Daha önce katılınan atölye/yaz okulu vb. faaliyetler
Neden Betonart Mimarlık Yaz Okulu'na katılmak istiyorsunuz?
Eklemek istedikleriniz

EK-B

ATÖLYE ÇALIŞMALARI KİŞİSEL GÖRÜŞMELER

B-1 Görüşülen Kişiler

Tez kapsamında atölye çalışması, buluşma ve şenlikler için bilgi formları ve yüz yüze görüşmeler aracılığıyla veri elde edilmiştir. Tabloda görüşme yapılan kişi, ilgili etkinlik, kişinin etkinlikteki rolü ve görüşme tarihi gösterilmektedir.

İsim	Etkinlik	Görevi	Tarih
Okay Gönülol	Baykuşlar Toplanıyor	Organizasyon Ekibi	23.01.2019
Çağlar Biber	bi'sürü	Kurucu Ortak	22.03.2019
Can Demirtaş	BTF	Organizasyon Ekibi	6.05.2019
Belçim Yavuz	EASA	National Contact	24.05.2019
Betül Sezgin	FST - Geleneksel Tasarım Haftası	Organizatör	17.05.2019
İbrahim Emre Gündoğdu	HiM Derneği'nin atölyeleri	Yürütücü, Koordinatör	20.03.2019
Can Koçak	İKSV İstanbul Tasarım Bienali Akademi Programı	Editoryal Koordinatör	10.05.2019
Yelta Köm	Kayıtdışı	Kurucu / Organizatör	3.05.2019
Ümit Arpacıoğlu	Köyünü Yaşat Projesi	Yürütücü	10.05.2019
Yasin Bal	KTÜ Eskiz Kulübü Atölyeleri	Organizatör	4.05.2019

İsim	Etkinlik	Görevi	Tarih
Can Baysal	MEDS	Kurucu, Organizatör	4.05.2019
Cemil Çalkıcı	Nesin Sanat Köyü Mimarlık Programları	Kurucu, Koordinatör	31.03.2019
Merve Akdağ Öner	Şehrine Ses Ver	Düzenleyici Lider	5.05.2019
Özlem Serdar	TAK	Endüstriyel Tasarımcı	27.05.2019
Deniz Yıldırım	Tasarım Köyü İzmir	Organizasyon Sorumlusu	27.03.2019
Şevval Betül Adlığ	Taşkışla Şenlik	Genel Sorumlu	21.05.2019
Yağmur Kutlar	Taşkışla Şenlik	Konser Organizatörü	18.05.2019
Yasin Kutay Yüncüler	Taşkışla Şenlik	Prodüksiyon	26.05.2019
Zafer Nuriev	Taşkışla Şenlik	Şenlik Komite Üyesi/ Başkan Yardımcısı	27.05.2019
Tolga Kılıçkap	UMÖB	Düzenleyici Ekip Başı	4.05.2019
Furkan Koçoğulları	UMÖB	Organizatör	5.05.2019
Sinem Görücü	UMÖB 16.5	Organizasyon Sorumlusu	2.06.2019
Avşar Gürpınar	Vernal Workshops	Organizasyon Komitesi	31.05.2019
Emre Senan	Yahşibey Tasarım Çalışmaları	Kurucu, Yönetici	3.05.2019

B-2 Atölye Çalışmaları Kişisel Görüşmeler Bilgi Formu Örneği

Adı soyadı:
Etkinlikteki görevi:
Etkinlik adı:
Etkinlik hakkında kısa bir açıklama:
Etkinliğin amacı:
Aktif olduğu dönem:
Düzenleyen (ilgili kurumlar/kişiler):
Periyod:
Etkinlik süresi:
Mekân (atölye mekânları / şehir)
Katılım ücreti (Katılımcılardan katılım ücreti alınıyor mu? Bu ücret neye göre belirleniyor?):
Bütçe (Etkinlik bütçesi nasıl karşılanıyor?):
Katılımcı (katılımcı sayısı/katılımcının eğitim durumu/katılımcının disiplini?)
Başvuru-seçim süreci (katılımcılar nasıl başvuruyor ve nasıl seçiliyor?):
Yürütücü/eğitmen (atölyede, buluşmada kimler yürütücü olabiliyor, yürütücüler nasıl belirleniyor):
Etkinlik devam ediyorsa gelecek hedefi nedir, devam etmiyorsa sona erme nedeni nedir?
Etkinlik için bir arşiv çalışması mevcut mu? Varsa lütfen kaynağı belirtin:
Etkinlik hakkında bilgiye ulaşabileceğimiz web sitesi/siteleri:

EK-C

MİAK-NAAB DEĞERLENDİRME KRİTERLERİ İLE BMYO ÇIKTILARI KARŞILAŞTIRMASI

Çizelge EK-C-1 MİAK program ölçütleri-BMYO çıktı karşılaştırması

MİAK	**BMYO**
I) Mimarlık - Tasarım/Yaratıcı Düşünme	
Eleştirel Düşünme	Var
İletişim	Var
Araştırma	Var
Tasarlama	Var
II) Mimarlık - Tarih/Kuram, Kültür/Sanat	
Dünya Mimarlığı	Değişken
Yerel Mimarlık/Kültürel Çeşitlilik	Değişken
Kültürel Miras ve Koruma:	Değişken
III) Mimarlık - Çevre/Kent/Toplum	
Sürdürülebilirlik	Değişken
Doğa ve İnsan	Değişken
Coğrafi Koşullar	Var

IV) Mimarlık - Teknoloji	
Yaşam Güvenliği	Değişken
Taşıyıcı Sistemler	Var
Yapı Fiziği ve Çevresel Sistemler	Var
Bina Kabuğu Sistemleri	Değişken
Bina Servis Sistemleri:	Değişken
Yapı Malzemeleri ve Uygulamaları	Var
Bina Sistemlerinin Bütünleştirilmesi	Değişken
V) Mimarlık - Meslek Ortamı	
Program Hazırlama ve Değerlendirme:	Var
Geniş Kapsamlı Proje Geliştirme	Var
Bina Maliyetinin Gözetilmesi:	Var
Mimar-İşveren İlişkisi	Var
Takım Çalışması ve İş birliği	Var
Proje Yönetimi	Var
Uygulama Yönetimi	Var
Liderlik	Var
Yasal Haklar ve Sorumluluklar	Yok
Meslek Pratiği	Var
Meslek Etiği	Var

Çizelge C- 2 NAAB öğrenci değerlendirme kriterleri (SPC2014) – BMYO çıktı Karşılaştırması

NAAB 2014	BETONART
A: Eleştirel Düşünce ve Temsil	
A1. Profesyonel İletişim Becerileri	Var
A2. Tasarım Yoluyla Düşünme Yetenekleri	Var
A3. Araştırma Yetenekleri	Var
A4. Mimari Tasarım Yetenekleri	Var
A5. Sistem Düzenleme Becerileri	Var
A6. Önceki Bilgilerin Kullanımı	Var
A7. Tarih ve Küresel Kültür	Değişken
A8. Kültürel Çeşitlilik ve Sosyal Eşitlik	Var
Alan B: İnşa Pratikleri, Teknik Yetenekler ve Bilgiler	
B1. Ön Tasarım (Tasarıma Hazırlık)	Değişken
B2. Arsa Tasarımı	Değişken
B3. Kanun ve Yönetmelikler	Değişken
B4. Teknik Belgeleme	Değişken
B5. Strüktür Sistemleri	Var
B6. Çevre Sistemleri	Var
B7. Bina Zarf Sistemleri ve Montajı	Değişken
B8. Yapı Malzemeleri ve Montajı	Var
B9. Bina Servis Sistemleri	Yok
B10. Finansal Düşünceler	Var

C: Entegre Edilmiş (Bütünleşik) Mimari Çözümler	
C1. Araştırma	Var
C2. Bütünleşik Değerlendirme ve Tasarım Sürecinde Karar Verme	Var
C3. Bütüncül Tasarım	Var
D: Profesyonel Uygulama	
D1. Mimarlıkta Paydaşlık Rolleri	Var
D2. Proje Yönetimi	Var
D3. İş Pratikleri	Var
D4. Yasal Sorumluluklar	Var
D5. Mesleki Davranış	Var

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Neslihan İMAMOĞLU

Doğum Tarihi ve Yeri : 29.11.1989, İstanbul

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : imamogluneslihan@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	**Alan**	**Okul/Üniversite**	**Mezuniyet Yılı**
Lisans	Mimarlık	Yeditepe Üniversitesi (Başarı Burslu)	2012
Lise	Fen	Büyükşehir Hüseyin Yıldız Anadolu Lisesi	2007

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	**Firma/Kurum**	**Görevi**
2013	Binat İletişim & Danışmanlık	Mimarlık Editörü, Proje Koordinatörü
2011-2012	Yeditepe Üniversitesi	Öğrenci Asistan

YAYINLARI

Bildiri

1. Mimarlık Öğrencilerinin Enformel Çalışmalara Katılma Nedenlerinin Betonart Mimarlık Yaz Okulu Örneği Üzerinden İncelenmesi, 1. Lisansüstü Mimarlık ve Şehircilik Sempozyumu, YTÜ, Mart 2019.